Ì o̱' Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa tö e' pakè
Hechos

Yëkkuö i' dör yëkkuö skà kit Lucas tö Teófilo a̱ e', i' ta̱ ide böt. Itsá̱ kite̱ ie' a̱ e' dör ì o̱' Skëkëpa Jesús tö e' pakè. Ie' mine'ka̱ ká̱ jaì a̱ e' ukuöki̱ ta̱ ì kí̱ o̱' ie' tö ká̱ i' ki̱ ittekölpa tsá̱ e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tö yëkkuö i' ki̱.

Ka̱m Jesús mi'ka̱ne ká̱ jaì a̱ e' yöki̱ ie' tö ittekölpa tsá̱ e'pa patké ttè i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a' ki̱, eta̱ ie' tö diché meraë a' a̱ ye' ttè pakoie. A' miraë ipakök s'tso' ko̱s Jerusalén e'pa a̱. Ñies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká̱ male̱pa a̱ ena Samaria ena ká̱ wa'ñe dö̀ wé̱ íyök e̱rkerö ee̱. E' tso' kitule yëkkuö i' ki̱ 1.8 ee̱. E' ukuöki̱ ta̱ ì o̱' Skëköl tö Pedro wa Jerusalén ena Judea ká̱ male̱pa ena Samaria e' tté tso' kitule yëkkuö i' ki̱.

E' ukuöki̱ ta̱ Pablo tö Jesús tté buaë paka' ká̱ tai̱ë wakpa a̱ e' tté kit Lucas tö yëkkuö i' ki̱. Yëkkuö i' wa Lucas tö se' a̱ ikkachè tö Jesús dör sulitane tsa̱tkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekkë ta̱ ká̱ ko̱s wé̱ Pablo dë'rö ee̱ Lucas mir ie' ta̱. E' kue̱ki̱ Lucas tö isu̱' iwák wöbla wa tö we̱s Skëköl kaneblë' Pablo wa. E' tté tso' kitule yëkkuö i' ki̱.

Skëköl tö iWiköl patkeraë

1-2 A këkë Teófilo, ì o̱' Jesús tö ena ì wa s'wöblao̱'itö kuaë
dö̀ mik imineka̱ ká̱ jaì a̱, e' ko̱s paka' ye' tö be' a̱ yëkkuö tsá̱
kityö e' ki̱. Ka̱m ie' mi'ka̱ne ká̱ jaì a̱, e' yöki̱ ì kiane ie' ki̱
tö ittekölpa tsá̱ shu̱kitbakitö, e'pa tö iwè̱, e' u̱k ie'pa kéitö
Wiköl Batse'r wa. 3 Ie' köte̱wa̱ shke̱neka̱ne, e' ukuöki̱ ta̱
ie' wák e̱' kkayëne tai̱ë ie'pa a̱ döka̱ ká̱ dabom tkëyök (40)

ekkë. Es ie' tö ie'pa a̱ ikkaché tö moki̱ ie' tso'ne ttsë'ka.
Ñies ie' tö ì blúie Skëköl tso' e' tté paké ie'pa a̱. 4 Ká̱ et ta̱
ie' tso' ittekölpa tsá̱ e'pa ta̱, ta̱ ichéitö ia̱rak:

—A' kë̀ kàne e̱' yöktsa̱ Jerusalén. Ye' Yḗ kablë' iWiköl
patkök a' a̱ yë' ye' tö a' a̱, e' panú dö̀ mik ide eta̱. 5 Juan
tö s'wösuk di' a̱, erë ká̱ kë̀ tkö̀pa tai̱ë ta̱ Skëköl tö a' ierawa̱
iWiköl Batse'r a̱.

Jesús mineka̱ ká̱ jaì a̱

6 Mik Jesús ttekölpa tsá̱ ñì dapa'wé̱ka̱ ie' ta̱, eta̱ e'pa tö
ie' a̱ ichaké:

—A Skëkëpa, ¿i' ta̱ be' tö se' wakpa tkekeka̱ne se' Israel
aleripa, e' wökirpaie?*

7 Ie' tö iiu̱té:

—E' ké̱wö kë̀ mène a' a̱ jche̱noie. E' ké̱wö tso' ye' Yḗ
wa̱ klöuletke. 8 Erë mik Wiköl Batse'r de a' ki̱, eta̱ ie' tö
diché meraë a' a̱ ye' tté pakoie. A' miraë ipakök s'tso' ko̱s
Jerusalén e'pa a̱. Ñies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká̱ male̱pa
a̱ ena Samaria ena ká̱ wa'ñe dö̀ wé̱ íyök e̱rkerö ee̱ e'pa a̱.

9 Mik ie' tö e' ché o̱ne, eta̱ ibutsé̱ka̱ mía̱ ká̱ jaì a̱ ie'pa
wörki̱ ta̱ ichowa mò shu̱a̱ kë̀ wër ta̱'ia̱. 10 Ie'pa tso' ká̱ sa̱u̱k
ká̱ jaì a̱ krereë tö we̱s imichoka̱, e' dalewa bet wëpa böl
datsi' saruruë de iëte̱r ie'pa o̱'mik. 11 E'pa tö iché ia̱rak:

—A Galilea wakpa ¿iṓk a' iëte̱ria̱ ká̱ sa̱u̱k ká̱ jaì a̱? Jesús
bak a' shu̱a̱ e' mítse̱r Skëköl wa̱. We̱s a' tö isué̱ tö imía̱ ká̱
jaì a̱, e' su̱ë idörane ká̱ i' ki̱.

Matías a̱te̱ Judas skéie

12 Eta̱ Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa tso' Olivo ké̱bata a̱, ie'pa
bite̱a̱ne Jerusalén. E' ñalé̱ dör we̱kkë ulat ka̱wö mène

* 1:6 Israel aleripa e' wökirpaie: Jesús ttekölpa tso'ia̱ ibikeitsök tö ie' e̱' tkökeka̱ Israel aleripa blúie ie'pa ká̱ ki̱ ta̱ ie'pa tkekeka̱ ie' kayuapaie.

judiowak a̱ shkoie e̱no diwö a̱ ekkë.† 13 Mik ie'pa dene
Jerusalén ta̱ ie'pa tkaka̱ u etkuö ki̱ wé̱ ikapökerak ee̱.
Ee̱ itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás,
Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alà, Simón Celote, ñies
Judas Santiago alà. 14 Ie'pa ulitane ñì dapa'u̱ke ke̱kraë ttök
S'yë́ ta̱. Alakölpa we̱lepa ena María, Jesús mì, ena Jesús
ëlpa, e'pa tso'ñak ie'pa ta̱ ttök S'yë́ ta̱.
15 Jesús mik e̱rblökwakpa e̱' dapa'u̱ke e'pa döka̱ cien
eyök ki̱ dabom böyök ekkë ulatök (120). E' ké̱wö ska' ta̱
Pedro e̱' kéka̱ ie'pa wörki̱ ta̱ ichéitö: 16 “A yamipa, i̱ma
Judas yë' Wiköl Batse'r tö se' blú bak David e' wa, e' wà
tka we̱s itso' kitule Skëköl yëkkuö ki̱ es. Judas wa̱ pë' míne
Jesús klö'u̱kwa̱. 17 Ta̱ ie' bak Jesús kléie we̱s se' es, ie' bak
kaneblök Jesús ta̱ we̱s se' es. 18 (Ie' tö ì sulu wamblë', e'
ské wa ie' tö ká̱ tué̱ et. E' ukuöki̱ ta̱ ie' anebitu̱ wöwakköt
ñawi tskinewa̱ ta̱ iñattse̱ yërulune. 19 Mik Jerusalén wakpa
tö ttè e' ttsé, eta̱ ká̱ e' kiè méka̱rakitö iwákpa ttè wa
Hacéldama e' wà kiane chè S'pë́ Ké̱). 20 Es itso' kitule
Skëköl yëkkuö kiè Salmo e' ki̱ e' tö iché i' es:
‘A̱s ie' u weir
ñies a̱s kë̀ yi se̱ria̱ e' a̱.’‡

Ñies ichéitö:
‘O̱'ka múka̱ iskéie ie' kanè méa̱t e' kanéu̱kne.’ ”§

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki̱.
21 “Wëpa tso' íe̱ e'pa manetwa̱ se' ta̱ ke̱kraë Jesús bakia̱
se' shu̱a̱ eta̱. 22 Mik Juan tö Jesús wösuk e' ko̱s ta̱ ie'pa
tso'ñak se' ta̱ dö̀ mik Jesús minea̱ ká̱ jaì a̱ eta̱. Se'
ka̱wöta̱ wëpa ekkëpa shu̱shtök eköl se' kíi̱e a̱s itö Jesús
shke̱neka̱ne, e' tté pakö̀ se' ta̱.”

† 1:12 shkoie e̱no diwö a̱ ekkë: E' dör kilómetro etk ulatök. ‡ 1:20 Salmo 69.25 § 1:20 Salmo 109.8

23 Es ie'pa tö wëpa shu̱shté böl. Eköl kiè José, e' kiè Justo
ñies. E' kkabata dör Barsabás. Iëköl kiè Matías. 24 Eta̱
ie'pa tö ikié S'yḗ a̱ i' es: “A Skëköl, be' wa̱ sulitane e̱r su̱ule
buaë. E' kue̱ki̱ ikkachṍ sa' a̱ wé̱ne shu̱shté be' tö 25 a̱s ia̱t
Jesús ttekölpa tsá̱ e' kí̱ie Judas skéie. Judas e̱' wamblé sulu,
e' kue̱ki̱ ie' tö kanè e' méa̱t ta̱ imía̱ weinuk wé̱ ika̱wöta̱
weinuk ee̱.”
26 Eta̱ ie'pa iné isuo̱ie tö wëpa böl shu̱shtétke ie'pa tö e'
wé̱ne kiè dömittsa̱. Eta̱ Matías kiè dettsa̱. Es ie' a̱te̱ Jesús
ttekölpa tsá̱ e' kí̱ie imale̱pa döka̱ dabom eyök ki̱ eköl (11)
e'pa ta̱.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik e̱rblökwakpa ki̱

1 Mik Pentecostés ké̱wö* de, eta̱ Jesús mik e̱rblökwakpa
ko̱s tso' dapaule ek tsi̱ní ë̀me. 2 E' bet ta̱ ká̱ jaì a̱ ì blane tai̱ë
we̱s siwa̱' darërëë es, e' blane u shu̱ ko̱s a̱ wé̱ ie'pa tso' ee̱.
3 Eta̱ ie'pa tö isué̱ tö idebitu̱ tai̱ë ku'ie bö' wörkua su̱ë, e'
a̱ne ie'pa ulitane ki̱ et et. 4 Eta̱ ie'pa a̱ Wiköl Batse'r iënewa̱
ta̱ eköl eköl ttémi ká̱ bánet wakpa ttö̀ wa kua̱'ki̱ kua̱'ki̱ we̱s
Wiköl Batse'r tö ie'pa ké ttök es.
5 E' ké̱wö ska' ta̱ judiowak tö Skëköl dalöieta̱' datse̱
ká̱ ulitane ki̱, esepa tso' tai̱ë Jerusalén. 6 Mik ie'pa tö
Jesús mik e̱rblökwakpa aláneka̱ tai̱ë e' ttsé, eta̱ ie'pa e̱'
dapa'wé̱ka̱ ikí̱ ttsök bua'ie. Ie'pa tö ittsé eköl eköl iwákpa
ttö̀ wa kua̱'ki̱ kua̱'ki̱ es. E' kue̱ki̱ ie'pa tkinewa̱ tai̱ë. 7 Ie'pa
wökranewa̱ ta̱ ichérakitö ñì a̱:

* 2:1 Pentecostés ké̱wö: Pentecostés wà kiane chè Ká̱ Dabom Ske̱yök ké̱wö. Judiowak tö Ie'pa Yḗpa Yërulune Egipto e' ké̱wö tkö'wé̱ o̱ne, e' ki̱ ká̱ de dabom ske̱yök, eta̱ ka̱wö skà tkö'we̱ke ie'pa tö e' kiekerakitö Pentecostés. Ñies e' ké̱wö kièrakitö Iyiwö Shtök Ké̱wö. Ka̱wö e' dör wëstela choie Skëköl a̱ iyiwö kite̱ e' ki̱. Éxodo 23.16 saú̱.

—¿A'ka̱ ie'pa kë̀ dör Galilea wakpa tso' ttök? [8] ¿We̱s
se' ulitane tso' ittsök tö ie'pa ttöke se' ulitane ttö̀ kua̱'ki̱
kua̱'ki̱ wa? [9] Í̱e̱ se' shu̱a̱ se' tso' datse̱ Partia, Media, Elam,
Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, [10] Frigia,
Panfilia, Egipto ena ká̱ tso' Libia a̱te̱ tsi̱net Cirene kke̱.
Ñies pë' datse̱ Roma se̱rke í̱e̱ esepa tso' í̱e̱. [11] Se' we̱lepa
dör judiowak chökle. We̱lepa kë̀ dör es, esepa e̱' yö'bak
judiowakie. Ñies se' tso' í̱e̱ datse̱ Creta ena Arabia. Erë ì
ko̱s kaneo̱' Skëköl tö buaë e' chök ie'pa tso' e' a̱ne buaë se'
é̱na se' wákpa ttö̀ kua̱'ki̱ kua̱'ki̱ e' wa.
[12] E' kue̱ki̱ ie'pa ulitane wökrarulune tai̱ë iki̱ttsök. Ie'pa
wöa̱ ká̱ chowa. Ie'pa ñì chakérak:
—Íyi ikkë, ¿i̱ma e' wà kiane chè?
[13] Erë we̱lepa tö Jesús mik e̱rblökwakpa wayué sulu ta̱
ichérakitö:
—Ie'pa tteke blo' tö.

Pedro tö ttè paké

[14] Eta̱ Pedro e̱' duéka̱ shkë'ka Jesús ttekölpa tsá̱ male̱pa
döka̱ dabom eyök ki̱ eköl (11), e'pa ta̱. Ie' tö iché sulitane
a̱ a̱neule: “A yamipa judiowak, ñies a' ulitane se̱rke
Jerusalén. Íyi ikkë e' wà pakekeyö a' a̱. Ye' ttö̀ ttsö́ buaë
a' tö. [15] Sa' kë̀ tteku̱' blo' tö we̱s a' tö ibikeitsè es. E̱rpa
diwö de su̱li̱tu (9) bla'mi, diwö ikkë kë̀ yi e̱' ttöta̱'ka̱ blo'
wa. [16] Erë ì tköke sa' ta̱, e' dör we̱s Skëköl ttekölkiè Joel,
e' tö iyë'a̱tbak es. Ie' tö iyë'a̱t i' es:
[17] ‘Skëköl tö ichè tö mik ká̱ i' e̱rkewatke,
eta̱ ye' tö ye' Wiköl patkeraë sulitane ki̱.
E' kue̱ki̱ a' ala'r, wëpa ena alakölpa,
ekkëpa ko̱s ttöraë we̱s ye' ttekölpa es.
A duladulapa a̱ ilè kkayërdaë kabsue̱ie ie'pa kë̀ ku̱' kapökwa̱ e' dalewa.
Ñies a' këkëpa a̱ ilè kkayërdaë kabsuè̱ a̱.

18 Ñies e' ké̱wö ska' ta̱ ye' Wiköl patkeraëyö
ye' kanè mésopa ki̱, wëpa ena alakölpa.
Es ie'pa tö ye' ttè pakerane imale̱pa a̱.
19 Ká̱ jaì a̱ ye' tö íyi tai̱ë suluë kkacheraë, kë̀ su̱ule a' wa̱ ese.
Ká̱ i' ki̱ ñies íyi kkacheraëyö a̱s a' isa̱ù̱:
s'pë́ sue̱raë a' tö, bö' sue̱raë a' tö, shkle̱ tai̱ë sue̱raë a' tö ñies.
20 Diwö ttserdawa̱. Si'wö iardawa̱ batsë we̱s s'pë́ es.
E' ko̱s tköraë ka̱m Skëköl ké̱wö dö̀ e' yöki̱.
Ka̱wö e' dör buaë shu̱te̱, e' olo ta̱' tai̱ë.
21 E' ké̱wö ska' ta̱ yi ko̱s tö e̱' tsa̱tkè kié Skëköl a̱,
esepa ulitane tsa̱tkërdaë.' ”†
Es Joel tö iyë'a̱t.

22 “A Israel aleripa, ye' ttö̀ ttsö́. A' wa̱ ijche̱r tö mik Jesús
Nazaret wak se̱ne' ká̱ i' ki̱, eta̱ ì kë̀ o̱r yi a̱ ese wé̱itö tai̱ë se'
shu̱a̱ Skëköl batamik kkayënoie. Es Skëköl tö se' a̱ ikkaché
tö ie' tö ipatkë'. 23 Erë Jesús menettsa̱ a' a̱ klö'wè̱wa̱ we̱s
Skëköl tö isuletë'a̱tbak kuaë es, ñies we̱s ie' ki̱ ikiane es.
A' tö wëpa sulusipa ké ie' ttökwa̱ wötëulewa̱ krus mik.
24 Ie' weine sia̱rë ie' köte̱wa̱, erë Skëköl tö ie' shke̱o̱'ka̱ne.
Duewa̱ kë̀ a̱ ie' wöklöne yës. 25 E' kue̱ki̱ ká̱ ia̱ia̱ë blu' David
ut Skëköl ta̱ i̱ma Jesús ttö̀mi e' yë'itö i' es:
‘Ye' wa̱ ijche̱r tö ke̱kraë be' tso' ye' ta̱.
Be' tso' ye' ta̱ ye' ulà bua'kka ye' ki̱muk,
e' kue̱ki̱ kë̀ ì a̱ ye' o̱rpa we̱s.
26-27 E' kue̱ki̱ ye' ttsë'r buaë,
ye' ttsö̀ kaneë.
Be' kë̀ tö ye' mepaa̱t pö a̱,
e' kue̱ki̱ ye' e̱nuraë iwà panuk bë̀rë.
Ye' dör be' kanè méso batse'r e',

† 2:21 Joel 2.28-32

e' kue̱ki̱ be' kë̀ tö imepaa̱t a̱s ye' nurwa̱.
[28] Be' tö se̱ne michoë ñalé̱ e' kkayë' ye' a̱.
Ye' tso' be' wörki̱, e' kue̱ki̱ be' tö ye' ttsë'we̱raë buaë.'‡
Es David tö iyë'a̱t.
[29] "A yamipa, ye' tö icheke a' a̱ yësyësë. Se' blú këkë
David bak ká̱ ia̱ia̱ë, e' du'wa̱bak ta̱ inú wötënewa̱. Ie' pö
tso'ia̱ dö̀ ikkë ta̱ íe̱. [30] Erë David bak Skëköl ttekölie. E'
kue̱ki̱ ie' wa̱ ijche̱r tö Skëköl kablë' ie' a̱ iwák ttö̀ wa ttè i'
wa: 'Ye' tö be' aleri tkeraka̱ eköl blu'ie we̱s be' es.' [31] E'
jche̱r David wa̱, e' kue̱ki̱ ie' tö Cristo shke̱neka̱ne e' yë'.
Ie' tö iyë' tö inú kë̀ a̱tu̱k pö a̱, kë̀ inurpawa̱. [32] Es iwà tka.
Skëköl tö Jesús shke̱o̱'ka̱ne, e' sué̱ sa' ulitane tö sa' wákpa
wöbla wa. [33] Skëköl tö ie' tsé̱mika̱ ta̱ itkéka̱itö iulà bua'kka
dalöiërta̱' tai̱ë. Ie' Yë́ tö iWiköl mé ie' a̱ we̱s ikablë' imuk
es. E' ukuöki̱ ta̱ ie' tö iWiköl Batse'r patké sa' ki̱. E' sué̱ a'
tö, e' ttsé a' tö e̱nia̱. [34] Erë David kë̀ mine'ka̱ ká̱ jaì a̱ we̱s
Jesús es. Ie' wák tö iyë'a̱t:
'Skëköl tö ichè ye' Këköl a̱:
Be' e̱' tkö́ka̱ ye' ulà bua'kka,
[35] e' dalewa ye' tö be' bolökpa meraröbe' klö̀ diki̱a̱.'§
Es David tö iyë'.
[36] "A Israel aleripa ulitane. Ijche̱nú buaë a' wa̱ tö ye' tso'
Jesús chök. E' kötwa̱ a' tö wötëulewa̱ krus mik, erë e' wák
tkéka̱ Skëköl tö se' wökirie ñies se' blúie."
[37] Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, eta̱ ie'pa e̱rianeka̱ tai̱ë. Ie'pa
tö Pedro ena imale̱pa a̱ ichaké:
—A yamipa, ¿we̱s sa' e̱' ù̱mi?
[38] Ie' tö iiu̱té:
—A' e̱r mane'ú̱ Skëköl a̱ ta̱ a' e̱' wöskuö́ö eköl eköl
Jesucristo ttö̀ wa a̱s a' nuì̱ olo'yar a' ki̱. A' tö iwé̱ es, e'
ta̱ Skëköl tö iWiköl Batse'r meraë a' a̱. [39] Kablè e' dör a' a̱

‡ 2:28 Salmo 16.8-11 § 2:35 Salmo 110.1

ena a' aleripa ulitane a̱ ena sulitane se̱rke ká̱ ka̱mië, esepa
a̱ ñies. Kablè e' dör wé̱pa ko̱s kieke Këkë dör Se' Këköl e'
tö esepa a̱.
40 Es ttè e' wa ena ttè skà tai̱ë wa Pedro tö iché ia̱rak
darërëë, ipatté tai̱ë ta̱ ichéitö ia̱rak:

—A' e̱' tsa̱tkö́ ì tköraë pë' sulusipa ta̱ e' yöki̱.

41 Es wé̱pa tö ì ché Pedro tö, e' klö'wé̱, e'pa wöskuérak-
itö. E' diwö Skëkëpa Jesús icha erule e' kí̱ iëne tai̱ë döka̱
mil mañayök ulatök (3000). 42 Eta̱ ie'pa e̱' ché ttè wa Jesús
ttekölpa tsá̱ e'pa tö s'wöbla'we̱ke, e' ttsök ke̱kraë e̱r bua'
wa. Ñies ie'pa e̱' ché ñì ki̱muk ì tso' ie'pa wa̱ e' wa. Ñies
ke̱kraë ie'pa e̱' dapa'u̱ke pan ñuk Jesús köte̱wa̱ e' ké̱wö
tkö'wo̱ie. Ñies ie'pa e̱' ché ttök S'yë́ ta̱.

We̱s Jesús mik e̱rblökwakpa tsá̱ e'pa se̱r

43 Eta̱ ì kë̀ o̱r yi a̱ ese we̱ke tai̱ë Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa tö
Skëköl batamik. E' tö pë' ulitane wökrawé̱ tai̱ë. 44 Wé̱pa
e̱rblé Jesús mik e'pa ko̱s se̱rke we̱s wák eköl ë̀ es. Ì tso'
ie'pa wa̱ ese kakmekerakitö ñì a̱. 45 Es íyi tso' ie'pa wa̱,
ká̱ ö ilè skà, ese watue̱ke ie'pa tö ta̱ iské blatekerakitö
imale̱pa ki̱mè kiane esepa a̱. 46 Diwö bit ta̱ ie'pa ulitane
e̱' dapa'u̱kerak Skëköl wé a̱. Ñies u a̱ u a̱ ie'pa chköke ñita̱
e̱r bua' wa ttsë'rdak buaë. Jesús köte̱wa̱ e' ké̱wö tkö'we̱ke
pan ñè wa ñita̱. 47 Skëköl ki̱kekeka̱ ie'pa tö. Sulitane wa
ie'pa wër buaë. Ká̱ bit ekkë Skëköl tö s'tsa̱tkeke tai̱ë, e'
kue̱ki̱ ie'pa kí̱ daparke tai̱ë.

3

Pedro tö s'kraulewa̱ eköl e' bua'wé̱ne

1 Ká̱ et tsá̱li̱ diwö de mañat ta̱ Pedro ena Juan míyal ttök
Skëköl ta̱ iwé a̱. Diwö e' dör ttoie ie' ta̱. 2 Eta̱ ee̱ wëm tkër
eköl ku̱ne' klö̀ kraulewa̱. E' datse̱ iyamipa wa̱ itkekese̱r
ke̱kraë Skëköl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a̱ a̱s inuköl

kak kiö̀itö sulitane dökewa̱ ee̱ esepa a̱. 3 Mik ie' tö Pedro
ena Juan dökewa̱tke e' sué̱, eta̱ inuköl kak kiéitö ie'pa a̱.
4 Eta̱ ie'pa tö ie' sué̱wa̱ krereë iwö ki̱ ta̱ Pedro tö iché ia̱:

—Sa' sa̱ú̱.

5 Eta̱ ie' tö ie'pa sué̱ ta̱ ibikeitséitö tö ilè kakmekeitö ye'
a̱. 6 Erë Pedro tö iché ia̱:

—Kë̀ ye' wa̱ inuköl ta̱'. Kë̀ ye' wa̱ oro ta̱'. Erë ì tso' ye'
wa̱ e' mekeyö be' a̱. Jesucristo Nazaret wak e' ttö̀ wa, be'
e̱' kö́ka̱ ta̱ be' shkö́.

7 Eta̱ Pedro tö iklö'wé̱wa̱ iulà bua'kka ta̱ ibatséka̱. E'
wösha̱ ta̱ iklö a̱ idiché iëne 8 ta̱ itu̱neka̱ e̱' duéka̱ie ta̱
ishkémi wi̱'kë io̱'kë. E' ukuöki̱ ta̱ imíwa̱ Skëköl wé a̱
Pedro ena Juan ta̱ iwák klö̀ wa. Ie' tu̱rkeka̱, es Skëköl
ki̱keka̱ramiitö. 9 Eta̱ pë' tso' ko̱s e'pa tö isué̱ tö ishkörami
ta̱ Skëköl ki̱keka̱ramiitö. 10 Ie'pa tö ie' sué̱wa̱ tö ie' dör
wëm e̱' tköke inuköl kak kiök Skëköl wé wékkö kiè Wékkö
Buaala e' a̱ e'. E' tö ie'pa tkiwé̱wa̱ tai̱ë. Ie'pa wökranewa̱
iweblök.

Pedro tö s'patté Skëköl wé a̱

11 Skëköl wé e' ùle kiè Salomón ùle, ee̱ wëm buanene
e' tso'ia̱ Pedro ena Juan paklö'u̱k. E' dalewa pë' ko̱s datse̱
tu̱neule wé̱ ie'pa tso' ee̱ ta̱ ie'pa tkinewa̱ tai̱ë isa̱u̱k. 12 Mik
e' sué̱ Pedro tö, eta̱ ie' tö ie'pa a̱ iché: “A Israel aleripa
¿ì kue̱ki̱ a' tkirke? ¿Ì kue̱ki̱ a' tso' sa' sa̱u̱k krereë wësua
sa' wák tö wëm i' bua'wé̱ne shköwé̱ne sa' wák diché wa
ö sa' se̱rke yësyësë Skëköl a̱ e' kue̱ki̱? 13 Erë Skëköl dör
Abraham, Isaac, Jacob ena se' yḗpa male̱pa bak ká̱ ia̱ia̱ë,
e'pa Këköl, e' tö ie' kanè méso kiè Jesús, e' ki̱kéka̱ íyi
ulitane tsa̱ta̱, e' dör yi me'ttsa̱ ttèwa̱ a' tö e'. Ie' watë'ttsa̱
a' tö Pilato wörki̱ erḗ e' tö ibikeitsbak iökshka. 14 Jesús
dör batse'r ena yësyësë warma a' tö iki' tö e' yö́ttsa̱. Erë
e' skéie a' tö pë' suluë e' yöktsa̱ ka'. 15 Es se̱ne mukwak

e' kötwa̱ a' tö, erë ishke̱o̱'ka̱ne Skëköl tö. E' ko̱s su̱' sa' tö
sa' wöbla wa. 16 Wëm i' kraulewa̱ e' su̱ule a' wa̱ buaë. Ie'
diché iënene sa' e̱rblöke Jesús mik e' wa. Jesús mik e̱rblè,
e' tö wëm i' bua'wé̱ne buaë a' wörki̱.

17 "A yamipa, ye' wa̱ ijche̱r tö mik a' ena a' wökirpa
tö Jesús kötwa̱, eta̱ a' kë̀ wa̱ ijche̱r moki̱ tö ì wamblök
a' tso'. 18 Erë ì yë'a̱tbak Skëköl tö ittekölpa ulitane kkö̀
wa tö wé̱ pairine'bitu̱ idi' wa s'blúie e' ka̱wöta̱ ttèwa̱ es,
e' wawé̱ Skëköl tö es. 19 E' kue̱ki̱ ì sulu watṍttsa̱. A' e̱r
mane'ú̱ Skëköl a̱ a̱s a' nuì̱ olo'yö̀itö a' ki̱. 20 Eta̱ es ie'
tö a' e̱r pableraë ta̱ Jesús pairi'bitu̱itö idi' wa s'blúie e'
patkeraneitö se' a̱. 21 Erë i' ta̱ ie' ka̱wöta̱ se̱nuk ká̱ jaì a̱ dö̀
mik Skëköl tö ì ko̱s yuéne buaë we̱s ke̱net es eta̱. Es Skëköl
tö iyë'bak ká̱ ia̱ia̱ë ittekölpa batse'r e'pa wa. 22 Moisés
tö Jesús yë' se' yḗpa bak ká̱ ia̱ia̱ë, e'pa a̱ i' es: 'A' shu̱a̱
Skëköl tö ittekölkeraka̱ eköl we̱s ye' es. E' ttö̀ ko̱s dalöiṍ a'
tö. 23 Wé̱pa kë̀ wa̱ ie' ttö̀ dalöiëne, esepa ulitane skerattsa̱
se' wakpa yöki̱ bánet, ie'pa e̱rdawa se̱raa̱.'* Es Moisés tö
iyë'a̱t.

24 "Es ñies Samuel ena Skëköl ttekölpa male̱pa dë'bitu̱
ie' itöki̱, e'pa ko̱s tö ì tköke ka̱wö ikkë ta̱, e' yë'a̱tbak. 25 Ì
u̱k Skëköl kablë' ká̱ ia̱ia̱ë ittekölpa wa, e' wà döraë se' ulà
a̱. Ñies ttè me'a̱tbakitö se' yḗpa bak ká̱ ia̱ia̱ë e'pa a̱, e' wà
döraë se' ulà a̱. Ie' tö iyë'a̱tbak Abraham a̱ i' es: 'Be' aleripa
batamik ye' e̱r buaë chöraë ká̱ ulitane wakpa a̱.' 26 E' kue̱ki̱
mik ie' tö ilà Jesús shke̱'wé̱ka̱ne, eta̱ ipatkéitö se' a̱ ke̱we
se' a̱ e̱r buaë choie a̱s se' se̱r sulu ese olo'yö̀sö eköl eköl."

4

Pedro ena Juan e̱' tsa̱tké judiowak wökirpa wörki̱

---

* 3:23 Deuteronomio 18.15,18-19

1 Eta̱ Pedro ena Juan tso'ia̱ s'pattök, e' shu̱a̱ sacerdotepa
bite̱shka Skëköl wé shkëkipa wökir ta̱ ena saduceowakpa
ta̱. 2 Pedro ena Juan tso' s'wöbla'u̱k tö Jesús köte̱wa̱
e' shke̱neka̱ne. E' wa iwà kkachéitö tö s'duowa̱ e'pa
shke̱rdaka̱ne. E' tö sacerdotepa ena ie'pa male̱pa uluwé̱ka̱
tai̱ë. 3 Ie'pa tö Pedro ena Juan klö'wé̱wa̱. Ká̱ detke tsá̱li̱,
e' kue̱ki̱ iméa̱rakitö s'wöto wé a̱ dò̈ bule es. 4 Erë wé̱pa
tso' Pedro ttò̈ ttsök, e'pa shu̱a̱ tai̱ë ie'pa tö Jesús tté buaë
klö'wé̱. Es Jesús mik e̱rblökwakpa wëpa è̈ esepa deka̱ mil
ske̱yök e' ulatök (5000).
5 Bule es ta̱ judiowak wökirpa ena ikue̱blupa ena
s'wöbla'u̱k ttè dalöiëno wa wakpa e̱' dapa'wé̱ka̱ Jerusalén.
6 Ñies sacerdote kibi kiè Anás e' tso'. Ñies Caifás, Juan,
Alejandro ena imale̱pa dör sacerdote kibi e' ditséwö e'pa
ko̱s tso'. 7 Ie'pa tö Pedro ena Juan tsu̱k patké ta̱ iduése̱rak
ie'pa wörki̱ ta̱ iwà chakérakitö:
—¿Yi diché wa, yi ttò̈ wa wëm klò̈ kraulewa̱ e' bua'wé̱ne
a' tö?
8 Eta̱ Pedro a̱ Wiköl Batse'r iënewa̱ tai̱ë ta̱ iiu̱téitö:
—A s'wökirpa, a s'kue̱blupa. 9 Sa' tö s'kirirke e' ki̱me'
e̱r bua' wa, e' chaké a' tö sa' a̱. A' ki̱ ikiane jche̱nuk tö
we̱s ibuanene. 10 I̱'ñe ta̱ sa' tö ichè a' wörki̱, ñies Israel
aleripa ulitane e'pa wörki̱ tö wëm i' buanene sulitane
wörki̱ Jesucristo Nazaret wak e' ttò̈ wa. E' wák kötwa̱
a' tö krus mik erë Skëköl tö ishke̱o̱'ka̱ne. 11 Skëköl
yëkkuö ki̱ itso' kitule: “Ák watë'ttsa̱ u yuökwakpa tö, e'
yönene ák bua'buaie.”* Ák e' dör Jesucristo chè. 12 Ie'
dör S'tsa̱tkökwak. Skëköl kè̈ wa̱ yi skà patkëule ká̱ i' ki̱
s'tsa̱tkoie. E' kue̱ki̱ Jesucristo eköl è̈ wa s'tsa̱tkërmi.
13 Mik iwökirpa tö isué̱ tö Pedro ena Juan dör skle
sia̱rla, kè̈ wöblaule yëkkuö wa erë ittöke buaë kè̈ suane,

* 4:11 Salmo 118.22

eta̱ ie'pa tkinewa̱. Ie'pa é̱na ia̱newa̱ tö ie'pa bak shkök
Jesús ta̱ ittökatapaie. [14] Wëm buanene e' dur Pedro ena
Juan ta̱, e' kue̱ki̱ ie'pa kë̀ a̱ iyënuk tö e' dör ka̱che. [15] Eta̱
ipatkémirakitö u'rki̱ ta̱ ie'pa a̱te̱ ileritsök. [16] Ie'pa iché ñì
a̱:

—¿We̱s sö wëpa i' wè̱mi? Ko̱s Jerusalén wakpa wa̱ ijche̱r tö ì kë̀ o̱r yi a̱ ese wé̱ ie'pa tö etk. E' kë̀ yënuk se' a̱ tö e' dör
ka̱che. [17] Erë ipau̱ñusö a̱s i'ta̱mi Jesús tté i' kë̀ pakö̀ia̱ ie'pa
tö yi a̱, es kë̀ itté bunukka̱ ká̱ wa'ñe.

[18] Eta̱ ikiérakitö ta̱ iché ia̱rak:

—Kë̀ a' ka̱wö ta̱'ia̱ Jesús tté pakök yi a̱. Ñies a' kë̀ ka̱wö ta̱'ia̱ yi wöbla'u̱k ttè e' wa.

[19] Erë Pedro ena Juan tö iiu̱térak:

—A' wákpa tö ibikeitsö́ tö Skëköl wöa̱ yi ttö̀ dalöiè dör
buaë sa' a̱, a' ttö̀ ö ie' ttö̀. [20] Erë ì su̱' sa' tö ena ì ttsë' sa' tö,
e' pakeraë sa' tö ke̱kraë sulitane a̱.

[21] Eta̱ iwökirpa tö ie'pa kí̱ pau̱ñé darërëë ta̱ iémirakitö.
Wëm kraulewa̱ buanene e' kue̱ki̱ pë' ko̱s tso' Skëköl
ki̱kökka̱. E' kue̱ki̱ iwökirpa kë̀ ulà dë'wa̱ Pedro ena Juan
we'ikök. [22] Wëm buanene Skëköl diché wa e' ki̱ duas tso'
dabom tkëyök (40) ki̱ta̱.

Jesús mik e̱rblökwakpa tö ikié Skëköl a̱

[23] Eta̱ Pedro ena Juan émirakitö ta̱ imíyal wé̱ imale̱pa
tso' ee̱. Ì ko̱s yë' sacerdotepa wökirpa ena judiowak
kue̱blupa e'pa tö e' pakérakitö imale̱pa a̱ se̱raa̱. [24] Mik e'
ttsé ie'pa tö, eta̱ ie'pa ulitane kköché ñita̱ Skëköl a̱ i' es: “A
Skëköl, ká̱ jaì ena ká̱ i' ena dayë ena ì ko̱s tso' iki̱, e' yö' be'
tö. [25] Ká̱ ia̱ia̱ë be' tö sa' këkëpa David dör be' kanè méso,
e' ka' ttök Wiköl Batse'r wa. Ie' tö iyë' i' es:

‘¿Iö́k ká̱ male̱pa wakpa uluneka̱ tai̱ë troka̱ tai̱ë Skëköl ki̱?
¿Iö́k ie'pa ileritseke ñippök ie' ta̱? Kë̀ e' wamblënuk ie'pa a̱.

[26] Ká̲ wökirpa ena blu'pa e'pa ulitane ñippakka̲ ie' ta̲.
Ie'pa ileritseke ñippök ie' ta̲ ena wé̲ pairi'bitu̲itö idi' wa
s'blúie e' ta̲.’†
Es David tö iyë'.
[27] “Ttè e' dör moki̲ë. Iwà sué̲ sa' tö tö s'wökirpa kiè
Herodes ena Poncio Pilato, e'pa ñì dapa'wé̲ka̲ ká̲ i' a̲ Israel
aleripa ta̲ ena pë' kè̈ dör Israel aleripa esepa ta̲ ñita̲ Jesús
we'ikök. Ie' dör be' kanè méso batse'r pairi'bitu̲ be' tö idi'
wa s'blúie e'. [28] Es ì ko̲s wé̲ ie'pa tö ie' ta̲ e' wé̲ ie'pa tö we̲s
be' tö isuletë'a̲tbak es. [29] A Skëköl, e' kue̲ki̲ ie'pa tso' sa'
pau̲ñuk darëreë, e' ttsö̲́. Sa' dör be' kanè mésopa e'pa a̲
diché kí̲ mú Jesús tté pakoie kè̈ suane. [30] Be' diché kkachö̲́.
S'kirirke bua'ú̲ne, ì kè̈ o̲r yi a̲ ese ú̲ iwà kkachoie, ñies íyi
ese ú̲ tai̲ë Jesús dör be' kanè méso batse'r e' ttö̀ wa.”
[31] Mik ie'pa tö ikié o̲ne, eta̲ wé̲ ie'pa tso' e' ké̲ wöti̲'ne.
Eta̲ ie'pa ulitane a̲ Wiköl Batse'r iënewa̲ ta̲ ie'pa tö Skëköl
tté paké kè̈ suane.

Jesús mik e̲rblökwakpa ñì ki̲mé

[32] Jesús mik e̲rblökwakpa dör tai̲ë. Ie'pa ka̲bikeitsöke
ñikkëë, ulitane e̲r ttsë'r ñittsëë. Kè̈ yi tö icheku̲' tö ie'pa
íyi e' dör ie'pa è̈ icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkëë.
[33] Jesús ttekölpa tsá̲ e'pa tö Jesús shke̲neka̲ne, e' tté kí̲
pakeke diché tai̲ë wa. Skëköl tö ie'pa ko̲s ki̲meke tai̲ë.
[34-35] Yi wa̲ ká̲ tso' ö ilè skà tso'rak iwa̲, ese watue̲kerakitö
ta̲ iské mekerakitö Jesús ttekölpa tsá̲ e'pa a̲ blatè wé̲pa dör
sia̲rë esepa a̲ we̲s e'pa kiane ki̲mè eköl eköl es. E' kue̲ki̲ kè̈
yi weirku̲' sia̲rë ie'pa shu̲a̲. [36] Ie'pa shu̲a̲ wëm tso' eköl dör
Leví aleri datse̲ ká̲ kiè Chipre, e' kiè José. Jesús ttekölpa tsá̲
tö ikiè méka̲ Bernabé (e' kiane yëno s'pablökwak). [37] Wëm

† 4:26 Salmo 2.1-2

e' wa̱ ká̱ tso'. E' watué̱itö ta̱ iské méitö Jesús ttekölpa tsá̱
a̱ a̱s ie'pa tö s'sia̱rëpa ki̱mù iwa.

5

Ì sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tö e' pakè

1 Erë wëm bak eköl kiè Ananías, e' tayë kiè Safira. E'pa
tö ká̱ watué̱ttsa̱. 2 Eta̱ wëm e' tö iká̱ ské tsá̱ yéttsa̱ iwákpa
a̱ ta̱ iëyök méitö Jesús ttekölpa tsá̱ a̱ we̱s ká̱ ské se̱raa̱ es.
E' jche̱r ilaköl wa̱ se̱raa̱. 3 Eta̱ Pedro tö iché ie' a̱:

—A Ananías, ¿iö́k be' e̱' mettsa̱ Satanás a̱ ki̱tö'wè̱ ta̱
be' kéitö ka̱chök Wiköl Batse'r a̱? Ká̱ watué̱bö e' ské kak
tsé̱a̱tbö. 4 Ka̱m be' tö iwataù̱ttsa̱ eta̱ be' icha idir. Ta̱ be' tö
iwatué̱ttsa̱, eta̱ iské dör be' icha. ¿Iö́k be' ibikeitsé wamblé
es? Be' kë̀ ka̱yëne s'ditsö a̱. Be' ka̱ché Skëköl a̱.

5 Mik e' ttsé Ananías tö eta̱ ia̱newa duowa̱ie. Eta̱ ie'pa
ko̱s wa̱ ijche̱newa̱, e'pa suane tai̱ë. 6 Eta̱ duladulapa we̱lepa
debitu̱ ta̱ inú patréwa̱rakitö tsé̱mi blèwa̱.

7 Hora tka mañat e' ulatök, eta̱ Ananías tayë dewa̱ Pedro
ska'. We̱s iwëm de e' kë̀ jche̱r ie' wa̱. 8 Ta̱ Pedro tö ie' a̱
ichaké:

—Ichö́ ña. ¿Moki̱ a' tö ká̱ watué̱ ko̱s a' tö iché ekkë?

Safira tö iiu̱té:

—Tö́, ekkë je'.

9 Pedro tö iché ia̱: ¿Iö́k a' tö ka̱wö mé ñì a̱ Skëköl Wiköl
wötsiriu̱k? Wé̱pa wa̱ be' wëm nu mí blèwa̱, se̱ e' wakpa
doyalne ta̱ írö ie'pa wa̱ be' nu michoë blèwa̱ ñies.

10 E' bet ta̱ Safira a̱newa ta̱ iduowa̱ Pedro klö̀ ska'. Mik
duladulapa dewa̱ ta̱ Safira nu tër ta̱ ie'pa wa̱ inú mítse̱r
blèwa̱ iwëm o̱'mik. 11 Eta̱ Skëkëpa Jesús icha erule ulitane
ena sulitane wa̱ ijche̱newa̱, e'pa suanerak tai̱ë.

Ì kë̀ o̱r yi a̱ ese wé̱ tai̱ë Jesús ttekölpa tsá̱ tö

[12] Jesús ttekölpa tsá̠ e'pa tö ì kë̀ o̠r yi a̠, ese we̠ke tai̠ë
pë' shu̠a̠ iwà kkachoie. Jesús mik e̠rblökwakpa ulitane e̠'
dapa'u̠ke Salomón ùle a̠. [13] Pë' ëltëpa tö ie'pa dalöieta̠' erë
kë̀ diché dë'ka̠ e̠' tiu̠kwa̠ ie'pa shu̠a̠. [14] Erë wé̠pa e̠rblé Jesús
mik, wëpa ena alakölpa, esepa kí̠ iërkerak tai̠ë ke̠kraë.
[15] Pë' tö s'kirirke tsé̠mirak katà shuélur ñala̠ kkömik a̠s
Pedro tkö̀ ta̠ ilo mú a̠r esepa we̠le ki̠ a̠s ibuarne. [16] Ñies
ká̠ tso' ko̠s Jerusalén pamik, e' wakpa de tai̠ë s'kirirke
wëttsë. Ñies wimblupa sulusi s'tteke esepa wëttsë. Eta̠
e'pa ulitane buanene se̠raa̠.

Jesús ttekölpa tsá̠ wötënewa̠ s'wöto wé a̠

[17] Eta̠ sacerdote kibi ena iklépa kiè saduceowakpa, e'pa
ukyëneka̠ tai̠ë Jesús ttekölpa tsá̠ e'pa ki̠. [18] E' kue̠ki̠
iklö'wé̠wa̠rakitö wötéwa̠ s'wöto wé a̠. [19] Erë nañewe
ta̠ Skë̈köl biyöchökwak eköl tö s'wöto wékkö ppée ta̠
iyéttsa̠rak ta̠ iché ia̠: [20] "A' yúne Skëköl wé a̠. Ee̠ a' e̠' duő̈ka̠
se̠ne pa̠'a̠li̠ Jesús ta̠, e' tté pakök sulitane a̠." [21] Bule es
bla'mi ta̠ idewa̠rak Skëköl wé a̠ ta̠ ie̠' kéka̠rak s'wöbla'u̠k
we̠s ie'pa a̠ iyëne es.

Eta̠ sacerdote kibi ena iklépa tö Israel aleripa wökirpa
ulitane kiéttsa̠ e̠' dapa'u̠kka̠ ie'pa ta̠. Eta̠ Jesús ttekölpa
tsá̠ e'pa tsu̠k patkérakitö. [22] Erë mik ishkëkipa demirak
s'wöto wé a̠, eta̠ kë̀ iwa̠ iku̠nerak. Ta̠ idebitu̠rak ibiyő
mukne [23] ta̠ ichérakitö:

—Sa' tö s'wöto wékkö kué̠ wötëule buaë. Ñies shkëkipa
tso'rak iwékkö kkö'nuk. Erë mik sa' tö iwékkö ppée, eta̠
kë̀ sa' wa̠ yi ku̠ne ee̠.

[24] Mik Skëköl wé shkëkipa wökir ena sacerdote wökir
kibipa, e'pa tö ttè e' ttsé eta̠ ie'pa é̠na ká̠ chowa ta̠ iñi
chakérak: "¿We̠s iwà döttsa̠mi?" [25] E' ukuöki̠ ta̠ bet eköl
de ibiyő muk ta̠ iché ia̠rak:

—Wëpa wötë'wa̱ a' tö s'wöto wé a̱, e'pa tso'ne Skëköl
wé a̱ s'wöbla'u̱k.
26 Eta̱ shkëkipa wökir mía̱ iyulök ishkëkipa ta̱.
Iklö'wé̱wa̱rak erë ie'pa suane dö' pë' tö s'tè ák wa, e' kue̱ki̱
ie'pa kë̀ wa̱ iweineia̱. 27 Mik ideminerak eta̱ itsé̱mirakitö
judiowak wökirpa wörki̱. Eta̱ sacerdote kibi tö iché ie'pa
a̱:
28 —Sa' tö a' a̱ iyë' etkëme tö wëm e' tté kë̀ pakar yës. Eta̱
¿ì wamblé a' tö? A' tö Jerusalén wakpa ulitane wöbla'we̱ke
ttè e' wa. Ñies a' tso' ichök tö wëm e' köte̱wa̱, e' nuí̱
tkënewa̱ sa' mik.
29 Erë Pedro ena Jesús ttekölpa tsá̱ male̱pa tö iiu̱térak:
—Sa' ka̱wöta̱ Skëköl ttö̀ dalöiök s'ditsö ttö̀ tsa̱ta̱. 30 A'
tö Jesús ttökwa̱ ka' wötëulewa̱ krus mik. Erë se' wakpa
bak ia̱ia̱ë e' Këköl e' wák tö Jesús shke̱o̱'ka̱ne. 31 Skëköl
tö ibatséka̱mi e̱' ska' tkése̱r iulà bua'kka s'wökirie ena
s'tsa̱tkökwakie a̱s Israel aleripa e̱r mane'ù̱ ta̱ ie'pa ki̱ ie'pa
nuì̱ olo'yarmi. 32 Íyi ikkë ko̱s su̱' sa' tö e' pakök sa' tso' a'
a̱. Ñies Wiköl Batse'r mène wé̱pa tö Skëköl ttö̀ dalöieke
esepa a̱, e' tso' a' a̱ ipakök.
33 Mik ie'pa tö e' ttsé eta̱ ie'pa uluneka̱ tai̱ë Jesús
ttekölpa tsá̱ e'pa ki̱. Ie'pa é̱na ittakulur. 34 Erë ie'pa shu̱a̱
wëm tso' eköl e' dör fariseowak kiè Gamaliel. Ie' dör
s'wöbla'u̱k ttè dalöiëno wa wakpa ese eköl. Sulitane tö
ie' dalöieke tai̱ë. Ie' e̱' duéka̱ ta̱ iché: “Jesús klépa yö́lur
kañika̱ ekuölö.” Eta̱ ie'pa tö iyélur.
35 E' ukuöki̱ ta̱ ichéitö imale̱pa a̱:
—A yamipa Israel aleripa. A' isa̱ú̱ bua'ie tö ì we̱ke a'
tö wëpa wí̱kkëpa ta̱. 36 A' é̱na ia̱nú tö barbane wëm kiè
Teudas e' e̱' ka'ka̱ ichök tö e' dör wëm tai̱ë ese. Wëpa
döka̱ cien tkëyök (400) e'pa e̱' yué ie' klépaie. Ie' du'wa̱
kötulewa̱ ta̱ iklépa pone'mi wì̱ a̱ dià a̱. Es ilone'. 37 E'
ukuöki̱ ta̱ mik s'wökirpa s'kiè shtök patkë', e' ké̱wö ska' ta̱

wëm skà eköl kiè Judas Galilea wak e' e̱' ka'ka̱. Pë' we̱lepa
e̱' yué ie' klépaie. Erë ñies ie' köte̱wa̱ ta̱ iklépa pone'mi
se̱raa̱ wì̱ a̱ dià a̱ ta̱ ee̱ ilone'. 38 E' kue̱ki̱ ye' tö ichè a' a̱ tö
wëpa wí̱ múa̱t bë̀rë. Kë̀ ì sulu wamblar ie'pa ta̱. Ì aleritseke
ie'pa tö ena ì we̱ke ie'pa tö e' dör ttè ësë, e' ta̱ bet ta̱ kë̀
ita̱'ia̱. 39 Erë Skëköl ttè idir, e' ta̱ kë̀ a' e̱' alö̀paka̱ iki̱. A'
isa̱ú̱ buaë dö' a' tso' ñippök Skëköl ta̱.

Ie'pa tö Gamaliel ttö̀ iu̱té. 40 Ie'pa tö Jesús ttekölpa tsá̱
e'pa tsu̱k patkéne ta̱ ippök patkérakitö ta̱ iché ia̱rak: “Kë̀
a' a̱ ka̱wö ta̱'ia̱ Jesús tté pakök.” E' ukuöki̱ ta̱ iémirakitö.
41 Es Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa e̱' yélur judiowak wökirpa wé
a̱. Skëköl tö ie'pa mé weinuk Jesús tté kue̱ki̱, e' tö ie'pa
ttsë'wé̱ buaë. 42 Es ke̱kraë ká̱ bit ekkë Skëköl wé a̱ ñies u a̱ u
a̱ ie'pa tö s'wöbla'we̱ke s'patteke Jesús dör wé̱ pairine'bitu̱
idi' wa s'blúie e' tté buaë wa.

6

Wëpa kul shu̱shtérakitö Jesús ttekölpa tsá̱ ki̱moie

1 E' ké̱wö ska' ta̱ Jesús ttökatapa kí̱ daparke tai̱ë e'pa dör
judiowak. Ie'pa we̱lepa ttöke griegoie, esepa tö imale̱pa
ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tö icheke:

—Mik chkè blatërke ke̱kraë, eta̱ sa' tayëpa schö́, esepa
kë̀ a̱ imène ko̱s imale̱pa ttöke judioie esepa a̱ imène ekkë.

2 E' kue̱ki̱ Jesús ttekölpa tsá̱ dabom eyök kí̱ böl (12), e'pa
tö Jesús ttökatapa ulitane kié e̱' dapa'u̱k ta̱ ichéitörak:

—A yamipa, kë̀ idör buaë sa' a̱ s'wöbla'we̱ke sa' tö
Skëköl ttè wa e' kané muka̱t íyi watioie e' ë̀ kue̱ki̱. 3 E'
kue̱ki̱ a' shu̱a̱ wëpa yulö́ kul a̱s kanè e' ù̱ ie'pa tö. Wëpa
su̱ule sulitane wa̱ tö ie'pa a̱ Wiköl Batse'r tso' tai̱ë ena
ika̱bikeitsö buaë, esepa shu̱shtö́ ta̱ sa' tö ie'pa mekeka̱
kanè ñe' u̱k. 4 Eta̱ sa' e̱' ché ke̱kraë ttök Skëköl ta̱ ena
s'wöbla'u̱k ie' ttè wa.

5 E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tö Esteban shu̱shté.
E' e̱rblé buaë Skëköl mik ñies ie' a̱ Wiköl Batse'r tso'
tai̱ë. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas
ena Nicolás e'pa shu̱shté ie'pa tö. Nicolás dör Antioquía
wak, e' e̱' yö'bak judiowakie. 6 Eta̱ itsé̱mirakitö wé̱ Jesús
ttekölpa tsá̱ e'pa tso' ee̱. Eta̱ ie'pa ulà méka̱ wëpa ñekkëpa
ki̱ ta̱ ie'pa tö ikié S'yé̱ a̱ tö iki̱mú.

7 Es Skëköl ttè kí̱ pakanemi tai̱ë. Ñies Jesús ttökatapa kí̱
daparke tai̱ë Jerusalén. Ñies judiowak sacerdotepa tai̱ë tö
ttè mik se' e̱rblöke e' wà klö'wé̱.

Esteban klönewa̱

8 Eta̱ Skëköl e̱r buaë ché Esteban a̱ tai̱ë ta̱ diché méitö
ia̱ tai̱ë. E' wa ì kè̱ o̱r yi a̱ ese we̱keitö tai̱ë pë' shu̱a̱
iwà kkachoie tö Jesús tté dör moki̱. 9 Erë wëpa we̱lepa
tö Esteban chémi suluë. Ie'pa we̱lepa dör judiowak
ñì dapa'wo̱ wé kiè Kanè Mésopa Auleshka Esepa Wé e'
wakpa. (Ie'pa bak klöulewa̱ kaneblök erë iyërulunebak.)
Ñies judiowak we̱lepa tso' datse̱ Cirene, Alejandría, Cilicia
ena Asia, e'pa ko̱s wöñarke Esteban ki̱. 10 Erë Wiköl
Batse'r tö Esteban a̱ ttè mé ttoie buaë, e' kue̱ki̱ ie'pa kè̱
a̱ e̱' alirka̱ ie' ki̱. 11 E' kue̱ki̱ ie'pa tö wëpa we̱lepa patué̱
ka̱chök: "Sa' ittsé tö Esteban tso' Moisés ena Skëköl chök
suluë." 12 E' wa ie'pa tö pë' uluwé̱ka̱ tai̱ë Esteban ki̱. Ñies
judiowak kue̱blupa ena s'wöbla'u̱k ttè dalöiëno wa wakpa
uluwé̱ka̱rakitö Esteban ki̱. E' kue̱ki̱ ie'pa de Esteban ska'
ta̱ iklö'wé̱wa̱rakitö tsé̱mirakitö judiowak wökirpa ska'.
13 Ñies wëpa yulérakitö ka̱choie, e'pa tö iché:

—Ke̱kraë wëm wí̱ tö Skëköl wé dör batse'r i' ena Moisés
ttè dalöiëno e' cheke suluë. 14 Ñies sa' tö ie' ttsé ichök tö
Jesús Nazaret wak e' tö Skëköl wé tskerawa̱ ena se̱ne me'a̱t
Moisés tö se' a̱ e' mane'we̱kettsa̱itö.

15 Eta̱ judiowak wökirpa ko̱s tulur ee̱, e'pa tö isué̱ tö
Esteban wö wër dalölöë we̱s Skëköl biyöchökwak wö wër
es.

7

Esteban e̱' tsa̱tké

1 Sacerdote kibi, e' tö Esteban a̱ ichaké:

—Ì ki̱ be' kkatërke ¿e' dör moki̱?

2 Ie' iiu̱té: "A yamipa, a yë́pa, ye' ttö̀ ttsö́. Mik se' këkëpa
Abraham bak ia̱ia̱ë Mesopotamia, ka̱m imi' se̱nuk Harán,
eta̱ ee̱ se' Këköl olo ta̱' tai̱ë, e' e̱' kkayë' ie' a̱. 3 Eta̱ ichéitö
ia̱: 'Be' ká̱ ena be' yamipa, e' múa̱t ta̱ be' yúshka se̱nuk,
ká̱ kkachekeyö be' a̱ ee̱.' 4 Es Abraham e̱' yë'ttsa̱ Caldea
a̱te̱ Mesopotamia ee̱, ta̱ imía̱ se̱nuk Harán. Iyë́ blënewa̱ e'
ukuöki̱ ta̱ Skëköl tö ie' patkë' se̱nuk íe̱, wé̱ se' se̱rke i̱'ñe ta̱
ee̱. 5 Kuaë Skëköl kë̀ wa̱ ká̱ i' mène ie' a̱ yës, elkela wë'ia̱
ë̀ kë̀ ie' a̱ imène. Erë́ e' ké̱wö ska' ta̱ ie' kë̀ ala'r ta̱', erë
Skëköl kablë' ie' a̱ ttè i' wa: 'Ká̱ i' meraëyö be' aleripa a̱
be' blënewa̱ e' ukuöki̱ ta̱.' 6 Ñies Skëköl tö iché ie' a̱: 'Be'
aleripa se̱rdaë ká̱ kua̱'ki̱ ki̱ we̱s ká̱ kua̱'ki̱ wakpa es. Ee̱ ie'pa
klördawa̱ kanè mésoie kë̀ patue̱ta̱' ese. Iweirdarak sia̱rë
döka̱ duas cien tkëyök (400).' 7 Erë Skëköl tö iché ia̱: 'Ká̱
wé̱ wakpa tö ie'pa we'ikera, esepa ské we'ikerayö sia̱rë. E'
ukuöki̱ ta̱ ie'pa e̱' yörattsa̱ ká̱ e' a̱ a̱s ye' dalöiörakitö ká̱ i'
ki̱.' 8 Eta̱ Skëköl tö iché ia̱: 'A' ala'r wëpa ku̱rke ko̱s esepa
tottola kkuölitla tö́ö tsir. E' ú̱ ke̱kraë iwà kkachoie tö ye' tö
ttè me' be' a̱.' E' kue̱ki̱ mik ie' alà kiè Isaac ki̱ ká̱ de pàköl,
eta̱ itóttola kkuölitla téeitö tsir. Es ñies Isaac tö iwé̱ ilà
Jacob* ta̱. E' sù̱ Jacob tö iwé̱ ila'rla dabom eyök kí̱ böl (12),
e'pa ta̱. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditséwöpa dabom
eyök kí̱ böl e' yë́pa tsá̱.

* 7:8 Jacob: E' kiè ñies Israel.

[9] “Erë se' yḗpa tsá̱, e'pa ukyëne iël tsirla kiè José e' ta̱. E'
kue̱ki̱ ie'pa tö iwato̱'ttsa̱ ta̱ yi tö itué̱ e' wa̱ imítse̱r Egipto.
Erë Skëköl tso' ie' ta̱. [10] Ie' tö itsa̱tké ke̱kraë ko̱s iweirke e'
shu̱a̱. Ñies ka̱bikeitsè buaë méitö ia̱. Ñies ie' tö Faraón ké
isa̱u̱k e̱r bua' wa (Egipto wakpa tö iblúpa ko̱s kiè Faraón).
E' kue̱ki̱ Faraón tö ie' tkéka̱ Egipto íyi ko̱s e' wökirie ñies
ie' wák u wökirie.
[11] “E' ukuöki̱ ta̱ ketba a̱neka̱ Egipto ena Canaán, e' ko̱s
a̱. E' wakpa weine sia̱rë. Se' yḗpa tsá̱ kè̈ wa̱ ì ku̱ne ñanoie
katanoie. [12] Erë mik Jacob wa̱ ijche̱newa̱ tö iyiwö tso'
Egipto, eta̱ ie' tö ila'r dör se' yḗpa tsá̱, e'pa patkémi iyiwö
ta̱u̱k ee̱, e' dör ie'pa tsá̱ dë'rö. [13] Mik ie'pa skà dë'rö eta̱
José tö ie'pa a̱ iché: ‘ye' dör a' ël.’ Es Faraón wa̱ ijche̱newa̱
tö yi ditséwö José dör. [14] E' ukuöki̱ ta̱ ie' tö iyḗ Jacob
ena iyamipa ko̱s tsu̱k patké a̱s idöbitu̱ Egipto. E'pa döka̱
dabom kuryök ki̱ ske̱l (75). [15] Es Jacob minea̱ se̱nuk Egipto.
Ee̱ iblënewa̱. Ee̱ ie' ala'r dör se' yḗpa tsá̱, e'pa blërulune
ñies. [16] Ie'pa nu minene Siquem wötéwa̱ iwakpa pö a̱. Ká̱
e' wato̱' Hamor ala'r tö Abraham a̱ pöie.
[17] “Erë Skëköl kablë' Abraham a̱ ttè i' wa: ‘Be' aleripa
yerattsa̱ne ye' tö Egipto.’ Mik e' ké̱wö dökewa̱tke, eta̱
se' yḗpa kí̱ alöne tai̱ë. [18] E' ké̱wö ska' ta̱ Egipto blú ské
tkëneka̱, e' kè̈ wa̱ José pakè jche̱r. [19] Blu' e' tö se' yḗpa
ki̱tö'wé̱ we'iké sia̱rë. Ie' tö ie'pa ké kësik wa ila'rla wëpa
ku̱ne e̱rpa esepa ko̱s watöktsa̱ a̱s iduölur. [20] E' ké̱wö ska' ta̱
Moisés ku̱ne', e' dör buaala shu̱te̱. Iyḗ ena imì tö ikkö'né u
a̱ döka̱ sí mañat. [21] E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa ka̱wöta̱ iwatöktsa̱ a̱s
iduöwa̱ erë Egipto blú alà busi tö ikué̱wa̱ tsé̱mi u a̱ tala'wè̱
we̱s iwák alà es. [22] Es Moisés yöne tai̱ë íyi jche̱r Egipto
wakpa wa̱, ko̱s e' wa. Ittö̀ è̈ ki̱ ittsënewa̱, ñies ì we̱keitö e'
è̈ ki̱ iwënewa̱ tö ie' dör wëm tai̱ë ese.
[23] “Mik ie' ki̱ duas de dabom tkëyök, (40) eta̱ ibikeitséitö:

‘Ye' mía̱ ye' yamipa dör Israel aleripa e' weblök.’ 24 Eta̱
ie' isué̱ tö egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök.
E' kue̱ki̱ ie' mishka itsa̱tkök ta̱ egiptowak ttéwa̱itö iskéie.
25 Ie' ibikeitsé tö iyamipa Israel aleripa é̱na ia̱rmi tö Skëköl
tö ie' patké ie'pa tsa̱tkök. Erë kȅ iwà a̱ne ie'pa é̱na. 26 Bule
es ta̱ ie' tö Israel aleripa kué̱ böl ñippök. Ie' ki̱ ikiane
tö ie'pa mú e̱r buarne ñì ki̱, e' kue̱ki̱ ichéitö ia̱rak: ‘A'
dör ñì yamipa. ¿Iő́k a' ñì we'ikȍ?’ 27 Eta̱ eköl tö iyami
we'ikeke, e' tö Moisés patké̱u̱mi ta̱ ichéitö ia̱: ‘¿Yi tö be'
tkéka̱ sa' wökirie sa' shu̱lökwakie? 28 ¿Be' é̱na ye' ttakwa̱
we̱s chkì be' tö egiptowak kötwa̱ es?’ 29 E' ttséwa̱ Moisés
tö ta̱ itkashkar ká̱ bánet kiè Madián ee̱. Ee̱ ise̱né we̱s ká̱
kua̱'ki̱ wak es. Ee̱ ila'rla kéka̱ böl.

30 “Ee̱ ie' se̱né dȍ duas dabom tkëyök (40). Ká̱ et ta̱
Skëköl biyöchökwak eköl e̱' kkaché ie' a̱ Sinaí ké̱bata a̱
tsi̱net ká̱ sir poë wé̱ kȅ yi se̱rku̱' ese ska'. Ie' e̱' kkaché
ia̱ kal tsir wöñarke bö'ie e' shu̱a̱. 31 Moisés wökranewa̱
iweblök. Erë mik ie' e̱' skéwa̱ isa̱u̱k bua'iewa̱ ta̱ Skëköl
ttȍ ttséitö, e' tö iché ia̱: 32 ‘Ye' dör be' yé̱pa bak ia̱ia̱ë kiè
Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl.’ Eta̱ Moisés painéka̱
tai̱ë suane kue̱ki̱. Ie' kȅ diché dë'ka̱ia̱ isa̱u̱k. 33 Eta̱ Skëköl tö
iché ia̱: ‘Wé̱ be' dur, e' ké̱ dör batse'r, e' kue̱ki̱ be' klökkuö
yő́ttsa̱. 34 Moki̱ ye' isué̱ tö wé̱pa dör ye' icha tso' Egipto
e'pa weirke. Ie'pa kköchöke e' ttséyö. E' kue̱ki̱ ye' dë'ttsa̱
ie'pa tsa̱tkök. E' kue̱ki̱ ittső́: Ye' tö be' patkerami Egipto.’

35 “Israel aleripa tö iyë' Moisés a̱: ‘¿Yi tö be' tkéka̱ sa'
wökirie sa' shu̱lökwakie?’ Erë́ ie'pa tö ie' watë'ttsa̱, erë
Skëköl tö patkë' ie'pa wökirie ena ie'pa tsa̱tkökwakie. E'
bak mik Skëköl biyöchökwak e̱' kkayë'wa̱ ie' a̱ kal tsitsirla
shu̱a̱ eta̱. 36 Es Moisés tö se' yé̱pa yë'ttsa̱ Egipto a̱. Egipto
ena dayë kiè Dayë Mat ee̱ ie' tö ì kȅ o̱r yi a̱ ese wé̱ tai̱ë. Ñies

e' wé̱itö duas dabom tkëyök ekkë ká̱ sir poë wé̱ kë̀ yi se̱rku̱'
ee̱. 37 Ie' wák tö iché ie'pa a̱: ‘Skëköl tö itteköl keraka̱ eköl
a' shu̱a̱ we̱s ye' es.’ 38 Mik Israel aleripa tso'rak echkaie ká̱
sir poë wé̱ kë̀ yi se̱rku̱' ee̱, eta̱ Moisés tso' ie'pa shu̱a̱. Ñies
Skëköl biyöchökwak tté ie' ta̱ Sinaí ké̱bata a̱. Skëköl ttè tö
se̱ne meke sia̱ e' yëne ie' a̱ ee̱, e' pakéne ie' tö se' a̱.

39 “Erë se' yë́pa kë̀ wa̱ ie' ttè dalöiëne'. Ie'pa tö ie'
ttè watë'ttsa̱. Ie'pa shkakne Egipto. 40 E' kue̱ki̱ ie'pa tö
iché Aarón a̱: ‘Moisés tö se' yë'ttsa̱ Egipto a̱. Kë̀ sa' wa̱
ijche̱r ì tka ie' ta̱. E' kue̱ki̱ íyi diököl yuö́ se' a̱ böt mañat
dalöiè skëkölie a̱s e' mi' se' wëttsu̱k.’ 41 Es ie'pa tö baka
pupula diököl yué dalöiè. Ta̱ iyiwak jchérakitö mè baka
diököl a̱ idalöioie. Ie'pa tö e' ké̱wö tkö'wé̱ tai̱ë, baka diököl
yuérakitö iwákpa ulà wa, e' dalöioie. 42 E' kue̱ki̱ Skëköl e̱'
skéttsa̱ ie'pa yöki̱. Ie' tö ie'pa méa̱t a̱s bëkwö dalöiörakitö
ie' skéie. Es Skëköl ttekölpa tö ikit iyëkkuö ki̱. Ie'pa tö
ichè:

‘A Israel aleripa,
mik a' se̱ne' ká̱ sir poë wé̱ kë̀ yi se̱rku̱' ee̱ duas dabom tkëyök (40) ekkë,
eta̱ a' tö iyiwak jchë' erë e' kë̀ dör ye' dalöioie.
43 Wé̱ dalöieke pë' tö skëkölie kiè Moloc, e' diököl wéla dami a' wa̱.
Ñies wé̱ dalöieke pë' tö skëkölie kiè Refán e' diököl bëkwöie, e' dami a' wa̱.
E' ko̱s diököl yué a' wákpa tö, esepa dami a' wa̱ dalöiè.
E' kue̱ki̱ ye' tö a' patkeraë ka̱mië weinuk sia̱rë Babilonia wi̱'kie.’†
Es ikite̱a̱t.

44 “Es mik se' yë́pa bak se̱nuk ká̱ sir poë wé̱ kë̀ yi se̱rku̱'
ee̱, eta̱ ie'pa wa̱ datsi'kuö dami e' shu̱kue̱kear Skëköl wéie.

† 7:43 Amós 5.25-27

E' a̱ ie' bak e̱' kkachök ie'pa a̱. U e' yöne we̱s ie' tö Moisés
ka' iyuök es, we̱s ie' tö ikkayë' ia̱ es. 45 E' ukuöki̱ ta̱ u e'
méa̱t se' yé̱pa bak e'pa tö ileripa a̱. Mik ie'pa demi Josué
ta̱ pë' kua̱'ki̱ wakpa ká̱ klö'u̱kwa̱, eta̱ u e' mirwa̱rak iwa̱.
Skëköl tö pë' kua̱'ki̱ wakpa u̱yéttsa̱ ie'pa yöki̱. E' ukuöki̱ ká̱
tai̱ë ta̱ David tkëneka̱ blu'ie. E' ké̱wö ska' ta̱ u yöne ia̱ia̱ë
datsi'kuö wa, e' tso'ia̱. 46 David wër buaë Skëköl wa ta̱ ie'
a̱ David tö ka̱wö kié ie' dalöio wé yuoie Israel aleripa a̱.
47 Erë David alà kiè Salomón, e' tö Skëköl wé e' yué. 48 Erë
Skëköl dör íyi ulitane tsa̱ta̱ e' kȅ se̱r u yué s'ditsö tö ese a̱.
Es itteköl eköl tö iyë'a̱t, e' tö ichè:
49-50 ‘Skëköl tö ichè:
Ká̱ jaì e' dör ye' e̱' tkoie.
ká̱ i' dör ye' klȍ tkose̱r.
Ye' wák tö íyi ko̱s yö',
e' kue̱ki̱ ¿we̱s a' tö u yuèmi ye' a̱?
¿We̱s a' tö ká̱ mèmi ye' a̱ e̱noie?’‡
Es ikite̱a̱t.

51 “Erë a' kȅ tö Skëköl dalöieta̱'. A' e̱r darërë. A'
kukuöña darërëë. Ke̱kraë Wiköl Batse'r wöklö'wè̱ a' tö.
A' dör we̱s a' yé̱pa bak ká̱ ia̱ia̱ë es. 52 Ie'pa tö Skëköl
ttekölpa ko̱s we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tö yi dör
Yësyësë Chökle e' datse̱, e'pa kötulur ie'pa tö. I̱'ñe ta̱ yi
dör Yësyësë Chökle ñe' detke, erë iwatué̱ttsa̱ a' tö ttèwa̱.
53 A' ulà a̱ Skëköl ttè dalöiëno dë' ibiyöchökwakpa wa. Erë
a' kȅ tö idalöiè.”

Esteban ttéwa̱ ie'pa tö

54 Mik iwökirpa tö ì pakè Esteban tö e' ttsé, eta̱ ie'pa
uluneka̱ iki̱ tai̱ë. Ie'pa kà wötéwa̱ ulune ȅ kue̱ki̱. 55 Erë
Esteban ki̱ Wiköl Batse'r kí̱ de tai̱ë ta̱ iwö kéka̱ ká̱ jaì a̱ ta̱

‡ 7:49-50 Isaías 66.1-2

Skëköl olo tai̱ë e' sué̱itö. Ñies ie' tö Jesús sué̱ dur Skëköl
ulà bua'kka. [56] Ie' tö iché:

—¡Isa̱ú̱! Ye' tso' isa̱u̱k tö ká̱ jaì wékkö àr áie. Ñies Jesús
dör S'ditsö Alà e' sa̱u̱k ye' tso' tö idur Skëköl ulà bua'kka.

[57] Erë ie'pa e̱' kukuöña wötéwa̱ a̱s kȅ iwattsër. Eta̱
ia̱neka̱rak tai̱ë ta̱ imishkarak se̱raa̱ Esteban ki̱. [58] Ta̱
iyéttsa̱rakitö Jerusalén a̱ mítse̱r u'rki̱ ee̱, ta̱ ie'pa tö ie' témi
ák wa ittowa̱ie. Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi'
me'itörak duladula kiè Saulo e' a̱ blè.
[59] Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tö ikié
Skëköl a̱ i' es: “A Skëkëpa Jesús, ye' wiköl tsú̱mi be' ska'.”
[60] E' ukuöki̱ ta̱ ie' e̱' tkéwa̱ kuchë ki̱ ta̱ ia̱neka̱ tai̱ë: “A
Skëkëpa, ì sulu wamblök itso'rak, e' nuí̱ olo'yő ie'pa ki̱.”

Mik e' chéitö ta̱ iduowa̱.

8

[1] Esteban ttéwa̱ ie'pa tö e' tö Saulo ttsë'wé̱ buaë.

Saulo tö Jesús mik e̱rblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà̱ ta̱ Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén
e'pa we'ikémitke pë' tö. Ie'pa ko̱s tkayalmi dȍ Judea ena
Samaria. Erë Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa kȅ mineyal. [2] Wëpa
we̱lepa tö Skëköl dalöieke tai̱ë, esepa tö Esteban nu bléwa̱
ta̱ ie' i̱e̱itsérakitö tai̱ë. [3] Erë Saulo tö Skëkëpa Jesús icha
erule e'pa we'ikémi sia̱rë. Ie' mirwa̱ u a̱ u a̱ ie'pa yöktsa̱
ku̱ulemi patkèmi wötèwa̱ s'wöto wé a̱ wëpa ena alakölpa
ñies.

Jesús tté pakane Samaria wakpa a̱

[4] Erë wé̱pa bakyalmi Jerusalén, e'pa tö Jesús tté buaë
pakémir ká̱ wa'ñe wé̱ imirwa̱rak ee̱. [5] Es Felipe mía̱
Samaria. Ee̱ ie' tö wé̱ pairine'bitu̱ idi' wa s'blúie e' tté
pakémi ká̱ e' wakpa a̱. [6] Mik ie'pa tö ie' ttöke e' ttsé
ñies ì kȅ o̱r yi a̱ ese we̱keitö, e' sué̱rakitö eta̱ ie'pa tö ittȍ
ki̱ttseke bua'iewa̱. [7] Es pë' a̱ wimblupa sulusi tso', esepa

bua'wé̱neitö tai̱ë. Wimblupa sulusi yërulune a̱rkeka̱rak
tai̱ë. Es ñies s'kraulewa̱ tai̱ë ena s'bachiulewa̱ tai̱ë, esepa
buanene buaë. [8] E' kue̱ki̱ ká̱ e' wakpa ko̱s ttsë'ne buaë.

[9] Eta̱ ká̱ e' a̱ wëm tso' eköl kiè Simón. Ie' kaneblë'mi
ia̱ia̱ë we̱s awá es. E' wa ie' tö Samaria wakpa ki̱të' tai̱ë. Es
ie' e̱' kkeö tö ie' dör imale̱pa tsa̱ta̱. [10] Ká̱ e' wakpa ulitane,
sia̱rëpa ñies inuköl blúpa, e'pa tö ie' ttö̀ klöo̱' buaë. Ie'pa
tö iyë': “Skëköl kiè Diché Tai̱ë, e' e̱' yué Simónie.”

[11] Bànet ie' tö ie'pa ki̱të'bitu̱ ikanè wa. E' kue̱ki̱ ie'pa tö
ie' ttö̀ iu̱të' buaë. [12] Erë mik Felipe tö ì blúie Skëköl tso'
e' tté buaë paké ñies Jesucristo tté buaë paké, eta̱ ie'pa tö
iklö'wé̱ ta̱ ie̱' wöskuélor wëpa ena alakölpa. [13] Ñies Simón
wák e̱rblé Jesús mik ta̱ iwöskuée. Ie' michoë Felipe ta̱
ke̱kraë. Es ie' isué̱ tö ì kë̀ o̱r yi a̱ ese we̱ke Felipe tö tai̱ë,
e' tö ie' tkiwé̱wa̱.

[14] Mik Jesús ttekölpa tsá̱ tso' Jerusalén, e'pa wa̱
ijche̱newa̱ tö Samaria wakpa tö Skëköl ttè klö'wé̱, eta̱
ie'pa tö Pedro ena Juan patkémi ee̱. [15] Mik idemirak, eta̱
ikiérakitö S'yé̱ a̱ Samaria wakpa tö iklö'wé̱, e'pa ki̱ a̱s Wiköl
Batse'r dö̀ ie'pa ki̱. [16] Ka̱m Wiköl Batse'r döbitu̱ ie'pa
ulitane ki̱. Ie'pa wösuule Skëkëpa Jesús ttö̀ wa, e' ë̀ o̱' ie'pa
tö. [17] E' kue̱ki̱ Pedro ena Juan ulà méka̱ ie'pa ki̱ ta̱ Wiköl
Batse'r de ie'pa ki̱.

[18] Simón tö isué̱ tö mik Jesús ttekölpa tsá̱ ulà méka̱ ie'pa
ki̱ eta̱ Wiköl Batse'r debitu̱ iki̱. E' kue̱ki̱ ie' tö inuköl watké
Pedro ena Juan a̱, [19] ta̱ ie' tö iché ia̱rak:

—A' wa̱ diché tso' se̱, e' mú ye' a̱ a̱s yi ki̱ ye' ulà mèka̱ ta̱
ese ki̱ Wiköl Batse'r döbitu̱ we̱s a' tö iwe̱ke es.

[20] Pedro tö iiu̱té:

—Be' tö ibikeitsè tö ì kakmè Skëköl tö e' to̱rmi inuköl
wa, e' kue̱ki̱ be' inuköl weinú ke̱kraë be' wák ta̱. [21] Be' e̱r
kë̀ dör yësyësë Skëköl wöa̱, e' kue̱ki̱ diché i' kë̀ menuk be'

a̱. 22 Be' e̱r mane'ú̱ ì sulu wamblekebö i', e' yöki̱. Skëköl a̱
ikiö́ a̱s ì bikeitsébö suluë isalema e' nuí̱ olo'yèmiitö be' ki̱.
23 Ye' tö isué̱ tö be' e̱r dör suluë kësik ë̀me. E' wa̱ be' wák
ko̱s tso' klöulewa̱.
24 Simón tö iiu̱té:
—Skëköl a̱ ikiö́ a̱s ì ko̱s ché a' tö e' kë̀ tkö̀ ye' ta̱.
25 Eta̱ ì o̱' Skëköl tö ie'pa ta̱ e' ttè paké Pedro ena Juan tö.
Ñies s'pattérakitö Skëkëpa Jesús tté wa. E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa
míyalne Jerusalén. Ta̱ ñala̱ wa Samaria shu̱a̱ ká̱ tso' tai̱ë, e'
wakpa a̱ ie'pa tö Jesús tté buaë pakerami we̱s imirdak es.

Felipe tö Etiopía wák eköl wöbla'wé̱

26 E' ukuöki̱ ta̱ Skëköl biyöchökwak eköl tö iché Felipe a̱:
“Be' yúshka dayë ñak kke̱ Jerusalén ñalé̱ wa dö̀ Gaza.” Ñala̱
e' tkökemi ká̱ sir poë wé̱ kë̀ yi se̱rku̱' e' kke̱. 27 Eta̱ Felipe
mía̱ ta̱ ñala̱ e' ki̱ wëm kué̱itö eköl, e' dör Etiopía wak. Ie'
dör iká̱ wökirpa e' eköl. Ie' dör alaköl tso' Etiopía blúie, e'
inuköl blök wökir. Ie' dare Jerusalén Skëköl dalöiök. 28 Ie'
mirwa̱ne ika̱ska' karreta ki̱, e' a̱ itkër yëkkuö kit Skëköl
tteköl kiè Isaías tö, e' sa̱u̱k.
29 Eta̱ Wiköl Batse'r tö iché Felipe a̱: “Be' yú, be' e̱' skö́wa̱
karreta se̱ o̱'mik.” 30 Mik Felipe e̱' skéwa̱ karreta o̱'mik, eta̱
ie' tö ittsé tö Etiopía wak tö Skëköl yëkkuö kit Isaías tö, e'
a̱ritserami. Felipe tö ie' a̱ ichaké:
—Yëkkuö se̱ a̱ritseke be' tö ¿e' wà a̱ne be' é̱na?
31 Ie' tö iiu̱té:
—Kë̀ yi ku̱' ye' wöbla'u̱k ta̱ ¿we̱s ye' a̱ iwà a̱rmi?
Ie' tö Felipe kié e̱' tkökka̱ ie' o̱'mik. 32 Ie' tö ia̱ritserami
wé̱ ichéitö:
“Ie' dör we̱s obeja urula tsè̱mi ttèwa̱ es.
We̱s obeja pupula kë̀ a̱rta̱' mik iköyök tërke eta̱,
es ñies kë̀ ie' wa̱ ì yëne.
33 Ie'pa tö ijaëwé̱ sia̱rë ta̱ ikichatéttsa̱rakitö,

erë ì ki̱ ikichatënettsa̱ e' kë̀ dör moki̱.
Ie' ttéwa̱rakitö a̱s kë̀ ise̱ria̱ ká̱ i' ki̱,
e' kue̱ki̱ kë̀ ie' alà a̱te̱.”*
34 Etiopía wak tö Felipe a̱ ichaké:

—Be' we'ikèyö, ichṓ ña, ¿yi cheke Skëköl tteköl Isaías tö
ttè i' wa? ¿Ie' wák e̱' chöke ö o̱'ka chekeitö?

35 Eta̱ ttè a̱ritsétkeitö, e' wa Felipe tö ie' a̱ Jesús tté buaë
pakémi. 36-37 Es ittöramirak ñala̱ wa ta̱ ee̱ di' kué̱rakitö.
Eta̱ Etiopía wak tö iché Felipe a̱:

—Íe̱ di' tso'. ¿Ì kue̱ki̱ be' kë̀ tö ye' wöskuè?†

38 Eta̱ Etiopía wak tö iché karreta ñakökwak a̱ tö karreta
wöklö'ú̱wa̱. Ta̱ ie'pa e̱' éwa ta̱ imíyal bölë di' a̱. Ee̱ Felipe
tö Etiopía wak wöskuée. 39 Mik ie̱' yélune di' a̱ eta̱ Skëköl
Wiköl tö Felipe batsékami bet ká̱ bánet a̱, Etiopía wak kë̀
wa̱ isu̱neia̱ yës, erë imía̱ ttsë'ne buaë kaneë. 40 Eta̱ Felipe
tö isué̱ tö ie' demi dur ká̱ kiè Azoto ee̱. Eta̱ ie' mía̱ Jesús tté
buaë pakök ká̱ tso' ñala̱ ki̱ ese wakpa a̱ dö̀mi Cesarea.

9

Saulo e̱r mane'wé̱ Jesús a̱

1-2 E' dalewa Saulo tso'ia̱ Skëkëpa ttökatapa pau̱ñuk
ttèwa̱. E' kue̱ki̱ ie' mía̱ sacerdote kibi ska' yëkkuö
kiök shkowa̱ie judiowak ñì dapa'wo̱ wé tso' Damasco ee̱.
Yëkkuö e' ki̱ ka̱wö mène ia̱ s'tso' ttè kiè Jesús dör Ñala̱
Pa̱'a̱li̱ e' diki̱a̱ esepa yulök klö'wo̱wa̱ tsè̱mi Jerusalén, kë̀
tkine tö alakölpa ö wëpa idir. 3 Erë mik Saulo dökemitke
tsi̱net Damasco e' bet ibite̱shka ká̱ jaì a̱ bö'wöie e' olo bune

---

* 8:33 Isaías 53.7-8 † 8:36-37 Yëkkuö kitule ká̱ ia̱ia̱ë ke̱weie imale̱pa yöki̱ esepa kë̀ wa̱ 8.37 kite̱ka̱. Ttè e' tö ichè: Felipe tö ie' a̱ iché: —Be' tö ttè i' klö'wé̱ moki̱ë e' ta̱ be' wösurmi. Eta̱ wëm tö iiu̱té: —Ye' tö iklö'wé̱ tö Jesucristo dör Skëköl Alà e'.

taḭë ipamik. 4 Ta̱ ie' a̱nere ḭskḭ. Eta̱ ttö̀ ttséitö tö iché ia̱: “A
Saulo, a Saulo, ¿iö́k be' tö ye' we'ikeke?”

5 Saulo tö ie' a̱ ichaké: “A Skëkëpa, ¿be' dör yi?” Eta̱
iiṵténeitö: “Ye' dör Jesús we'ikeke be' tö e'. 6 Erë be' e̱'
kö́ka̱. Be' yú Damasco. Ee̱ be' a̱ iyërmi tö ì ṵk be' ké.”

7 Eta̱ Saulo wapiepa tkirulune taḭë. Ie'pa tö yile ttö̀
ttsé, erë kë̀ ie'pa wa̱ yi sṵne. 8 E' ukuökḭ ta̱ Saulo e̱' kéka̱
ta̱ iwöbla shṵppée, erë kë̀ iwawër. E' kue̱kḭ itsé̱mirakitö
ulà iërule dö̀ Damasco. 9 Ee̱ ie' se̱né ká̱ mañat kë̀ wöbla
wawëne, kë̀ wa̱ ì ñane, kë̀ wa̱ ì yane yës.

10 Jesús ttökata eköl kiè Ananías se̱rke Damasco e'
a̱ Skëkëpa Jesús e̱' kkachéwa̱ kabsue̱ie ta̱ iché ia̱: “¡A
Ananías!” Ie' iiṵté: “A Skëkëpa Jesús, ichö́ ña.”

11 Skëkëpa tö iché ia̱: “Be' yú ñala̱ kiè Yësyësë e' kḭ dö̀
Judas u a̱. Ee̱ wëm tso' kiè Saulo datse̱ Tarso, e' yulö́. Ie'
tso' ttök S'yḗ ta̱. 12 Ie' tö isué̱ kabsue̱ie tö wëm kiè Ananías
dewa̱ ie' ska' iulà méka̱ ikḭ a̱s iwöbla wawërne, e' dör be'.”

13 Ie' iiṵté: “A Skëkëpa Jesús, erë ye' a̱ iyëule taḭë
ie'pa wa̱ tö wëm e' tö be' icha batse'r tso' Jerusalén e'pa
we'ikeke sia̱rë. 14 Ḭ'ñe ta̱ e' de íe̱. Sacerdotepa wökirpa
tö ka̱wö mé ie' a̱ a̱s wé̱pa tö be' a̱ e̱' tsa̱tkè kié esepa ko̱s
klö'ṵluritö.”

15 Erë Skëkëpa Jesús tö iché ia̱: “Be' yú. Ye' tö wëm e'
shṵkitbak a̱s ie' tö ye' tté pakö̀ pë' kë̀ dör Israel aleripa
esepa a̱ ena iblúpa a̱ ñies Israel aleripa a̱. 16 Ye' wák tö
ikkacheraë ie' a̱ tö ie' ka̱wöta̱ weinuk ye' tté kue̱kḭ.”

17 Eta̱ Ananías demi Saulo ska' ta̱ iulà méka̱ ikḭ ta̱ iché
ia̱:

—A yami Saulo, Skëkëpa Jesús e̱' kkayë'wa̱ be' a̱ ñala̱ kḭ
be' dë'bitṵ e' wa, e' tö ye' patké a̱s be' wöbla wawërne ñies
a̱s Wiköl Batse'r iërwa̱ be' a̱.

18 E' bet ta̱ ì tso' Saulo wöbla mik nima kkuö sù̱, e'
darolone ta̱ iwöbla wawënene. Eta̱ ie' e̱' kéka̱ ta̱ imía̱ ta̱
ie' e̱' wöskuée. 19 E' ukuöki̱ ta̱ ichkéne ta̱ idiché iënene.
Eta̱ ie' e̱' tsé̱a̱t Jesús ttökatapa we̱lepa tso' Damasco e'pa
ta̱ ká̱ elke ulatök.

Saulo tö Jesús tté paké Damasco

20 E' ukuöki̱ ta̱ bet Saulo tö Jesús tté pakémi judiowak
a̱ ie'pa ñì dapa'wo̱ wé ko̱s a̱. Ie'pa a̱ ichekeitö tö Jesús
dör Skëköl Alà chökle. 21 Wé̱pa ko̱s tö ie' ttö̀ ttsé, e'pa
wökrarulune ittsök ta̱ iñi chakérak:

—¿Ie' wí̱ kë̀ dör wé̱pa tö e̱' tsa̱tkè kié Jesús a̱ tso'
Jerusalén esepa we'ik sia̱rë? ¿Kë̀ ie' wëbi wí̱ dë'bitu̱
ie'pa esepa tso' íe̱ e'pa klö'u̱kwa̱ wömèttsa̱ sacerdotepa
wökirpa ulà a̱?

22 Erë Saulo tö Jesús tté pakéwa̱ie ki̱ta̱ ki̱ta̱, kë̀ suane.
Ie' tö ikkaché judiowak se̱rke Damasco e'pa a̱ tö moki̱
Jesús dör wé̱ pairine'bitu̱ idi' wa s'blúie e'. Ttè e' wa ie'pa
siwa̱'blöwé̱lur ie' tö.

Saulo tkashkar judiowak yöki̱

23 Ká̱ tai̱ë ukuöki̱ ta̱ judiowak tté ñita̱ Saulo ttowa̱. 24 Erë
e' jche̱newa̱ ie' wa̱. Ñië nañeë ie'pa tso' ipanuk ttéwa̱ ká̱
wékkö dökettsa̱ ese ska'. 25 Erë nañewe iklépa tö ie' iéka̱
kkő́ blublu a̱ ta̱ iiémi ká̱ tso' kköiëule shkit ka̱kke̱ë e' mik
e̱nae̱na. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

26 Mik ie' demi Jerusalén, eta̱ ie̱' dapa'wa̱k Jesús ttökat-
apa ta̱. Erë ie'pa kë̀ wa̱ iklöo̱ne tö moki̱ ie' e̱rblé Jesús mik.
Ie'pa suane iyöki̱. 27 Erë Bernabé wa̱ ie' mítse̱r kkachè
Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa a̱. Bernabé tö ipaké ie'pa a̱ tö Saulo
tö Skëkëpa Jesús su̱' ñala̱ ki̱ ta̱ ee̱ itté ie' ta̱. Ñies ichéitö
tö Saulo ka̱pakétke Damasco Jesús ttö̀ wa kë̀ suane. 28 Es

Saulo e̠' tsé̠a̠t Jerusalén dami Jesús ttekölpa tsá̠ e'pa ta̠.
Ke̠kraë ie' tö Skëkëpa Jesús tté pakeke kë̀ suane. 29 Ñies ie'
tö itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a̠. Erë ie'pa
ñì iu̠téka̠ tai̠ë ie' ta̠. E' kue̠ki̠ ie'pa tö ima'wé̠ ttèwa̠. 30 Mik
e' jche̠newa̠ iyamipa wa̠, eta̠ ie'pa wa̠ imítse̠r Cesarea, ee̠
ta̠ ipatkémi dò̈ Tarso.

31 E' ukuöki̠ ta̠ Skëkëpa Jesús icha erule erule ko̠s tso'
Judea ena Galilea ena Samaria e'pa a̠te̠ne bë̀rë, kë̀ yi tö
ie'pa we'ikèia̠. Ie'pa yörke buaë Skëköl ttè diki̠a̠. Ñies ie'pa
tö Skëköl dalöieke tai̠ë. Wiköl Batse'r tö ie'pa ki̠meke a̠s ikí̠
iërdak tai̠ë ke̠kraë.

Eneas buanene

32 Pedro shköke ká̠ wa'ñe ie'pa ko̠s pakök wé̠ ie'pa tso'
ese ska'. Eta̠ ide ñies ká̠ kiè Lida s'batse'rpa se̠rke ee̠ e'pa
pakök. 33 Eta̠ ee̠ wëm eköl kue̠itö kiè Eneas e' kraulewa̠
me'r ka̠' ki̠ e' ki̠ duas de pàköl (8). 34 Pedro tö iché ia̠:

—Jesucristo tö be' bua'wé̠ne. Be' e̠' kö́ka̠ ta̠ be' ka̠'
pashuö́.

E' bet ta̠ ie' e̠' kéka̠. 35 E' ukuöki̠ ta̠ pë' tso' Lida ena
Sarón, e'pa ulitane tö ie' sué̠. E' kue̠ki̠ ie'pa e̠r mane'wé̠
Skëkëpa Jesús a̠.

Dorcas shke̠neka̠ne

36 E' ké̠wö ska' ta̠ ká̠ kiè Jope ee̠ alaköl se̠rke eköl dör
Jesús ttökata, e' kiè Tabitá (griegoie ikiè e' dör Dorcas*).
Ke̠kraë ie' bak ì buaë u̠k ena s'sia̠rëpa ki̠muk. 37 Ká̠ e'
ulatök ta̠ ie' kirinewa̠ ta̠ iduowa̠. Inú pasunetke ta̠ iméka̠
úshu̠ ká̠kke̠ ese a̠. 38 Jope a̠te̠ Lida o̠'mik wé̠ Pedro tso' ee̠.
Jesús ttökatapa se̠rke Jope, e'pa wa̠ ijche̠r tö ie' tso' Lida,
e' kue̠ki̠ ie'pa tö wëpa patké böl ichök ie' a̠: “Be' shkö́ bet
Jope.”

* 9:36 Dorcas: S'kiè e' wà kiane chè su̠li̠.

39 Es ie' mía̱ ie'pa ta̱. Mik idemirak, eta̱ ie' tsé̱mi u shu̱a̱
wé̱ Dorcas nu me'r ee̱. Alakölpa schö́† ko̱s i̱u̱ke tai̱ë. E'pa
iënewa̱ ie' pamik. Eta̱ ie'pa tö paio ena datsi' yö' Dorcas
tö mik ibak ttsë'ka eta̱, e' kkaché Pedro a̱. 40 Eta̱ Pedro tö
ie'pa ké e̱' yökulur ta̱ ie' e̱' tkéwa̱ kuchë ki̱ ta̱ itté S'yë́ ta̱.
E' ukuöki̱ ta̱ ie' tö inú sué̱ ta̱ iché:

—A Tabitá, be' e̱' kö́ka̱.

Eta̱ ie' wöbla shu̱ppée. Mik Pedro sué̱itö eta̱ ie' e̱' tkése̱r.
41 Pedro tö iklö'wé̱wa̱ iulà a̱ duéka̱. E' ukuöki̱ ta̱ ie' tö
alakölpa schö́ ena s'batse'r male̱pa kié ta̱ Tabitá kkachéitö
ie'pa a̱ ttsë'ka. 42 E' jche̱newa̱ Jope wakpa ko̱s wa̱ ta̱ ie'pa
tai̱ë e̱rblé Skëkëpa Jesús mik. 43 Ta̱ Pedro e̱' tsé̱a̱t tai̱ë
Jope wëm kiè Simón e' ska'. Wëm e' dör iyiwak kkuölit
kanéu̱kwak.

10

Pedro tö Jesús tté buaë paké Cornelio a̱

1 Ká̱ kiè Cesarea ee̱ wëm se̱rke eköl kiè Cornelio, e' dör
Roma ñippökwakpa eruleë kiè Italiano e' capitán. 2 Ie'
kè̈ dör judiowak erë ie' dör wëm yësyësë Skëköl wöa̱. Ie'
ena iyamipa e̱kka, e'pa tö Skëköl dalöieke tai̱ë. Ñies ie'
tö inuköl kakmeke tai̱ë judiowak ki̱moie. Ke̱kraë ie' ttöke
Skëköl ta̱. 3 Ká̱ et tsá̱li̱ ta̱ diwö de mañat, eta̱ ie' tö isué̱
buaë kabsue̱ie tö Skëköl biyöchökwak eköl dewa̱ wé̱ ie'
tso' ee̱ ta̱ ichéitö ia̱: “A Cornelio.” 4 Ie' tkinewa̱ ta̱ Skëköl
biyöchökwak sué̱wa̱itö krereë ta̱ ie' tö iché ia̱: “A këkë,
¿Ì kiane be' ki̱?” Eta̱ Skëköl biyöchökwak tö ie' iu̱té: “Be'
ttöke Skëköl ta̱ ena s'sia̱rëpa ki̱meke, e' wër buaë ie' wa.
5 E' kue̱ki̱ yile patkö́mi Jope. Ee̱ wëm tso' kiè Simón, kiè
ñies Pedro e' kiök patkö́. 6 Ie' tso' wëm eköl kiè ñies Simón

† 9:39 schö́: E' dör alakölpa wëm blëulewa̱ ka̱m se̱rwa̱ne ese.

dör iyiwak kkuölit kanéu̱kwak, e' ska', ie' u me'r dayë
kkömik.”
7 Mik Skëköl biyöchökwak ttè o̱ne Cornelio ta̱ e' mía̱ eta̱
Cornelio tö ikanè mésopa kié böl ena iñippökwak kiéitö
eköl ñies. Ñippökwak e' tö Skëköl dalöieke tai̱ë. Ie' dör
Cornelio ki̱mukwak bua'ie. 8 Cornelio tö ì ko̱s tka ie' ta̱ e'
paké ie'pa a̱. E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa patkémiitö dö̀ Jope.
9 Bule es diwö de bata a̱ ta̱ Cornelio kanè mésopa dami
ñala̱ wa döketke tsi̱net Jope. E' dalewa Pedro tkaka̱ u bata
ki̱ ttök Skëköl ta̱. 10 Pedro dué bli wa̱ erë u̱lirkeia̱ ie' a̱, e'
dalewa isué̱itö kabsue̱ie. 11 Ie' tö isué̱ tö ká̱ jaì kköbunane
ta̱ datsi' ukuö bërie su̱ë iklöulewa̱ ibata tkël a̱, e' bite̱wa̱ dö̀
i̱ski̱. 12 Datsi' ukuö e' shu̱a̱ iyiwak klö̀ka, e̱' sköke ibatsi̱' ki̱
ena dù dör ñá judiowak a̱ esepa tkërki̱ tsa̱ki̱ë. 13 Eta̱ ie' tö
ttö̀ ttsé ta̱ ichéitö ia̱: “A Pedro, be' e̱' kö́ka̱. Iyiwak se̱ ttö́ ta̱
ikatö́.”
14 Erë ie' tö iiu̱té: “Au. A Skëköl, iyiwak dör ñá ese
kë̀ kataule ye' wa̱ yës.” 15 Ta̱ ttö̀ e' tö ichéne Pedro a̱: “Ì
batse'wé̱tke Skëköl tö e' kë̀ kiaria̱ ñá.”
16 E' tka mañatökicha ta̱ datsi' ukuö míka̱ne ká̱ jaì a̱.
17 Pedro tso'ia̱ ibikeitsök tai̱ë ì sué̱yö kabsue̱ie ¿i̱ma e' wà
kiane chè? E' wöshaë ta̱ wëpa patkë' Cornelio tö, e'pa tö
Simón u kué̱ ta̱ iëte̱r Simón ukkö a̱. 18 Ie'pa tö ichaké: “¿Íe̱
wëm kiè Simón kiekerakitö ñies Pedro, e' tso'?”
19 Pedro tso'ia̱ ì sué̱itö kabsue̱ie e' bikeitsök, eta̱ Wiköl
Batse'r tö iché ia̱: “Ittsö́. Wëpa mañal tso' be' yulök. 20 Be'
e̱' ö́wa ta̱ be' yú ie'pa ta̱. Kë̀ ibikeitsar bötböt. Ye' tö ie'pa
patkébitu̱ be' tsu̱kmi.”
21 Eta̱ Pedro e̱' éwa ta̱ iché ie'pa a̱:
—Yi yuleke a' tö, e' dör ye'. ¿Ì dör iwà?
22 Ie'pa iiu̱té:

—Wëm kiè Cornelio dör Roma ñippökwakpa capitán
eköl, e' tö sa' patkë' be' yulök. Ie' dör wëm yësyësë. Skëköl
dalöiekeitö tai̱ë. Judiowak ulitane ki̱ ie' kiar tai̱ë. Skëköl
biyöchökwak batse'r e' eköl tö iyë' ie' a̱: "Pedro kiö́ a̱s ie'
bitu̱ be' u a̱. Ì ko̱s cheke ie' tö be' a̱, e' ttsö́."
23 Eta̱ Pedro tö ie'pa kiéwa̱ we̱shke̱. Ee̱ ie'pa kapére.
Bule es ta̱ ie' mía̱ ie'pa ta̱. Ñies s'yamipa se̱rke Jope e'pa
we̱lepa mía̱ ie' wapieie. 24 Bökki̱ es ta̱ idemirak Cesarea.
Ee̱ Cornelio tö iyamipa ena pë' su̱ule iwa̱ buaë e'pa ki' e̱'
dapa'u̱kka̱ Pedro ttö̀ ttsök. E'pa ko̱s de ie' panuk. 25 Mik ie'
de Cornelio u a̱ eta̱ Cornelio dettsa̱ ishke̱'u̱k ta̱ ie' e̱' tkéwa̱
kuchë ki̱ ie' wösha̱ë idalöioie. 26 Erë ie' tö iké e̱' duökka̱ ta̱
iché ia̱:

—Be' e̱' duö́ka̱. Ye' dör s'ditsö ñies we̱s be' es.

27 Pedro ttöramiia̱ Cornelio ta̱ eta̱ idewa̱rak we̱shke̱ ta̱
ie' isué̱ tö tai̱ë pë' dapanewa̱. 28 Ie' tö iché ie'pa a̱:

—A' wa̱ ijche̱r tö sa' judiowak kë̀ a̱ ka̱wö ta̱' pë' kë̀ dör
judiowak esepa pakök ena shkök pë' esepa ta̱. Erë Skëköl
tö ikkaché ye' a̱ tö kë̀ ye' ka̱wö ta̱'ia̱ ichök tö yile dör ñá.
29 E' kue̱ki̱ mik ye' kine, e' bet ta̱ ye' bite̱a̱, kë̀ wa̱ ì chakine.
Ye' tö a' a̱ ichakè ¿iö́k a' tö ye' kié?

30 Cornelio tö iiu̱té:

—Tkali ikëkkë ta̱ ye' tkër ttök Skëköl ta̱ ye' u a̱ we̱s ye'
wöblar ká̱ bit ekkë diwö de mañat eta̱. E' bet ta̱ wëm eköl
de dur ye' wörki̱, e' datsi' dör dalölöë. 31 E' tö ye' a̱ iché: 'A
Cornelio, be' ttöke Skëköl ta̱ e' ttsé ie' tö. Be' tö s'sia̱rëpa
ki̱meke e' wër buaë ie' wa. 32 Yile patkö́mi Jope Simón kiè
ñies Pedro, e' kiökbitu̱. Ie' tso' wëm skà kiè Simón dör
iyiwak kkuölit kanéu̱kwak e' u a̱. E' u me'r dayë kkömik.'
33 E' bet ta̱ ye' tö be' tsu̱k patké ta̱ be' debitu̱ e̱r bua' wa. Es
sa' ulitane e̱' dapa'wé̱ íe̱ Skëköl wöa̱ ì chök ie' tö be' ké sa'
a̱ e' ttsök.

Pedro tö Skëköl tté buaë paké Cornelio ska'

34 Eta̱ Pedro ttémi ta̱ ichéitö ie'pa a̱:

—I̱'ñe ta̱ ye' é̱na ia̱ne tö moki̱ sulitane dör ñies ȅme
Skëköl a̱. 35 E' kue̱ki̱ ká̱ wa'ñe wé̱pa tö ie' dalöieke ta̱
ise̱rke yësyësë esepa kiar ie' ki̱. 36 Ie' e̱r buarmine se'
ki̱ Jesucristo dör sulitane Këköl e' batamik, e' tté buaë
pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a̱. E' jche̱r a' wa̱. 37 Ñies
ì bak judiowak ké̱ ko̱s a̱ e' jche̱r buaë a' wa̱. Juan tö iyë'
tö s'ka̱wöta̱ e̱' wöskuök. E' ukuöki̱ ta̱ Jesús tö s'pattémi
Galilea. 38 Ñies a' wa̱ ijche̱r buaë tö Skëköl tö iWiköl
Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' ki̱ idiché tai̱ë. Ie' shké
ke̱kraë pë' ulitane shu̱a̱ íyi buaë kanéu̱k. Ñies s'we'ikeke
bḗ tö esepa bua'wé̱neitö Skëköl tso' ie' ta̱ e' kue̱ki̱. 39 Ì wé̱
ie' tö Jerusalén ena judiowak ká̱ male̱pa a̱, e' ko̱s sué̱ sa' tö.
E' ukuöki̱ ta̱ ittéwa̱rakitö wötëulewa̱ krus mik. 40 Erë e' ki̱
ká̱ de mañat ta̱ Skëköl tö ishke̱'wé̱ka̱ne ta̱ ikkachéitö sa' a̱.
41 Ie' kȅ e̱' kkayëne sulitane a̱. Sa' ȅ a̱ ie' e̱' kkaché. Skëköl
tö sa' shu̱kitbak a̱s sa' tö Jesús saù̱ sa' wák wöbla wa. Ie'
shke̱neka̱ne e' ukuöki̱ ta̱ sa' chké sa' di'yé ie' ta̱. 42 Ie' tö
sa' patké ittè buaë pakök sulitane a̱ ñies ichök ia̱rak tö ie'
tkéka̱ Skëköl tö s'ttsë'ka ena s'duulewa̱, e'pa shu̱lökwakie.
43 Ká̱ ia̱ia̱ë Skëköl ttekölpa ulitane tö Jesús paka'a̱tbak ta̱
iyë'a̱trakitö tö yi e̱rblé ie' mik esepa nuì̱ olordaë ie'pa ki̱
ie' batamik.

Pë' kȅ dör judiowak esepa ki̱ Wiköl Batse'r de

44 Pedro tso'ia̱ ipakök ie'pa a̱ ta̱ e' shu̱a̱ Wiköl Batse'r
debitu̱ ie'pa ko̱s tso' ie' ttȍ ki̱ttsök, e'pa ki̱. 45-46 Eta̱ Jesús
mik e̱rblökwakpa dör judiowak dë'bitu̱ Pedro ta̱ e'pa tö
isué̱ tö we̱s Wiköl Batse'r debitu̱ pë' kȅ dör judiowak, esepa
ki̱ ñies. Ie'pa tö ittsé tö ittökerak ttȍ kua̱'ki̱ kua̱'ki̱ wa. Ñies
Skëköl ki̱kökka̱ itso'rak. E' tö ie'pa tkiwé̱wa̱. 47 Eta̱ Pedro
tö iché:

—Wiköl Batse'r debitu̱ ie'pa ki̱ we̱s sa' ki̱ itsá̱ dë'bitu̱ es.
E' kue̱ki̱ kë̀ yi a̱ iwöklönuk tö kë̀ ie'pa wöskuar di' a̱.
48 Ie' tö ikérak e̱' wöskuök Jesucristo ttö̀ wa. E' ukuöki̱
ta̱ ie'pa tö ie' a̱ ikié tai̱ë: “Be' e̱' tsú̱a̱t sa' ta̱ ká̱ böt mañat.”

11

Pedro tö Cornelio tté paké Jerusalén

1 Jesús ttekölpa tsá̱ ena s'yamipa male̱pa tso' Judea,
e'pa tö ittsé tö pë' kë̀ dör judiowak, ñies esepa tö Skëköl
ttè klö'wé̱. 2 Mik Pedro dene Jerusalén, eta̱ Jesús mik
e̱rblökwakpa dör judiowak, esepa we̱lepa tö ie' ché suluë.
3 Ie'pa tö ie' a̱ ichaké:
—¿Iö́k be' dare pë' kë̀ dör judiowak esepa pakök ena
chkök ie'pa ta̱?
4 Ie' tö ì ko̱s tka e' paké ie'pa a̱ se̱raa̱ ta̱ iché ia̱:
5 —Ye' bak Jope ta̱ ye' ttöke Skëköl ta̱, e' shu̱a̱ ye' tö ì
sué̱ kabsue̱ie. Ì suéyö e' dör datsi' ukuö bërie su̱ë klöulewa̱
ibata tkël a̱. E' bite̱wa̱ ká̱ jaì a̱ dö̀ wé̱ ye' tso' ee̱. 6 Eta̱ ye'
tö isué̱ bua'iewa̱ isuo̱ie tö ì tso' ishu̱a̱. Ye' tö iyiwak klö̀ka,
iyiwak kañiru, iyiwak e̱' sköke ibatsi̱' ki̱ ena dù, esepa sué̱.
7 Eta̱ ye' tö ttö̀ ttsé e' tö iché ye' a̱: ‘A Pedro, be' e̱' kö́ka̱.
Iyiwak se̱ ttö́ ta̱ ikatö́.’ 8 Ye' iiu̱té: ‘Au. A Skëköl, ye' kë̀
wa̱ iyiwak dör ñá ese kataule yës.’ 9 Ta̱ ttö̀ datse̱ ká̱ jaì a̱,
e' tö ichéne ye' a̱: ‘Ì batse'wé̱tke Skëköl tö ese kë̀ kiaria̱
ñá.’ 10 E' tka mañatökicha ta̱ imíka̱ne se̱kka̱ ká̱ jaì a̱. 11 E'
wösha̱ë ta̱, wëpa mañal patkëule datse̱ Cesarea ye' yulök,
e'pa debitu̱ wé̱ ye' tkër e' wé a̱. 12 Wiköl Batse'r tö ye' a̱
iché: ‘Kë̀ ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa ta̱.’ Ñies s'yamipa
teröl i' dare ye' ta̱. Sa' ko̱s dewa̱ Cornelio u a̱. 13 Ie' tö sa'
a̱ ipaké tö we̱s ie' tö Skëköl biyöchökwak sué̱ dur eköl ie'
u a̱. E' tö iché ia̱: ‘Yile patkö́mi dö̀ Jope ee̱ wëm tso' kiè

Simón, e' kiè ñies Pedro, e' kiö́bitu̱. [14] Ie' tö icheraë be' a̱
we̱s be' ena be' yamipa ko̱s e'pa tsa̱tkërmi.’ [15] Mik ye' tö
Jesús tté pakémi ie'pa a̱, eta̱ Wiköl Batse'r debitu̱ ie'pa ki̱
we̱s idë'bitu̱ sa' ki̱ kuaë es. [16] Eta̱ ì yë' Skëkëpa Jesús tö ye'
a̱, e' a̱ne ye' é̱na. Ie' tö ye' a̱ iyë': ‘Juan tö s'wöskué di' a̱,
erë a' iërdawa̱ Wiköl Batse'r a̱.’ [17] Iwënewa̱ tö Skëköl tö
iWiköl mé ie'pa a̱ we̱s imenebak se' a̱ kuaë mik se' e̱rblë'
Skëkëpa Jesucristo mik eta̱ es. E' kue̱ki̱ ¿ye' dör yi Skëköl
wöklö'wo̱ie?

[18] Mik ì ché Pedro tö e' ttsé ie'pa tö, eta̱ isiwa̱'bléwa̱rak
ta̱ Skëköl ki̱kéka̱rakitö. Ie'pa tö iché:

—E' wa se' wa̱ ijche̱r tö pë' kë̀ dör judiowak, esepa a̱ ñies
Skëköl tö imé a̱s ie'pa e̱r mane'ù̱ ie' a̱ se̱noie michoë.

Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' Antioquía e' pakè

[19] Esteban kötwa̱rakitö e' ukuöki̱ ta̱ Jesús mik e̱rblök-
wakpa we'ikémitke tai̱ë pë' tö. E' yöki̱ ie'pa we̱lepa
tkayal. We̱lepa míyal dö̀ Fenicia. We̱lepa míyal dö̀ Chipre.
Iskà mírak dö̀ Antioquía. Ká̱ ekkëpa a̱ ie'pa tö Jesús tté
buaë pakeke judiowak ë̀ a̱. [20] Erë Jesús mik e̱rblökwakpa
datse̱ Chipre ena Cirene, ese we̱lepa míyal Antioquía. Ee̱
Skëkëpa Jesús tté buaë pakérakitö pë' kë̀ dör judiowak
esepa a̱. [21] Eta̱ Skëkëpa tö ie'pa ki̱mé tai̱ë. E' kue̱ki̱ tai̱ë
ká̱ e' wakpa e̱rblé Skëkëpa Jesús mik ta̱ ie̱r mane'wé̱rak ie'
a̱.

[22] Mik Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tö ttè
e' ttsé, eta̱ Bernabé patkémirakitö tkörö Antioquía. [23] Mik
ie' demi, eta̱ ie' tö isué̱ we̱s Skëköl e̱r buaë ché ie'pa a̱. E'
tö ie' ttsë'wé̱ buaë. Ie' tö ie'pa kí̱ patté a̱s ie'pa e̱' tkö̀wa̱
darërë ke̱kraë ie̱r ko̱s wa ie'pa e̱rblö̀ Skëkëpa mik e' a̱. [24] Ie'
dör wëm yësyësë. Ie' a̱ tai̱ë Wiköl Batse'r tso'. Ie' tö Jesús
bikeitseke bua'iewa̱. Es tai̱ë pë' kí̱ de e̱rblök Skëkëpa mik.

[25] E' ukuökḭ ta̱ ie' mía̱ Tarso Saulo yulök. [26] Mik ikuéitö,
eta̱ itsémi Antioquía e̱' ta̱. Ee̱ ie̱' tsée̱arak duas ek. Ie'pa e̱'
dapa'u̱ke Skëkëpa Jesús icha erule e'pa ta̱. Ká̱ e' wakpa taie̱
wöbla'we̱kerakitö. Ká̱ e' a̱ Jesús ttökatapa tsá̱ kine Cristo
wakpa.
[27] E' ké̱wö ska' ta̱ Skëköl ttekölpa we̱lepa tso' Jerusalén
míyal Antioquía. [28] E'pa shu̱a̱ eköl kiè Agabo, e' e̱' duéka̱ ta̱
ichéitö Wiköl Batse'r wa tö bli datse̱ ká̱ wa'ñe kḭ. E' debitu̱
mik Claudio bak Roma wökir kibi e' ké̱wö ska'. [29] Eta̱ Jesús
ttökatapa tso' Antioquía e'pa tö iché ñì a̱: “Mishka inuköl
shtök patkè se' yamipa se̱rke Judea, e'pa kḭmoie ko̱s se' a̱
imer ekkë.” [30] Es ie'pa tö iwé̱. Eta̱ ipatkémirakitö Bernabé
ena Saulo ulà a̱ a̱s ie'pa tö imù Skëkëpa Jesús icha wökir
kibipa tso' Judea e'pa ulà a̱.

12

Pedro wötéwa̱rakitö s'wöto wé a̱

[1] E' ké̱wö ska' ta̱ blu' kiè Herodes, e' tö Skëkëpa Jesús
icha we̱lepa klö'wé̱wa̱ we'ikè. [2] Ie' tö Santiago dör Juan
ël, e' ttökwa̱ patké tabè wa. [3] Mik ie' isué̱ tö e' wër buaë
judiowak wa, eta̱ ie' tö Pedro klö'u̱kwa̱ patké. E' wé̱itö
mik judiowak tö Pan Kè̱ Yöule Iwölöwo̱ka̱ Wa e' ké̱wö
tkö'we̱kerakitö eta̱. [4] Mik Pedro klönewa̱, eta̱ Herodes tö
iwötéwa̱ s'wöto wé a̱. Ee̱ ñippökwakpa döka̱ dabom eyök
kḭ teröl (16) e'pa tö ikkö'neke tkël tkël. E'pa mane'we̱ke
tkël tkël kukur kukur. Herodes tö ibikeitsé tö ka̱wö
tkö'we̱kerakitö, e' ukuökḭ ta̱ iyekettsa̱neyö shu̱lè sulitane
wöa̱. [5] E' dalewa Pedro tso' s'wöto wé a̱. Erë Skëkëpa Jesús
icha erule e'pa tso' ikiök Skëköl a̱ darërëë ie' kḭ ke̱kraë.

Skëköl biyöchökwak tö Pedro yéttsa̱ s'wöto wé a̱

[6] Herodes tö Pedro yekettsa̱ shu̱lè, e' nañewe Pe-
dro kapötër ñippökwakpa böl shu̱sha̱ moulewa̱ tabechka
kichaie bötö wa. Ñies ñippökwakpa böl tso' s'wöto wé

ukkö kkö'nuk. 7 E' bet Skëköl biyöchökwak de dur ie' ska'
ta̱ bö'wö olo buneka̱ dalölöë s'wöto wé a̱. Eta̱ ikéwa̱itö
ichane a̱ a̱s iti̱'rka̱ ta̱ iché ia̱: "¡Be' e̱' kő́ka̱ bet!" E' bet ta̱
imoulewa̱ tabechka kichaie wa e' wöyërulune. 8 Eta̱ Skëköl
biyöchökwak tö iché ia̱: "Be' datsi' iő́ka̱, be' klökkuö iő́ka̱."
Ta̱ ie' tö iwé̱ es. Skëköl biyöchökwak ikí̱ ché ia̱: "Be' paio
ki̱kkuö iő́ka̱ ta̱ be' shkő́ ye' itöki̱."

9 Eta̱ Pedro mía̱ itöki̱, erë ie' kë̀ é̱na ia̱ne tö ì we̱ke Skëköl
biyöchökwak tö e' dör moki̱. Ie' tö ibikeitsè tö ie' tso'
kabsa̱u̱k. 10 Eta̱ ie'pa tkami wé̱ ñippökwakpa iëte̱r ukkö
kkö'nuk ee̱. E' ukuöki̱ ta̱ wé̱ ñippökwakpa skà iëte̱r ee̱
itkamirak ñies. Mik ie'pa demi ukkö kibi a̱ yöule tabechka
wa a̱te̱ ñala̱ kke̱, eta̱ e' kköbunane e̱r wa. Eta̱ ie'pa deyal
u'rki̱ shkémirak ekuölö ta̱ Skëköl biyöchökwak tö iméa̱t
eköl.
11 Ekkë ta̱ ie' é̱na ia̱ne tö ì sué̱itö e' dör moki̱. Ie'
ibikeitsè: "I̱'ñe ta̱ yö isué̱ tö moki̱ Skëköl tö ibiyöchök-
wak patké ye' tsa̱tkök Herodes ulà a̱ ena ì ko̱s wamblak
judiowak é̱na ye' ki̱, e' ulà a̱ ñies."

12 Mik ie' é̱na ia̱newa̱ bua'iewa̱ ta̱ imía̱ María u a̱. María
dör Juan mì. Juan kiè ñies Marcos. Ee̱ ie'pa daparke tai̱ë
ttök Skëköl ta̱. 13 Mik Pedro de dur ukkö a̱ ie'pa chakök,
eta̱ busi eköl dör kanè méso kiè Rode e' mía̱ iweblök tö yi
idir. 14 Mik ie' ttö̀ ttséwa̱ Rode tö, eta̱ ittsë'neka̱ buaë kë̀
deia̱ ukkö ppöök ta̱ itu̱nemine we̱shke̱ ichök tö Pedro de
dur ukkö a̱. 15 Ie'pa tö iché ia̱:

—¡Be' a̱li̱neka̱!

Erë ie' iu̱té:

—Moki̱ ye' ttöke.

Ie'pa ie' a̱ iché:

—Au, e' kë̀ dör ie'. E' dör Skëköl biyöchökwak patkëule
ikkö'nuk e'.

[16] E' dalewa Pedro tso'ia̱ ichakök ukkö a̱. Mik ukkö
kköppéerakitö, eta̱ isué̱rakitö tö ie' e' idir ta̱ itkinewa̱rak
tai̱ë. [17] Erë ie' tö ikkaché ulà wa tö a' siwa̱'blö́. E' ukuöki̱
ta̱ ie' tö ipaké ie'pa a̱ tö we̱s Skëköl tö iyéttsa̱ s'wöto wé a̱
ta̱ ichéitö:

—Ttè e' pakö́ Santiago a̱ ena s'yamipa male̱pa a̱.

E' ukuöki̱ ta̱ ie' e̱' yéttsa̱ mía̱ bánet.

[18] Mik ká̱ ñine eta̱ s'wöto wé a̱ ñippökwakpa shu̱ti̱neka̱
tai̱ë Pedro kë̀ ku̱' e' kue̱ki̱. [19] Herodes tö Pedro yulök
patké. Erë mik ie'pa kë̀ wa̱ iku̱ne, eta̱ ie' tö inuí̱ tkéwa̱
iñippökwakpa mik ta̱ ie' tö ie'pa ttökwa̱ patké.

E' ukuöki̱ ta̱ ie' e̱' yéttsa̱ Judea mía̱ se̱nuk Cesarea.

Herodes du'wa̱

[20] E' ké̱wö ska' ta̱ blu' Herodes ulurke tai̱ë Tiro ena Sidón
wakpa ki̱. E' kue̱ki̱ ie'pa ka̱wö mé ñì a̱ shkowa̱ie ie' ska'
ttök ie' ta̱. Ie'pa tö wëm kiè Blasto e' pablë'bak a̱s ie' mi'
ie'pa ttekölie ttök Herodes ta̱. Ie' kaneblöke Herodes a̱ iu
kue̱bluie. Ie' ttö̀ wa ie'pa tö ka̱wö kié Herodes a̱ tö ie'pa
múa̱t bë̀rë, ie'pa tö chkewö tue̱ke Herodes ká̱ a̱ e' kue̱ki̱.

[21] Ká̱ et ta̱ Herodes tö ie'pa kiéttsa̱. Mik e' ké̱wö de, eta̱
ie' tö blu' datsí iéka̱ ta̱ ie' e̱' tkéka̱ s'shu̱lo kulé tso' iwé a̱
e' ki̱ ta̱ ee̱ ika̱paké ie'pa ta̱. [22] Ie'pa tö Herodes ché a̱neule
i' es: "¡Ittöke i', e' kë̀ dör s'ditsö, e' dör këköl we̱le ttöke!"
[23] E' ttsër buaë ie' kukua ta̱ ie' e̱' ki̱kéka̱ tai̱ë, kë̀ wa̱ Skëköl
ki̱kaneka̱. E' kue̱ki̱ e' wösha̱ë ta̱ Skëköl biyöchökwak eköl
tö duè méka̱ iki̱. Ie' katéwa öña tö ta̱ iduowa̱.

[24] E' dalewa ta̱ Skëköl ttè pakarke ë̀me ká̱ wa'ñe.

[25] Mik Bernabé ena Saulo e'pa tö ì u̱k ie'pa dë' Jerusalén
e' wawé̱ o̱ne, eta̱ ie'pa míyalne Antioquía. Ie'pa wa̱ Juan
kiè ñies Marcos, e' mitse̱rñak.

13

Wiköl Batse'r tö Bernabé ena Saulo patké Jesús tté buaë pakök

1 Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa shu̱a̱
Skëköl ttekölpa ena s'wöbla'u̱kwakpa tso'rak ee̱. E'pa dör
Bernabé ena Simón (Simón e' kiè ñies Dalo'riwak), ena
Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane
Galilea blú kiè Herodes e' ta̱ ñita̱), ñies Saulo tso'ñak. 2 Ká̱
et ta̱ ie'pa tso' Skëköl dalöiök batsè wa ta̱ e' shu̱a̱ Wiköl
Batse'r tö iché ie'pa a̱: “Kanè ku̱a'ki̱ tso' ye' wa̱ Bernabé
ena Saulo a̱. Ie'pa shu̱shtétkeyö iwakanéwo̱ie e' kue̱ki̱
ie'pa böl yö́ttsa̱ ye' a̱ kanè e' wo̱ie.”

3 Ie'pa batsé ena tté S'yë́ ta̱ o̱ne, ta̱ iulà méka̱rak ie'pa
böl ki̱ e' dalewa ikié S'yë́ a̱ iki̱. E' ukuöki̱ ta̱ ipatkémirakitö
iwakanéu̱k.

Bernabé ena Saulo tö Jesús tté paké Chipre wakpa a̱

4 Es Bernabé ena Saulo míyal Seleucia patkëule Wiköl
Batse'r wa̱. Ta̱ ee̱ ie'pa e̱' iéka̱ kanò a̱ míyal ká̱ kiè Chipre
ee̱. 5 Idemirak Chipre wé̱ kanò irirke ee̱, e' ké̱ kiè Salamina.
Mik idemirak ee̱, eta̱ ie'pa tö Skëköl ttè pakémi judiowak
a̱ iñi dapa'wo̱ wé ko̱s a̱. Juan mirwa̱ ie'pa ta̱ ie'pa ki̱muk.
6-8 Chipre ko̱s a̱ itkarak demirak ká̱ kiè Pafos ee̱. Ee̱ ie'pa
tö judiowak kué̱ eköl kiè Barjesús (e' kiè griegoie Elimas).
E' dör ie'pa awá eköl. Ie' e̱' chö̀ tö ie' dör Skëköl tteköl. Ie'
yë'arie ke̱kraë ká̱ e' wökir kiè Sergio Paulo, e' ska'. Sergio
Paulo ka̱bikeitsö̀ buaë, ie' ki̱ Skëköl ttè kiane ttsè. E' kue̱ki̱
ie' tö Bernabé ena Saulo tsu̱k patké. Erë awá ñe' kë̀ ki̱
ikiane tö Sergio Paulo tö ttè mik se' e̱rblöke e' klö'wè̱.
E' kue̱ki̱ ie' tö Bernabé ena Saulo ma'wé̱ wöklö'wè̱. 9 Eta̱
Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' ki̱ Wiköl Batse'r debitu̱ tai̱ë. Eta̱
Elimas sué̱wa̱itö krereë 10 ta̱ iché ia̱:

—Be' ka̱chö̀. Be' e̱' wamblö̀ suluë. Be' dör we̱s bë́ es.
Se̱ne yësyësë ko̱s, e' bolök be' dör. ¿Ko̱s be' tö Skëköl ñalé̱
yësyësë e' shku̱li̱'wè̱mirö? [11] I' ta̱ Skëköl tö be' we'ikeraë.
Be' wöbla kë̀ wawërpaia̱. Ká̱ tköraë tai̱ë be' ki̱ ta̱ be' kë̀ tö
diwö olo sue̱paia̱.

E' bet ta̱ Elimas wöa̱ ká̱ mía̱ ttsettseë, iwöbla kë̀
wawëneia̱, e' kue̱ki̱ yile yulekeitö a̱s tö iulaiö̀. [12] Mik ká̱
e' wökir tö e' sué̱, eta̱ ie' e̱rblé Jesús mik. Ie' wökranewa̱
we̱s Skëkëpa ttè dör e' ki̱ttsök.

Pablo ena Bernabé tö Jesús tté paké Antioquía a̱te̱ Pisidia ee̱

[13] Pablo ena ishköwapa e̱' iéka̱rak kanò a̱ Pafos ta̱ imíyal
Perge a̱te̱ Panfilia ee̱. Eta̱ Juan tö ie'pa méa̱t ee̱, ta̱ imía̱ne
Jerusalén. [14] E' ukuöki̱ ta̱ imíyal Antioquía a̱te̱ Pisidia
ee̱. Eta̱ ee̱ judiowak e̱no diwö ta̱ ie'pa dewa̱ judiowak
ñì dapa'wo̱ wé a̱ e̱' tuléser. [15] Eta̱ we̱le tö ì kit Moisés
ena Skëköl ttekölpa tö yëkkuö ki̱, e' a̱ritsé dö̀ ekuölö. E'
ukuöki̱ ta̱ ñì dapa'wo̱ wé wökirpa tö ichök patké Pablo ena
Bernabé a̱:

—A yamipa, a' wa̱ ilè tso' sa' pattoie, e' ta̱ sa' pattö́.

[16] Eta̱ Pablo e̱' kéka̱ ta̱ ikkaché ulà wa tö a' siwa̱'blö́ ta̱
ichéitö:

—A Israel aleripa ñies ká̱ kua̱'ki̱ wakpa tö Skëköl dalöi-
eta̱', a' tö ye' ttö̀ ttsö́. [17] Skëköl dör Israel aleripa e' Këköl,
kuaë e' tö se' bak ká̱ ia̱ia̱ë, e'pa shu̱kitbak iwák a̱. Ie'pa
se̱ne' Egipto we̱s ká̱ kua̱'ki̱ wakpa es. Ee̱ ie' tö ie'pa ki̱mé
tai̱ë alöne tai̱ë. E' ukuöki̱ ta̱ ie' tö ie'pa yéttsa̱ ká̱ e' ki̱ idiché
wa. [18] Ie' tö ie'pa dalë'ttsé ká̱ sir poë wé̱ kë̀ yi se̱rku̱' e' a̱
döka̱ duas dabom tkëyök (40). [19] Pë' ditséwöpa döka̱ kul
bak se̱nuk Canaán e'pa e̱o̱'waitö ká̱ mè se' yë́pa bak ká̱
ia̱ia̱ë, e'pa a̱. [20] E' ko̱s ki̱ duas bak cien tkëyök ki̱ dabom
ske̱yök (450) ekkë.

“E' ukuöki̱ ta̱ Skëköl tö ie'pa shu̱ kéka̱ eköl eköl imale̱pa
wëttso̱ie dö̀ itteköl Samuel e' ké̱wö ska'. 21 E' ukuöki̱ ta̱
ie'pa tö Samuel a̱ blu' kié eköl. Es Skëköl tö Saúl méka̱ ie'pa
blúie, e' dör Quis aladulaköl. Ie' dör Benjamín ditséwö.
Saúl se̱né ie'pa blúie döka̱ duas dabom tkëyök (40). 22 E'
ukuöki̱ ta̱ Skëköl tö Saúl u̱yéttsa̱ ta̱ David méka̱itö blu'ie
iskéie. David ché Skëköl tö i' es: ‘Ye' tö David dör Jesé
alà, e' sué̱. Ie' wër buaë ye' wa, ie' e̱rbikö̀ we̱s ye' e̱rbikö̀
es. Ì kiane ye' ki̱ wè̱, e' wakanewe̱raëitö.’ 23 David aleri
eköl dör Jesús, e' patké Skëköl tö se' dör Israel aleripa
e'pa tsa̱tkök we̱s ie' kablë' es. 24 Erë ka̱m Jesús döbitu̱ e'
yöki̱ Juan S'wöskuökwak tö se' Israel aleripa ulitane patté
tö se' ka̱wöta̱ e̱r mane'u̱k Skëköl a̱. Ñies se' ka̱wöta̱ e̱'
wöskuöklor di' a̱. 25 Mik Juan kanè e̱rkewatke ta̱ ie' tö iché:
‘Wëm datse̱ eköl e' ki̱nuk a' tso', e' kè̀ dör ye'. Ie' datse̱ia̱
ye' itöki̱. Ie' dör ye' tsa̱ta̱, e' kue̱ki̱ ie' klökkuö kicha è̀ kè̀
wötsënanuk ye' sia̱rla e' a̱.’

26 “A s'yamipa, Abraham aleripa, ñies a' wé̱pa kè̀ dör ie'
aleripa erë Skëköl dalöieta̱' esepa, se' ulitane a̱ s'tsa̱tkè
tté e' patkënetke. 27 Jerusalén wakpa ena iwökirpa e'pa
kè̀ wa̱ ijche̱r tö Jesús dör S'tsa̱tkökwak. Ñies e̱no diwö bit
ta̱ ie'pa tö ie' tté kitule yëkkuö ki̱ Skëköl ttekölpa wa̱, e'
a̱ritseke, erë e' kè̀ wà a̱ne ie'pa é̱na. Mik ie'pa tö Jesús
wöméttsa̱ ttèwa̱ eta̱ e' wa ie'pa tö ie' tté tso' kitule Skëköl
yëkkuö ki̱ e' wà tkö'wé̱. 28 Ie'pa kè̀ wa̱ ì sulu ku̱ne iki̱
ittowa̱ erë ikkatérakitö Pilato a̱ a̱s ittökwa̱ patkö̀itö krus
mik. 29 Es Jesús ttéwa̱rakitö. Mik ie'pa tö ì ko̱s kitule
Skëköl yëkkuö ki̱, e' wawé̱ o̱ne, eta̱ inú éwarakitö krus mik
ta̱ iwötéwa̱rakitö pö a̱. 30 Erë Skëköl tö ie' shke̱'wé̱ka̱ne.
31 E' ukuöki̱ ta̱ ie' e̱' kkachéne ká̱ tai̱ë wé̱pa manetwa̱ ie'
wapie Galilea dö̀ Jerusalén, e'pa a̱. I̱'ñe ta̱ e'pa ko̱s dör ie'
ttekölpa judiowak ulitane wörki̱.

32 “Es sa' tso' ttè buaë i' pakök a' a̱. E' dör ì u̱k Skëköl
kablë' sa' yḗpa bak ká̱ ia̱ia̱ë e'pa a̱ 33 e' wà tka sa' dör ie'pa
aleripa e' wörki̱. Itka mik Skëköl tö Jesús shke̱'wé̱ka̱ne
eta̱. Itka we̱s itso' kitule Salmo böt ki̱ es wé̱ ichéitö: ‘Be'
dör ye' alà. I̱'ñe yö ikkachétke tö ye' dör be' yḗ.’* 34 Ñies
Jesús yë'a̱t Skëköl tö iyëkkuö ki̱: ‘We̱s ye' tö ye' ttè yësyësë
batse'r tai̱ë e' me' David a̱ tö ye' e̱r buaë chöraë ie' a̱,
es ye' e̱r buaë chöraë be' a̱.’† E' wà dör tö Skëköl tö ie'
shke̱'we̱rane a̱s kȅ ichkà nurwa̱. 35 E' kue̱ki̱ ñies itso' kitule:
‘Be' kanè méso batse'r, e' kȅ mepaa̱tbö a̱s ichkà nurwa̱.’‡
36 Es David, se' blú bak ia̱ia̱ë, e' tö imale̱pa bak e' ké̱wö ska',
e'pa wëttsé̱ we̱s Skëköl tö iyë'ia̱ es. E' ukuöki̱ ta̱ idu'wa̱ ta̱
itöbinewa̱ iyëpa pö a̱ ta̱ inunewa̱. 37 Erë wé̱ shke̱o̱'ka̱ne
Skëköl tö e' chkà kȅ nune'wa̱. 38 A yamipa, a' wa̱ ijche̱nú
tö se' nuì̱ olo'yarmi se' ki̱ Jesús batamik, e' ttè pakeke sa' tö
a' a̱. 39 Ttè méa̱t Moisés tö dalöiëno, e' kȅ a̱ se' nuì̱ olonuk.
Erë wé̱pa e̱rblé Jesús mik esepa nuì̱ olordaë ie'pa ki̱. 40 A'
tso' e̱rki̱ a̱s a' kȅ ta̱ itkȍ we̱s Skëköl ttekölpa tö ikit es wé̱
Skëköl tö ichè:
41 ‘A ye' wayuökwakpa, ye' ttȍ ttsṓ.
Ì we̱raëyö a' ké̱wö ska' ta̱, e' dör tai̱ë kȅ klöo̱nuk a' a̱ ekkë.
Erḗ a' a̱ ipakarmi erë kȅ a' tö iklö'we̱pa.
E' kue̱ki̱ a' tkinú. A' e̱núwa.’ ”§
42 Eta̱ Pablo ena Bernabé e̱' yélur ñì dapa'wo̱ wé a̱. Eta̱
pë' tö iché ie'pa a̱ a' kiéne ttè ekkëpa skà pakökne sa'
a̱ e̱no diwö ëtö wa. 43 Mik ie̱' dapa'wé̱rak e' o̱ne, eta̱
judiowak, ñies pë' e̱' yué judiowakie esepa tai̱ë míyal Pablo
ena Bernabé ta̱. Pablo ena Bernabé tö ie'pa patté tö a' e̱'
tkṓwa̱ darërëë Skëköl e̱r buaë chöke se' a̱ e' a̱.

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaías 55.3 ‡ 13:35 Salmo 16.10 § 13:41 Habacuc 1.5

44 E̱no diwö ëtö wa eta̱ ká̱ e' wakpa iekkë ta̱ idettsa̱rak
se̱raa̱ Skëköl ttè ki̱ttsök. 45 Erë mik judiowak tö isué̱ tö pë'
dapane tai̱ë Pablo ttö̀ ki̱ttsök, eta̱ ie'pa yöki̱ isulune ta̱ ie̱'
kéka̱rak ichök tö ì cheke ie' tö e' dör ka̱che. Ie'pa tö ie' ché
suluë. 46 Erë ie' ena Bernabé kë̀ suane ta̱ iché ia̱rak:

—Sa' ka̱wöta̱ a' dör judiowak e'pa pattoie ke̱we Skëköl
ttè wa, erë a' kë̀ wa̱ iklöne. Wësua a' ibikeitseke tö se̱ne
michoë kë̀ mène a' ki̱. E' kue̱ki̱ sa' míyal ipakök pë' kë̀ dör
judiowak esepa a̱. 47 Es Skëköl tö sa' patké. Ie' yëkkuö tö
ichè:

‘Be' tkéka̱yö we̱s bö'wö wöñar stui a̱ es.
Es ye' tö be' patkeraë ká̱ ulitane wakpa pattök,
Ie'pa tsa̱tkè e' tté pakeraëbö ká̱ wa'ñe dò̱ wé̱ ká̱ i' e̱rkerö ee̱.’*

48 Mik pë' kë̀ dör judiowak e'pa tö ttè e' ttsé eta̱ ie'pa
ttsëneka̱rak buaë. Ie'pa e̱' kéka̱rak Skëkëpa Jesús tté
ki̱kökka̱. Wé̱pa ko̱s suletëneat se̱nuk michoë, esepa e̱rblé
Jesús mik. 49 Es Skëkëpa Jesús tté pakane ká̱ e' wa'ñe a̱.
50 Erë alakölpa dalöiërta̱' tai̱ë ká̱ e' ki̱ esepa tö judiowak
ttè dalöieke buaë, ñies wëpa dalöiërta̱' tai̱ë ká̱ e' ki̱, esepa
shu̱ti̱wé̱ka̱ judiowak tö a̱s Pablo ena Bernabé we'ikö̀rakitö
a̱s ie̱' yö̀ttsa̱rak ká̱ e' ki̱. 51 Eta̱ Pablo ena Bernabé tö iklö po
ppée ikkachoie ie'pa a̱ tö ie'pa ki̱ inuí̱ a̱ne ta̱ imíyal Iconio.
52 Erë Jesús ttökatapa a̱te̱ e'pa ttsë'ne buaë ñies ie'pa a̱
Wiköl Batse'r tso' tai̱ë.

14

Pablo ena Bernabé tö Jesús tté paké Iconio wakpa a̱

1 Mik Pablo ena Bernabé demi Iconio, eta̱ ie'pa dewa̱
judiowak ñì dapa'wo̱ wé a̱ we̱s ie'pa wöblar es. Ie'pa tö
Jesús tté paké buaë. Es judiowak ñies pë' kë̀ dör judiowak,

* 13:47 Isaías 49.6

esepa tai̱ë e̱rblé Jesús mik. [2] Erë judiowak kȅ e̱rblëne
imik, e'pa tö pë' kȅ dör judiowak, esepa shu̱ti̱wé̱ka̱ ena
iluwé̱ka̱ tai̱ë s'yamipa ki̱ a̱s iwe'ikörakitö. [3] Erë Pablo ena
Bernabé e̱' tsé̱a̱t ká̱ tai̱ë ee̱. Ie'pa tö Skëkëpa tté pakeke kȅ
suane. Skëköl tö diché mé ie'pa a̱ ì kȅ o̱r yi a̱ ese wo̱ie iwà
kkachoie tö ie' e̱r buaë chöke sia̱ e' tté dör moki̱. [4] Erë ká̱
e' wakpa ñì blabatsélor, sha̱bötspa wa judiowak ttè wër
buaë, sha̱bötspa wa Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa ttè wër buaë.
[5] Judiowak ena pë' kȅ dör judiowak, e'pa tö ka̱wö mé ñì a̱
iwökirpa ta̱ Pablo ena Bernabé we'ikoie, tè ák wa ittowa̱ie.
[6-7] Erë mik Pablo ena Bernabé, e'pa wa̱ ijche̱newa̱, eta̱ ie'pa
tkayalmi dȍmi ká̱ kiè Licaonia ee̱. Ká̱ kiè Listra ena ká̱ kiè
Derbe a̱te̱ ee̱. Ká̱ e' wa'ñe ie'pa tö Jesús tté buaë paké.

Pablo tëne ák wa ittowa̱ie ká̱ kiè Listra ee̱

[8-9] Eta̱ wëm tso' eköl Listra, e' ku̱ne' klȍ bachiulewa̱. Ie'
kȅ shko. Ie' tkër Pablo ttöke e' ttsök. Pablo tö isué̱wa̱
krereë. Ie' wa̱ ijche̱r tö wë' ie̱rblé Jesús mik a̱s ibuarne.
[10] Eta̱ ie' tö iché ia̱ a̱neule:

—¡Be' e̱' kő́ka̱, be' e̱' duő́ka̱!

Eta̱ wëm e̱' kéka̱ tu̱neka̱ tsut ta̱ ishkémi. [11] Mik pë' tö, ì
wé̱ Pablo tö e' sué̱, eta̱ ie'pa tö ichémi a̱neule ie'pa Licaonia
ttȍ wa:

—¡Wé̱pa dalöiekesö skëkölie e'pa dettsa̱ se' shu̱a̱
s'ditsöie!

[12] Pablo ka̱paké kibiie, e' kue̱ki̱ ie'pa tö ie' klö'wé̱ ie'pa
këköl kiè Hermes e' skéie. Bernabé klö'wé̱rakitö ie'pa
këköl kiè Zeus e' skéie.* [13] Zeus wé merka̱ ká̱ e' ñalé̱ ukuö
o̱'mik tsi̱net. Zeus sacerdote wa̱ baka wë'ñe ena ma'ma

* 14:12 Zeus ena Hermes: E'pa dalöiök griegowak bak skëkölie ká̱ ia̱ia̱ë. Ie'pa a̱ Zeus dör skëköl bua'ie imale̱pa tsa̱ta̱. Ie'pa tö iklö'wé̱ tö Hermes dör Zeus tteköl. Romawak tö Zeus kiè méka̱ Júpiter ena Hermes kiè méka̱rakitö Mercurio.

wörkua debitu̱ tai̱ë. Ie' ena pë' ulitane é̱na baka wë'ñe
jchak mè Pablo ena Bernabé a̱ idalöioie ikëkölpaie. [14] Erë
mik Bernabé ena Pablo wa̱ ijche̱newa̱, eta̱ ie'pa e̱' datsi'
jchée ikkachoie tö e' dör suluë ie'pa a̱. Ta̱ ie'pa mía̱ pë'
shu̱a̱ ta̱ ichérakitö a̱neule:

[15] —A këkëpa, ¿ì u̱k a' tso'? Sa' dör s'ditsö we̱s a' es. Sa'
debitu̱ ttè buaë pakök a' a̱ a̱s a' tö íyi ikkë kȅ wà ta̱' ese ko̱s
watȍttsa̱ ta̱ a' e̱r mane'ṵ̀ Skëköl chṍk e' a̱. Ie' tö ká̱ jaì ena
ká̱ i' ena dayë ena ì ko̱s tso' iki̱ e' yö'a̱t. [16] Ká̱ ia̱ia̱ë dȍ ikkë
ta̱ sulitane se̱rke we̱s iwák ki̱ ikiane es, e' dalë'ttsë'bitu̱
Skëköl tö. [17] Erḗ e' dör es, erë ie' dör buaë se' ta̱ ke̱kraë, e'
wa ie' tö iwà kkaché sia̱ tö ie' dör Skëköl chṍk. Ie' tö ka̱li̱
patkeke a' a̱. Ie' tö iyiwö we̱ke a' a̱. Ie' tö chkè meke a' a̱
ñanoie a' ttsë'wo̱ie buaë.

[18] Erḗ ie'pa tö ì ko̱s ché ia̱rak, erë iekkë ta̱ baka wë'ñe
jchérakitö Pablo ena Bernabé dalöioie we̱s Zeus ena Her-
mes es.

[19] E' shà̱ ta̱ judiowak we̱lepa datse̱ Antioquía ena Iconio,
e'pa debitu̱ ta̱ Listra wakpa daki̱ñérakitö Pablo ttökwa̱.
Iklö'wé̱wa̱rakitö ta̱ itérakitö tai̱ë ák wa. Ibikeitsérakitö tö
iduowa̱, e' kue̱ki̱ ie'pa tö ikué̱mi méa̱t tër Listra ké̱ kkȍ a̱
wi̱'kie. [20] Erë mik Jesús ttökatapa male̱pa e̱' dapa'wé̱ka̱
ipamik, eta̱ ie' e̱' kéka̱ mía̱ne Listra. E' bule es ta̱ ie' mía̱
Bernabé ta̱ dȍ ká̱ kiè Derbe ee̱.

[21] Ie'pa demi Derbe ta̱ Jesús tté buaë pakérakitö ká̱ e'
wakpa a̱. Tai̱ë ie'pa e̱' yué Jesús ttökataie. E' ukuöki̱ ta̱
ie'pa debitu̱ne Listra ena Iconio ena Antioquía. [22] Ká̱ ekkë
ko̱s a̱ ie'pa tö Jesús ttökatapa e̱r diché ié ena ipablérakitö
a̱s ie̱' tköwa̱rak darërëë ttè mik se' e̱rblöke e' a̱. Ie'pa
tö iché ia̱rak: "Se' wake' weirdaë ká̱ i' ki̱ dowa̱ie aishkuö
ta̱ ì blúie Skëköl tso' e' a̱." [23] Ñies ká̱ ko̱s e' ki̱ ie'pa tö
wëpa shu̱shté kaneblök Skëkëpa Jesús icha erule erule

e'pa wökirpaie. E'pa ki̱ ie'pa ikié S'yḗ a̱ ena batsé, e' ukuöki̱ ta̱ iméa̱rakitö Skëkëpa mik ie'pa e̱rblöke e' ulà a̱.

Pablo ena Bernabé dene Antioquía a̱te̱ Siria ee̱

24 E' ukuöki̱ ta̱ Pablo ena Bernabé tkami ká̱ kiè Pisidia
demirak Panfilia. 25 Ie'pa tö Jesús tté buaë paké ká̱ kiè
Perge e' wakpa a̱. E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa mía̱ ká̱ kiè Atalía ee̱.
26 Ee̱ ta̱ ie'pa e̱' iéka̱ kanò a̱ mía̱ne Antioquía iyamipa tö
ie'pa patkë'mi Jesús tté pakök e'pa ska'. Ee̱ iyamipa tö
ie'pa me' Skëköl e̱r buaë chöke se' a̱ e' ulà a̱ ì kanéu̱k ie'pa
dare e' wo̱ie. 27 Mik ie'pa demine Antioquía, eta̱ Skëkëpa
Jesús icha erule e' dapa'wé̱ka̱rakitö. Ta̱ ì ko̱s wé̱ Skëköl tö
ie'pa ta̱, ñies we̱s ie' tö ikkayë' pë' kë̀ dör judiowak, esepa a̱
tö ie'pa e̱rblö̀mi ie' mik we̱s judiowak es, e' ko̱s pakérakitö
iyamipa a̱. 28 Eta̱ ie'pa e̱' tséa̱t ká̱ tai̱ë Jesús ttökatapa tso'
Antioquía, e'pa ta̱.

15

Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa ñì dapa'wé̱ Jerusalén

1 E' ké̱wö ta̱, wëpa we̱lepa e̱' yéttsa̱ Judea demi Antio-
quía. Ie'pa tö s'yamipa wöbla'wé̱mi ttè i' wa: “A' wëpa
ko̱s ka̱wöta̱ tottola kkuölit tèe tsir we̱s Moisés ikita̱t es. E'
kë̀ kaneo̱ne a' wa̱, e' ta̱ kë̀ a' tsa̱tkërpa.” 2 E' kue̱ki̱ Pablo
ena Bernabé ñì iu̱téka̱ darërëë ie'pa ta̱. E' kue̱ki̱ iyamipa tö
Pablo ena Bernabé ena we̱lepa skà, e'pa shu̱shté a̱s imi'yal
Jerusalén ttè ñe' shu̱lök Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa
ena Jesús ttekölpa tsá̱, e'pa ta̱.

3 Es Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa tö
Pablo ena imale̱pa patkémi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia
ena Samaria. Eta̱ ipakeramirakitö iyamipa a̱ tö we̱s pë' kë̀
dör judiowak, esepa e̱r mane'wé̱ Skëköl a̱. Ttè e' tö ie'pa
ttsë'wé̱ buaë.

4 Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, eta̱ ee̱
Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa ko̱s ena iwökirpa ena Jesús
ttekölpa tsá̱, e'pa tö ie'pa kiéwa̱ buaë. Eta̱ ì ko̱s o̱' Skëköl
tö ie'pa wa e' pakérakitö imale̱pa a̱. 5 Erë Jesús mik
e̱rblökwakpa dör fariseowakpa, esepa we̱lepa e̱' kéka̱ ta̱
ichéitörak:

—S'yamipa kë̀ dör judiowak esepa wëpa ka̱wöta̱ itóttola
kkuölit tèe tsir. Ñies ie'pa a̱ ika̱wöta̱ chè tö Moisés ttè
kitulebak e' dalöiök ie'pa ka̱wöta̱.

6 Eta̱ Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa
tsá̱, e'pa ñì dapa'wé̱ka̱ ttè e' bikeitsök bua'iewa̱. 7 Ie'pa tö
ipaké tai̱ë, e' ukuöki̱ ta̱ Pedro e̱' kéka̱ ta̱ ichéitö:

—A yamipa, a' wa̱ ijche̱r tö ká̱ ia̱ia̱ë Skëköl tö ye' shu̱k-
itbak a' shu̱a̱ Jesús tté buaë pakök, pë' kë̀ dör judiowak,
esepa a̱ a̱s ie'pa e̱rblö̀ imik. 8 Ie' wa̱ se' e̱r su̱ule buaë, ie'
tö Wiköl Batse'r mé ie'pa a̱ we̱s se' a̱ ime'itö es. Es ie' tö
se' a̱ ikkaché tö ñies ie' tö ie'pa klö'wé̱ ie' ichaie. 9 Ie'
tö ie'pa e̱r paiklé ie'pa e̱rblé Jesús mik e' wa. Es se' wa̱
ijche̱r tö ie'pa ena se' dör ñies ë̀me ie' wöa̱. 10 A' tö ie'pa
ké Moisés ttè darërëë e' dalöiök, erë e' kë̀ dalöiëne' se' a̱,
ñies se' bak ká̱ ia̱ia̱ë e'pa kë̀ a̱ idalöiëne'. I̱'ñe ta̱ ¿iö́k a' tso'
Skëköl wöñatkök es? 11 E' kë̀ dör es. Se' tö iklö'wé̱ tö se'
tsa̱tkëne Skëkëpa Jesús e̱r buaë chöke sia̱ e' ë̀ wa. E' su̱ë
ie'pa tsa̱tkëne ñies.

12 E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa ulitane siwa̱' blélur tso' Bernabé ena
Pablo e'pa ka̱paköke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tö we̱s ì kë̀
o̱r yi a̱ ese wé̱rakitö Skëköl batamik pë' kë̀ dör judiowak,
esepa shu̱a̱ Skëköl diché kkachoie. 13 Ie'pa ka̱paké o̱ne eta̱
Santiago tö iché:

—A yamipa, ye' ttö̀ ttsö́. 14 Simón tö se' a̱ ipaké we̱s
Skëköl tö, pë' kë̀ dör judiowak, esepa tsá̱ ki̱mé e̱r bua' wa

a̱s ie'pa we̱lepa dö̀ ie' wák ichaie. [15] Ñies e' sini'kué̱ Skëköl
ttekölpa bak ká̱ ia̱ia̱ë e'pa tö. Ie'pa tö iyë':
[16] Skëköl tö ichè: 'Aishkuö ta̱ ye' datse̱ne.
Eta̱ David jchúlipa keraka̱yö iwák su̱ë.
Ie'pa dörane diché ta̱' tai̱ë we̱s ia̱ia̱ë es
[17] a̱s pë' male̱pa kë̀ dör judiowak dör ye' icha
esepa tö ye' yulö̀.
[18] Es ye' tö ttè i' chétke.
Ká̱ ia̱ia̱ë ttè i' me'a̱tbakyö a' a̱.'*

[19] "Ttè i' kue̱ki̱ ye' ibikeitsè tö, pë' kë̀ dör judiowak e̱r
mane'wé̱ Skëköl a̱, esepa kë̀ tsiriu̱k s'kàne judiowak se̱r ese
wa. [20-21] E' kue̱ki̱ yëkkuö patkömisö ie'pa a̱ e' ki̱ ichö̀sö tö
íyi meule íyi diököl tso' dalöiè skëkölie ese a̱, ese kë̀ kar,
ese kë̀ katar. Ñies ie'pa kë̀ kàne trënuk. Iyiwak ttéwa̱ kuli'
siuleka̱ ese chkà kë̀ katar ñies ipé̀ kë̀ katar. Ká̱ ia̱ia̱ë ttè i'
pakanemi ká̱ wa'ñe se' ñì dapa'wo̱ wé a̱ e̱no diwö bit ekkë.
E' kue̱ki̱ íyi ekkë è̀ shtömisö ie'pa a̱."

Yëkkuö patkëne s'yamipa kë̀ dör judiowak, esepa a̱

[22] Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa ko̱s ena iwökir kibipa
ena Jesús ttekölpa tsá̱, e'pa wa iwër buaë tö wëpa we̱lepa
shu̱shtè ie'pa shu̱a̱ a̱s imi'rak Pablo ena Bernabé ta̱ dö̀mi
Antioquía. Es ie'pa tö Judas kiè ñies Barsabás ena Silas,
e'pa shu̱shté. Wëpa e'pa dalöieke tai̱ë s'yamipa ulitane tö.
[23] Eta̱ yëkkuö shté iwökirpa tö e' mé ie'pa a̱ a̱s iwa̱ imi'rak.
Yëkkuö e' tö iché i' es:

"Sa' dör Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa wökir kibipa
ena Jesús ttekölpa tsá̱, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' yëkkuö
i' shtök a' dör sa' yamipa erë kë̀ dör judiowak se̱rke
Antioquía ena Siria ena Cilicia e'pa a̱. A' shke̱'wé̱mi sa'

* 15:18 Amós 9.11-12

tö. 24 Sa' wa̱ ijche̱newa̱ tö sa' yamipa we̱lepa e̱' yë'ttsa̱
sa' shu̱a̱, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsirio̱' iwákpa
ttè wa. E' tö tai̱ë a' wökir tsiriwé̱ka̱. Kë̀ sa' wa̱ ka̱wö
mène ie'pa a̱ a' wöbla'wo̱ie ì wa. 25 E' kue̱ki̱ sa' ulitane
wa iwër buaë wëpa we̱lepa shu̱shtök sa' shu̱a̱ a̱s imi' a'
sa̱u̱k Bernabé ena Pablo ta̱. Sa' yami e'pa dalër tai̱ë sa'
é̱na. 26 Ie'pa e̱' me'ttsa̱ weinuk tai̱ë. Ie'pa kë̀ suane ttèwa̱
Skëkëpa Jesucristo tté kue̱ki̱. 27 Sa' tö Judas ena Silas
patkémi ttök a' ta̱. Ie'pa tö ipakeraë a' wösha̱ë yësyësë
we̱s yëkkuö i' ki̱ ikitule es. 28-29 Buaë idir Wiköl Batse'r
a̱, ñies sa' a̱, tö a' kë̀ ka̱wöta̱ judiowak se̱r e' blök se̱raa̱. I'
ë̀ blök a' ké: Chkè meule íyi diököl tso' dalöiè ese a̱, e' kë̀
katar. Ñies ipḗ kë̀ katar ena iyiwak ttéwa̱ kuli' siuleka̱
ese chkà kë̀ katar. Kë̀ a' kàne trënuk. Íyi ekkë ë̀ ka̱wöta̱
blè a' tö. A' tö iwé̱ es, e' ta̱ e' dör buaë. Skëköl tö a'
ki̱mè.”

30 Eta̱ ie'pa e̱' chéa̱t ta̱ imíyal Antioquía. Mik ie'pa demi
ee̱ ta̱ ie'pa iyamipa dapa'wé̱ka̱, e'pa a̱ yëkkuö mirdak iwa̱
e' méitö. 31 Mik iyamipa tö yëkkuö a̱ritsé, eta̱ e' tö ie'pa
e̱r pablé tai̱ë, e' kue̱ki̱ ittsë'nerak buaë. 32 Judas ena Silas,
e'pa dör Skëköl ttekölpa ñies, e' kue̱ki̱ ie'pa tö iyamipa
patté tai̱ë. E' tö iyamipa e̱r pablé tai̱ë, iki̱mé tai̱ë. 33-34 Ie'pa
se̱né ee̱ kukuie. Mik ie'pa mitkene itö̀ wane eta̱ iyamipa
tö iché ia̱rak a' shkṓ wöbla wa. 35 Erë Pablo ena Bernabé
e̱' tsé̱a̱t Antioquía. Ie'pa ena imale̱pa tai̱ë e'pa tso'rak
Skëkëpa Jesús tté buaë pakök. Ñies ttè e' wa s'wöbla'u̱k
ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kë̀ kaneblöku̱'ia̱ ñita̱

36 Ka̱wö tka tai̱ë, e' ukuöki̱ ta̱ Pablo tö iché Bernabé a̱:
—Mishkane etökichane ká̱ ko̱s ki̱ se' bak Skëkëpa Jesús
tté pakök e' a̱ne s'yamipa sa̱u̱k tö is ie'pa tso'.

37 Bernabé ki̱ Juan kiane tsè̱mi ie'pa ta̱. Juan e' kiè ñies
Marcos. 38 Erë Marcos tö ie'pa me'a̱t ká̱ kiè Panfilia ee̱. Ie'
kè̈ kaneblëneia̱ ie'pa ta̱. E' kue̱ki̱ Pablo kè̈ é̱na ie' tsa̱kmi
ie'pa ta̱. 39 Iñi iu̱térak darërëë erë kè̈ ishu̱line. E' kue̱ki̱
ie'pa ñì blabatsélor. Bernabé wa̱ Marcos mítse̱r e̱' ta̱ ta̱
ie'pa míyal kanò ki̱ dò̈ Chipre. 40 Pablo tö wëm kiè Silas
e' kiémi e̱' wapie. Iyamipa tö ie'pa méa̱t Skëköl e̱r buaë
chò̈ sia̱ e' ulà a̱. Eta̱ ie'pa e̱' yéttsa̱ ee̱ 41 tkamirak Siria ena
Cilicia. Ie'pa tso' Skëkëpa Jesús icha erule erule tso' ká̱ e'
ki̱ e'pa diché kí̱ iök Jesús ttè wa.

16

Timoteo mía̱ Pablo ena Silas wapie

1 E' ukuöki̱ ta̱ Pablo ena Silas demi Derbe ta̱ imíyal
Listra. Ee̱ wëm kiè Timoteo e' se̱rke, ie' dör Jesús ttökata.
Ie' mì dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erë iyḗ dör
griegowak. 2 S'yamipa se̱rke Listra ena Iconio, e'pa tö
icheke tö Timoteo dör pë' buaë. 3 Pablo ki̱ ie' kiane tsè̱mi
e̱' wapie. Erë judiowak se̱rke ká̱ e' ki̱ e'pa ulitane wa̱ ijche̱r
tö Timoteo yḗ e' dör griegowak. E' kue̱ki̱ Pablo tö ie' ké
itóttola kkuölit tök tsir a̱s judiowak kè̈ ulurka̱ iki̱. 4 Ká̱
ko̱s wé̱ ie'pa dami ee̱ ì u̱k patkë' Skëkëpa icha erule tso'
Jerusalén e'pa wökirpa ena Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa tö, e'
wà paké ie'pa tö s'yamipa ulitane a̱. 5 Es Skëkëpa Jesús
icha erule erule e'pa ko̱s diché kí̱ iëne Jesús tté a̱. Ñies pë'
kí̱ iërke tai̱ë ke̱kraë.

Pablo tö wëm dör Macedonia wak e' sué̱ kabsue̱ie

6 Eta̱ Wiköl Batse'r kè̈ wa̱ ka̱wö mène ie'pa a̱ Jesús tté
buaë pakök ká̱ kiè Asia ee̱. E' kue̱ki̱ ie'pa tkami ká̱ kiè Frigia
ena Galacia 7 demi ká̱ kiè Misia e' kkörö̈wa̱ ee̱. Eta̱ ie'pa tö
ima'wé̱ shkökwa̱ ká̱ kiè Bitinia e' a̱, erë Jesús Wiköl kè̈ wa̱

ka̱wö mène ie'pa a̱. 8 E' kue̱ki̱ ie'pa tkami yësyësë Misia
kke̱r demi ká̱ kiè Tróade dayë kkö̀ a̱ wé̱ kanò irirke ee̱. 9 Eta̱
nañewe Pablo tö ì sué̱ kabsue̱ie. Ie' tö wëm sué̱ eköl, e' dör
ká̱ kiè Macedonia e' wak. E' dur shkë'ka ta̱ ikköché ia̱: “Be'
shkö̋tkö Macedonia sa' ki̱muk.” 10 Pablo tö e' sué̱ o̱ne ta̱
bet sa' dalì iémi mitke Macedonia. Sa' wa̱ ijche̱r buaë tö
Skëköl ki̱ ikiane tö sa' tö Jesús tté buaë pakè ká̱ e' ki̱.

Alaköl kiè Lidia e' e̱rblé Jesús mik

11 Eta̱ sa' e̱' iéka̱ kanò a̱ Tróade, míyal yësyësë ká̱ kiè
Samotracia ee̱. Bule es ta̱ sa' demi ká̱ kiè Neápolis ee̱. 12 Ee̱
ta̱ sa' míyal klö̀ ki̱ dö̀ ká̱ kiè Filipos ee̱. Ká̱ e' a̱ romawak tso'
tai̱ë. E' dör ká̱ bua'bua a̱te̱ Macedonia. Ee̱ sa' se̱né ká̱ tkël
ká̱ ske̱l ulatök. 13 Judiowak e̱no diwö ta̱ sa' e̱' yélur míyal
di' kkömik wé̱ sa' tö ibikeitsè isalema judiowak wa̱ ká̱ tso'
ttoie Skëköl ta̱ ee̱. Mik sa' tö ikué̱, eta̱ ee̱ sa' e̱' tuléseṟ Jesús
tté buaë pakök alakölpa ñì dapa'wé̱ka̱ e'pa a̱. 14 Ie'pa eköl
kiè Lidia, e' dör ká̱ kiè Tiatira e' wak. Ie' dör datsi' bua'bua
daloshdalosh ese watau̱kwak. Ie' tö Skëköl dalöieke tai̱ë.
Skëkëpa tö ie' e̱r ñi'wé̱ a̱s Pablo ttöke ko̱s e' klö'ù̱itö moki̱ë.
15 Eta̱ ie' e̱' wöskué iyamipa tso' ie' u a̱ e'pa ta̱. E' ukuöki̱
ta̱ ie' tö sa' a̱ iché kröröë:

—A' ibikeitsè tö moki̱ë ye' dör Jesús mik e̱rblökwak, e'
ta̱ a' klönúia̱ ye' ska'.

Es ie' tö sa' ké klönukia̱ ie' ska'.

Pablo ena Silas wötënewa̱ s'wöto wé a̱ Filipos

16 Ká̱ et ta̱ sa' mirwa̱ne wé̱ s'ttöke S'yë̋ ta̱ ee̱. Sa' mirwa̱ia̱
ta̱ pë' busi kué̱wa̱ sa' tö eköl, e' a̱ wimblu sulusi tso' eköl,
e' wa íyi tötkekeitö. Wëpa we̱lepa tö ie' to̱'ttsa̱ ie'pa a̱
kaneblök íyi tötkök, e' ské klö'we̱ke ie'pa tö tai̱ë e̱' a̱.
17 Busi e' shkémi Pablo ena sa' itöki̱. Ie' a̱rdatse̱:

—Wëpa ikkëpa dör Skëköl íyi ulitane tsa̱ta̱ e' kanè
mésopa. Ie'pa tö s'tsa̱tkè ñalé̱ e' tté pakeke a' a̱.

18 E' wambléitö ká̱ tai̱ë, bata ekkë ta̱ Pablo uluneka̱ tai̱ë.
Ie' e̱' wötréene ta̱ ichéitö wimblu sulusi tso' busi a̱ e' a̱:

—Jesucristo ttö̀ wa ye' tö be' a̱ ichè be' e̱' yö́ttsa̱ ie' a̱.

E' wösha̱ë ta̱ wimblu sulusi e̱' yéttsa̱ ia̱.

19 Mik busi wökirpa tö isué̱ tö inuköl kë̀ dë'ia̱ ie'pa
ulà a̱ busi batamik, eta̱ ie'pa tö Pablo ena Silas klö'wé̱wa̱
tsé̱mirak wé̱ ttè shu̱lökwakpa tso' ee̱. 20 Ie'pa tö ikkatérak
ttè shu̱lökwakpa a̱ ta̱ ichérakitö:

—Wëpa ikkëpa dör judiowak. Tai̱ë ie'pa tso' sa' shu̱tiu̱k.
21 Sa' dör romawak, e' kue̱ki̱ kë̀ sa' a̱ ka̱wö mène ie'pa tö
s'wöbla'we̱ke se̱ne wa e' klö'u̱k ena e' wà u̱k.

22 Eta̱ ká̱ e' wakpa bite̱shka Pablo ena Silas ki̱. Eta̱
ishu̱lökwakpa tö idatsi' yöktsa̱ ké iki̱ ta̱ ippök ké darërëë
kal wa. 23 Ibunerak sia̱rë wötéwa̱rakitö s'wöto wé a̱. Ta̱
ichérakitö s'wöto wé wökir a̱ tö ikkö'nú bua'iewa̱ a̱s kë̀
itköyal. 24 Mik ie' a̱ ka̱wö e' mène, eta̱ ie' tö Pablo ena Silas
wötéwa̱ iwé wötëulewa̱ bua'iewa̱, ese a̱. Ie' tö ie'pa klö̀
tié̱wa̱ kaltak wöbiule s'klö̀ wötowa̱ ese a̱. Es iméa̱rakitö.

25 Ká̱ de ká̱ sha̱böts eta̱ Pablo ena Silas tso' ttök Skëköl
ta̱ ena ittseittsök. Imale̱pa tso' ittsök. 26 E' wösha̱ ta̱ í̱
tka darërëë. S'wöto wé wöppéitö darërëë. E' wösha̱ë ta̱
ukkö ulitane kköburolone. Ì ko̱s wa ie'pa tso' moulewa̱,
e' wötsërolone. 27 S'wöto wé wökir ti̱'neka̱. Mik ie' isué̱ tö
ukkö ko̱s tso' áie ta̱ ibikeitséitö s'tso' wötëule e' ko̱s tkayal.
E' kue̱ki̱ itabè kué̱ttsa̱itö e̱' ttowa̱ie. 28 Erë Pablo a̱neka̱:

—¡Kë̀ be' e̱' ttökwa̱! Sa' tso'ia̱ ulitane.

29 Eta̱ s'wöto wé wökir tö bö'wö kié ta̱ itu̱newa̱ Pablo
ena Silas ska'. Ee̱ ie' e̱' tkéwa̱ kuchë ki̱ ie'pa wöa̱ painéka̱
suane tai̱ë. 30 Eta̱ ie' tö ie'pa yéttsa̱ u'rki̱ ta̱ ie'pa a̱ ichaké:

—A këkëpa, ¿ì u̱k ye' ka̱wöta̱ e̱' tsa̱tkoie?

31 Ie'pa ie' iu̱té:

—Skëkëpa Jesús mik be' e̱rblő eta̱ be' tsa̱tkërdaë ñies be'
yamipa tsa̱tkërmi es.
32 Eta̱ ie'pa tö Skëkëpa tté paké ie' a̱ ena iyamipa ko̱s
tso' iu a̱, e'pa a̱. 33 Eta̱ e' nañewe ulatök s'wöto wé wökir
tö ie'pa tsé̱mi e̱' ta̱. Ie'pa shka̱'ule tai̱ë e' kapeyéitö. Eta̱
ie' ena iyamipa ko̱s e̱' wöskuélor. 34 E' ukuöki̱ ta̱ ie' tö
itsé̱mirak iu a̱ ta̱ itiérakitö. Ie' ena iyamipa e'pa e̱rblé
Skëköl mik, e' kue̱ki̱ ie'pa ko̱s ttsë'ne buaë.
35 Ká̱ ñine ta̱ ishu̱lökwakpa tö ishkëkipa patkémi ichök
s'wöto wé wökir a̱ tö Pablo ena Silas ő́mine. 36 S'wöto wé
wökir tö iché Pablo a̱:
—Sa' shu̱lökwakpa tö ye' a̱ ka̱wö mé a' ökmine. E' kue̱ki̱
a' yúne bë̀rë.
37 Erë Pablo tö iché ia̱:
—Sa' dör romawak* Ie'pa tö sa' buk sulitane wösha̱ë
ka̱m sa' shu̱lir e' yöki̱. Sa' wötë'wa̱itö s'wöto wé a̱. I̱'ñe
ta̱ ie'pa ki̱ sa' kiane èmine akir. Ie'pa kë̀ a̱ ka̱wö ta̱' iwo̱ie
es. A̱s ie'pa wákpa bitu̱ sa' ökmine.
38 Eta̱ shkëkipa tö ttè e' chéne ishu̱lökwakpa a̱. Mik ie'pa
ittsé tö Pablo ena Silas dör romawak, eta̱ tai̱ë ie'pa suane.
39 Eta̱ ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' ta̱ ichérakitö:
—Ì sulu wamblé sa' tö a' ki̱ e' olo'yő́ sa' ki̱.
Eta̱ iémine ta̱ ikköchérak ia̱: “A' e̱' yő́lur sa' ká̱ ki̱.”
40 Eta̱ Pablo ena Silas yënettsa̱ s'wöto wé a̱ míyal Lidia u
a̱ iyamipa weblök. Ie'pa pablérakitö eta̱ imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka̱ Jesús tté kue̱ki̱

1 Pablo ena Silas tkami ká̱ kiè Anfípolis ena ká̱ kiè
Apolonia demirak ká̱ kiè Tesalónica wé̱ judiowak wa̱ ñì

---

* 16:37 Romawak: Pablo ditséwö dör judiowak erë ie' yami bak e' we̱le e̱' yö' romawakie, e' kue̱ki̱ ñies ie' dör romawak.

dapa'wo̱ wé tso' ee̱. [2] Eta̱ Pablo dewa̱ e' wé a̱ e̱no diwö
wa we̱s ie' wöblar es. Ee̱ ie' ka̱paké ie'pa ta̱ Skëköl yëkkuö
wa e̱no diwö mañat. [3] Ie' tö ikkaché ie'pa a̱ tö itso'
kitule Skëköl yëkkuö ki̱ tö wé̱ pairine'bitu̱ idi' wa s'blúie
e' tterawa̱ ta̱ ishke̱rdaka̱ne. Ie' tö iché ie'pa a̱:

—Jesús pakök ye' tso' a' a̱, e' wák dör wé̱ pairine'bitu̱
idi' wa s'blúie e'.

[4] Judiowak we̱lepa e̱rblé Jesús mik, ta̱ ie'pa de Pablo ena
Silas kí̱ie. Ñies griegowak tö Skëköl dalöieke we̱s judiowak
es, esepa tai̱ë e̱rblé Jesús mik ena alakölpa dalöiërta̱' esepa
tai̱ë e̱rblé imik ñies. [5] Erë e' tö judiowak male̱pa uluwé̱ka̱
tai̱ë. Eta̱ wëpa sulusipa tso' ḗme ñala̱ ki̱, esepa kiérakitö
pë' dapa'u̱k tai̱ë, e'pa kí̱ uluwé̱rakitö ta̱ imíyal kësik wa
pë' male̱pa uluu̱kka̱. Eta̱ itkawa̱rak kësik wa Jasón u a̱
Pablo ena Silas yulök yèttsa̱ mè imale̱pa ulurke tai̱ë e'pa
ulà a̱. [6] Erë kḕ iwa̱ iku̱nerak ee̱. E' kue̱ki̱ Jasón ena iyamipa
we̱lepa e'pa kué̱mirakitö ká̱ e' wökirpa wöa̱ ta̱ ichéitörak
a̱neule:

—Wëpa ikkëpa tö ká̱ ulitane wakpa tsirio̱', e'pa de íe̱
ñies. [7] Jasón tö ie'pa kiéwa̱ iu a̱. Ie'pa ulitane tso' ichök
tö se' blú kibi dör kua̱'ki̱, e' kiè Jesús. Ie'pa tö sa' blú kibi
e' ttè dalöse̱wé̱wa̱.

[8] Mik pë' ulitane ena iwökirpa tö ttè e' ttsé, eta̱ ie'pa
shu̱ti̱neka̱ tai̱ë. [9] Erë Jasón ena iyamipa kérakitö inuköl
muka̱t iwà kkachoie tö ie'pa datskene ishu̱lök ta̱ iéminer-
akitö.

Pablo ena Silas tö Jesús tté paké Berea wakpa a̱

[10] Ká̱ tuinetke eta̱ bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tö
Pablo ena Silas patkémi ká̱ kiè Berea ee̱. Ie'pa demi Berea
eta̱ imíyal judiowak ñì dapa'wo̱ wé a̱. [11] Judiowak e'pa
e̱r dör buaë judiowak tso' Tesalónica e'pa tsa̱ta̱. Ie'pa tö
Jesús tté kí̱ ttsé e̱r bua' wa. Ke̱kraë ie'pa tö Skëköl yëkkuö

sue̱kewa̱ bua'iewa̱ isuo̱ie tö ì ché Pablo tö e' yëne ö kë̀
iyëne. [12] Es tai̱ë ie'pa e̱rblé Jesús mik. Ñies tai̱ë griegowak
e̱rblé imik alakölpa dalöiërta̱' ena wëpa ñies. [13] Erë mik
judiowak se̱rke Tesalónica e'pa wa̱ ijche̱newa̱ tö Pablo tso'
ñies Berea Skëköl ttè pakök, eta̱ imíyal ee̱. Ie'pa tö Berea
wakpa dapa'wé̱mi shu̱ti̱wé̱mi Pablo ki̱. [14] Erë s'yamipa tso'
Berea, e'pa tö Pablo ké e̱' yöktsa̱ ta̱ ipatkémi dayë kkömik.
Erë Silas ena Timoteo e̱' tsé̱a̱t Berea. [15] Wé̱pa wa̱ Pablo
mirwa̱, e'pa wa̱ imí dö̀ ká̱ kiè Atenas ee̱. E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa
bite̱yalne. Pablo tö ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo a̱ tö
“a' kié bet.”

Pablo tö Jesús tté paké Atenas wakpa a̱

[16] Pablo tso' Silas ena Timoteo ki̱nuk Atenas, e' dalewa
ie' tö isué̱ tö ká̱ e' wakpa wa̱ íyi diököl tso' dalöiè, ese
tso' tai̱ë. E' tö ie' tsiriwé̱ka̱ tai̱ë. [17] E' kue̱ki̱ judiowak ñì
dapa'wo̱ wé a̱ ie' ka̱paköke judiowak ta̱ ena pë' kë̀ dör
judiowak erë Skëköl dalöieta̱' esepa ta̱. Ñies ie' ka̱paköke
ke̱kraë Atenas wakpa ta̱ wé̱ ie'pa döke tai̱ë íyi ta̱u̱k ee̱.
[18] Ñies ie'pa wöbla'u̱kwakpa we̱lepa kiekerakitö epicúreo
wakpa* ena estoico wakpa†, e'pa ñì iu̱témi Pablo ta̱. Ie'pa
we̱lepa tö ie' cheke i' es:

—¿Ì kabewe̱ke s'ñeñe diö́ tö?

Ie'pa we̱lepa skà tö icheke:

—Ttsëskua e' dör këkölpa tsa̱ki̱ë dalöieke ká̱ bár wakpa
tö e'pa tté pakökwak.

Pablo tso' Jesús köte̱wa̱ shke̱neka̱ne e' tté buaë pakök
e' kue̱ki̱ ie'pa tö ie' ché es. [19] E' kue̱ki̱ ie' tsé̱mirakitö wé̱

---

* 17:18 epicúreo wakpa: E' wakpa tö iklö'wé̱ tö s'se̱r e' wà bua'ie dör ttsë'ne buaë. Ttè e' wa s'wöbla'we̱ke ie'pa tö. † 17:18 estoico wakpa: E' wakpa tö iklö'wé̱ tö s'se̱r e' wà bua'ie dör se' e̱' kkö'nù ì sulu ko̱s e' yöki̱. Ttè e' wa s'wöbla'we̱ke ie'pa tö.

ie'pa e̱' dapa'u̱ke ttè tsa̱ki̱ë pakarke ese ttsök ee̱. Ká̱ e' kiè
Areópago. Ta̱ ichakérakitö:

—Ttè pa̱'a̱li̱ pakeke be' tö, ¿e' pakèmibö sa' a̱? [20] Ttè
pakeke be' tö, e' kë̀ ttsëule sa' wa̱, e' kue̱ki̱ e' kiane
jche̱nukwa̱ sa' ki̱ ¿i̱ma e' wà dör?

[21] Atenas wakpa ko̱s ena ká̱ kua̱'ki̱ wakpa se̱rke Atenas,
e'pa ulitane tö ttè pa̱'a̱li̱ ttseke ese ë̀ pakeke ñì a̱ ke̱kraë.

[22] Eta̱ Pablo e̱' duéka̱ ie'pa shu̱a̱ Areópago wé a̱ ta̱
ichéitö:

“A Atenas wakpa, ì ko̱s sué̱yö, e' wa ye' wa̱ ijche̱r tö a'
tö këkölpa tsa̱ki̱ë dalöieke. [23] Mik ye' tkami a' ká̱ shu̱a̱, eta̱
wé̱ a' tö këkölpa ñe' dalöieke ese ké̱ sué̱yö tai̱ë. E' shu̱a̱ ye'
tö ka̱' tso' idalöioie ese kué̱ et e' ki̱ itso' kitule i' es: ‘Skëköl
eköl kë̀ jche̱r se' wa̱ tö yi idir, e' dalöioie’. Ie' dalöieke a'
tö, erë a' kë̀ wa̱ ijche̱r tö yi idir. Skëköl e' pakeke ye' tö a'
a̱.

[24] “Ie' tö ká̱ ulitane ena íyi ulitane tso' iki̱ e' yö'a̱t. Ie'
dör ká̱ jaì ena ká̱ i' e' ko̱s wák. Ie' kë̀ se̱rku̱' Skëköl wé yöule
s'ditsö wa ese a̱. [25] Sulitane se̱rke ie' mik. Ñies íyi ulitane
kiane se' ki̱ se̱noie, e' mekeitö se' a̱ ke̱kraë. E' kue̱ki̱ ie' kë̀
ki̱ ikiar tö se' ie' ki̱mè ì wa.

[26] “Wëm eköl ë̀ wa ie' tö se' ditsöwö ulitane alöwé̱. Ie'
tö se' ké se̱nuk ká̱ wa'ñe. Mik ie' tö ká̱ i' yö', eta̱ ie' tö
se' katatë'a̱tbak tö mik se' se̱rmi, wé̱ se' se̱rmi ditséwö wa
ditséwö wa. [27] Ie' tö se' katatë'a̱t es a̱s se' tö ima'ù̱ yulè
isalema sö ikuè̱mi. Erë moki̱ ie' kë̀ ku̱' ka̱mië se' yöki̱. [28] E'
dör we̱s yile tö iché es, e' tö iché: ‘Skëköl mik se' se̱rke se'
shköke, ie' wa se' tso'.’ Ñies e' dör we̱s a' wákpa ttsököl
eköl tö iyë'a̱t es, e' tö iché: ‘Sulitane dör Skëköl aleripa.’
[29] Se' dör Skëköl ditséwö, e' kue̱ki̱ kè se' kàne ibikeitsök tö
ie' dör we̱s íyi diököl yöule se' wa̱ orochka wa ö inukölchka
wa ö ákchka wa es. E' ko̱s yuésö we̱s se' ibikeitsè es we̱s se'

wákpa a̱ iyör es. Erë Skëköl kë̀ dör es. 30 Ia̱ia̱ë ta̱ kë̀ se' wa̱
ijche̱r tö we̱s ie' dör, e' kue̱ki̱ e' nuí̱ tköo̱'a̱tbak ie' tö ie'pa
ki̱. Erë i̱'ñe ta̱ ie' tso' ichök ká̱ ulitane wakpa a̱ tö a' ka̱wöta̱
e̱r mane'u̱k. 31 Skëköl tö idiwö me'a̱tbak we̱kkë alè ta̱ ie' tö
sulitane shu̱leraë yësyësë wëm eköl tkë'ka̱itö e' wa. Wëm
e' köte̱wa̱ erë ishke̱o̱'ka̱ne Skëköl tö, e' wa ie' tö iwà kkaché
sulitane a̱ tö moki̱ë wëm ñe' tkë'ka̱itö.”

32 Erë mik Atenas wakpa tö ittsé tö Pablo tö s'du'wa̱
shke̱neka̱ne e' ché, eta̱ ie'pa we̱lepa tö ie' wayué, erë
we̱lepa skà tö iché:

—Ì pakeke be' tö, e' skà ttsèmi sa' tö iëtökichane.

33 Eta̱ Pablo mía̱. 34 Erë wëpa we̱lepa míyal Pablo ta̱, ta̱
e'pa e̱rblé Jesús mik. Ie'pa e' shu̱a̱ Dionisio tso'ñak, e' dör
Areópago wökirpa eköl. Ñies alaköl eköl kiè Dámaris ena
pë' skà tso'ñak ishu̱a̱.

18

Pablo mía̱ Corinto

1 E' ukuöki̱ ta̱ Pablo e̱' yéttsa̱ Atenas mía̱ Corinto. 2 Ee̱
wëm kué̱wa̱itö eköl dör judiowak kiè Áquila, e' dör ká̱
kiè Ponto e' wak. Ie' alaköl kiè Priscila. Ie'pa bak se̱nuk
Roma a̱te̱ Italia ee̱. Ie'pa dë'bitu̱ e̱rpa Corinto. Ká̱ tso'
tseë romawak ttè diki̱a̱ e' wökir kibi kiè Claudio, ie' tö
judiowak ko̱s se̱rke Roma e' yökulur patké. E' kue̱ki̱ Áquila
ena ilaköl e̱' yë'lur Roma demi Corinto. Pablo mía̱ ie'pa
pakök. 3 Ie' kanè dör ie'pa kanè ese ë̀, e' kue̱ki̱ ie' e̱' tsé̱a̱t
ie'pa ta̱ kaneblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke ùie
tsè̱mi ese kané. 4 E̱no diwö bit ekkë Pablo mi'ke judiowak
ñì dapa'wo̱ wé a̱. Ee̱ ie' tö Jesús tté pakeke ie'pa ulitane
a̱. Ie' tö judiowak ena pë' kë̀ dör judiowak e'pa ulitane
pableke a̱s ie'pa e̱rblö̀ Jesús mik.

5 Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e'pa demirak
Corinto, eta̱ Pablo kë̀ kaneblëneia̱ Áquila ta̱. E' skéie ie' e̱'
mé Jesús tté buaë e' ë̀ pakök ke̱kraë. Ñies ie' tö judiowak
pablé ke̱kraë tö Jesús dör wé̱ pairine'bitu̱ idi' wa s'blúie
e'. 6 Erë ie'pa wötkémi Pablo ta̱ ta̱ iché suluë. E' kue̱ki̱
ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tö ie' kë̀ ki̱ inuí̱ ku̱' ta̱ iché
ia̱rak:

—A' weirdaë sia̱rë, e' wiie a' wákpa iane. E' kë̀ wëneia̱
ye' wöki̱. I'ta̱mi ye' mía̱ pë' kë̀ dör judiowak esepa pattök.
7 Eta̱ Pablo e̱' yéttsa̱ judiowak ñì dapa'wo̱ wé a̱ mía̱ wëm
kiè Ticio Justo, e' u a̱ se̱nuk. Wëm e' tö Skëköl dalöieke
tai̱ë. Ie' se̱rke judiowak ñì dapa'wo̱ wé o̱'mik. 8 Wëm kiè
Crispo, e' dör judiowak ñì dapa'wo̱ wé, e' wökir. Ie' e̱rblé
Skëkëpa Jesús mik iyamipa ko̱s e' ta̱. Es ñies tai̱ë Corinto
wakpa tö Jesús tté ttsé ta̱ ie̱rblérak imik ta̱ ie̱' wöskuélor.
9 Ká̱ et nañewe Skëkëpa Jesús tö Pablo a̱ iché kabsue̱ie: “Kë̀
be' suanuk. Ye' tté kí̱ paḱ̈ő̱ ke̱kraë. Kë̀ be' siwa̱'blök. 10 Ye'
tso' be' ta̱. Kë̀ yi a̱ ì sulu wamblënuk be' ki̱ yës. Ye' wa̱ pë'
tso' tai̱ë ká̱ i' ki̱.” 11 Es Pablo a̱te̱ duas ek ki̱ sha̱böts Corinto
ie'pa wöbla'u̱k Skëköl ttè wa.

12 Mik Galión bak Acaya wökirie, eta̱ judiowak se̱rke
Corinto e'pa ñì dapa'wé̱ka̱ Pablo naméie ie' tsé̱mi ttè shu̱lo
wé a̱. 13 Ie'pa tö Pablo kkaté Galión a̱ ta̱ iché ia̱:

—Wëm i' tso' sa' pablök tö Skëköl dalöiö́ sa' tö, erë kë̀
dör we̱s ttè dalöiëno menea̱t sa' a̱ e' tö ichè es.

14 Pablo ttémitke ta̱ Galión tö iché judiowak a̱:

—Moki̱ ì sulu wamblö́paitö, e̱'ma ye' tö a' ttö̀ ttsèmi.
15 Erë a' tso' ñì wöñatkök ttè ki̱ ena wëpa we̱lepa kiè ki̱,
ena a' wákpa ttè dalöiëno e' ki̱, e' kue̱ki̱ e' shu̱lö́ a' wákpa
tö. Ye' kë̀ tö ttè ese shu̱lè.

16 Eta̱ Galión tö ie'pa u̱yéttsa̱ ttè shu̱lo wé a̱. 17 Eta̱ pë'
tso' tai̱ë e'pa tö wëm kiè Sóstenes dör judiowak ñì dapa'wo̱

wé wökir, e' klö'wẹ́wa̱ ppérakitö ttè shu̱lo wé wösha̱ë. Erë
e' ki̱ Galión kȅ tkine yës.

Pablo dene Antioquía

18 Pablo e̱' tsẹ́a̱tia̱ ta̱i̱ë Corinto. E' ukuöki̱ ta̱ ie' e̱' chéa̱t
iyamipa a̱ ta̱ imía̱ ká̱ kiè Cencreas wẹ́ kanò irirke ee̱. Eta̱
ee̱ ie' e̱' iéka̱ kanò mi'ke Siria ese a̱. Áquila ena Priscila
mitke ie' ta̱ ñies. Ka̱m ie' e̱' iȍka̱ kanò a̱, eta̱ ie' tsà̱ tée
manene. E' wẹ́itö ittè me'itö Skëköl a̱ e' blóie we̱s iyë'itö
es. 19-21 Mik ie'pa demi ká̱ kiè Éfeso ee̱, eta̱ Pablo mía̱
judiowak ñì dapa'wo̱ wé a̱ Jesús tté buaë pakök judiowak
ñì dapa'u̱ke ee̱, e'pa a̱. Ie'pa tö iché ia̱ ta̱i̱ë: “Be' e̱' tsú̱a̱tia̱
sa' ta̱.” Erë kȅ ie' e̱' tsa̱ka̱t. Ie' e̱' chéa̱t ie'pa a̱ ta̱ ichéitö:
“Skëköl ki̱ ikiane, e̱'ma ye' skà dörane a' pakök.” Áquila
ena Priscila e̱' tsẹ́a̱t se̱nuk Éfeso.
E' ukuöki̱ ta̱ Pablo e̱' iéka̱ kanò a̱ ta̱ imía̱. 22 Mik idemi
Cesarea ta̱ imía̱ Jerusalén Skëkëpa Jesús icha erule e'pa
shke̱'u̱k. E' ukuöki̱ ta̱ imía̱ Antioquía. 23 Ee̱ ie' se̱né ekuölö.
E' ukuöki̱ ta̱ iskà mía̱ne Galacia ena Frigia, ká̱ e' ko̱s a̱ Jesús
ttökatapa e̱r diché kí̱ iök.

Apolo tö Jesús tté paké Éfeso wakpa a̱

24 E' kẹ́wö ska' ta̱ wëm eköl kiè Apolo dör judiowak, e'
de Éfeso. Ie' datse̱ ká̱ kiè Alejandría ee̱. Ie' dör wëm ttȍ
buaë ese. Ie' wa̱ Skëköl yëkkuö su̱ule buaë. 25 Ie' yöule
buaë Skëköl ñalẹ́ tté wa. Ie' tö s'wöbla'we̱ke kaneë yësyësë
Jesús tté wa. Erë ie' kȅ wa̱ Jesús tté jche̱r se̱raa̱. Ie' wa̱
Juan S'wöskuökwak, e' ttè ȅ su̱ule. 26 Ie' ttémi judiowak
ñì dapa'wo̱ wé a̱, kȅ suane. Eta̱ mik Priscila ena Áquila tö
ie' ka̱paköke e' ttsé, eta̱ ikiémirakitö iu a̱. Ta̱ ee̱ ie'pa tö
ie' kí̱ wöbla'wẹ́ buaë Skëköl ñalẹ́ tté wa. 27-28 E' ukuöki̱ ta̱
ie' shkak ká̱ kiè Acaya ee̱. E' kue̱ki̱ iyamipa se̱rke Éfeso,
e'pa tö ie' ki̱mé. Yëkkuö shtérakitö Jesús ttökatapa tso'

Acaya, e'pa a̱ a̱s ie'pa tö ie' kiȍwa̱ buaë. Mik ie' demi Acaya ta̱ wé̱pa e̱rblë'bak Jesús mik Skëköl e̱r buaë ché ie'pa a̱ e' kue̱ki̱, esepa ki̱mé tai̱ë ie' tö. Ie' e̱' alöke judiowak ki̱ ie' ttè wa sulitane wörki̱. Ie' tö ie'pa siwa̱'blöwe̱ke. Ie' tö ikkacheke yësyësë Skëköl yëkkuö wa tö moki̱ Jesús dör wé̱ pairine'bitu̱ idi' wa s'blúie e'. Es ie' tö iyamipa ki̱mé.

19

Pablo tö Jesús tté buaë paké Éfeso wakpa a̱

1 Apolo tso'ia̱ Corinto e' dalewa Pablo tkami ka̱bata wa
demi Éfeso. Ee̱ ie' tö Jesús ttökatapa we̱lepa kué̱. 2 Ie' tö
ie'pa a̱ ichaké:

Mik a' e̱rblë' Jesús mik eta̱ ¿Wiköl Batse'r dë' a' ki̱?

Ie'pa tö iiu̱té:

—Kȅ sa' wa̱ ittsëule tö Wiköl Batse'r tso'.

3 Pablo tö ie'pa a̱ ichaké:

—Eta̱ ¿wöskuè wé̱se wa a' wösune?

Ie'pa iiu̱té:

—Juan s'wöskuè e' wa.

4 Ie' tö iché ia̱rak:

—Wé̱pa e̱r mane'wé̱ Skëköl a̱, esepa wösuk Juan tö. Erë
ie' tö iyë' ie'pa a̱ tö wëm datse̱ ie' itöki̱ e' mik ie'pa ké
e̱rblök.

5 Ttè e' ttsérakitö ta̱ iwöskuélor Skëkëpa Jesús ttȍ wa.
6 Pablo ulà méka̱ ie'pa ki̱ ta̱ Wiköl Batse'r debitu̱ ie'pa ki̱ ta̱
ie'pa ttémi ttȍ kua̱'ki̱ kua̱'ki̱ wa. Ñies ì mé Skëköl tö ie'pa
a̱ chè, e' ché ie'pa tö. 7 Se̱raa̱ ie'pa döka̱ dabom eyök kí̱ böl
(12) wëpa.

8 Si' mañat Pablo shkére judiowak ñì dapa'wo̱ wé a̱, ee̱
Jesús tté pakéitö kȅ suane. Ie' tö ie'pa pableke tai̱ë a̱s ie'pa
e̱' tiù̱wa̱ ì blúie Skëköl tso' e' tté diki̱a̱. 9 Erë ie'pa we̱lepa
wökir darërëë, e' kue̱ki̱ ie'pa kȅ wa̱ ttè e' klöne. Ie'pa tö

Jesús dör se' ñala̱ e' tté ché suluë sulitane kukua. Eta̱ Pablo
e̱' skéttsa̱ ie'pa yöki̱. Wé̱pa detke Jesús ttökatapaie e'pa
tsé̱mi e̱' ta̱ dö̀ wé̱ wëm kiè Tirano e' wa̱ u tso' s'wöbla'wo̱ie
ee̱. Ee̱ Jesús tté pakeke Pablo tö ke̱kraë. [10] Es iwé̱itö dö̀
duas bök. Sulitane se̱rke Asia, judiowak ena pë' kë̀ dör
judiowak, e'pa tö Skëkëpa Jesús tté ttsé. [11-12] Ì kë̀ o̱r yi
a̱ ese wé̱ Skëköl tö kibiie Pablo wa tkö̀ka̱ imale̱pa tsa̱ta̱
dö̀ tsa̱mo ena datsi' döne ie' mik ese mi'kerak iwa̱ wé̱pa
kirirke esepa ska' ta̱ ibuanene ta̱ wimblupa sulusi e̱' yélur
ie'pa a̱.
[13] Erë judiowak we̱lepa shkörami ñala̱ ki̱ wimblupa
sulusi yökulur pë' a̱. E'pa tö iché ‘ima'ù̱sö Skëkëpa Jesús
ttö̀ wa.’ Ie'pa ichémi wimblupa sulusi a̱ i' es: “¡A' e̱' yö́lur
Jesús pakeke Pablo tö, e' ttö̀ wa!”
[14] Es wëm kiè Esceva e' ala'r döka̱ kul e'pa tö ima'wé̱mi
ñies. Esceva dör judiowak sacerdotepa wökirpa e' eköl.
[15] Erë etökicha ta̱ wimblu sulusi tö ie'pa iu̱té: “Yi dör Jesús
e' jche̱r ye' wa̱. Ñies yi dör Pablo e' jche̱r ye' wa̱. Erë ¿a'
dör yi?”
[16] E' wösha̱ë wëm a̱ wimblu sulusi tso', e' u̱neka̱ ie'pa
ki̱. Ie' e̱' aléka̱ ie'pa ki̱ idiché tai̱ë wa. Ie'pa ppéitö sia̱rë.
Ie'pa e̱' yélur tkayal sume shka̱'ule tai̱ë. [17] Éfeso wakpa
ko̱s, judiowak ena kë̀ judiowak, e'pa wa̱ ijche̱newa̱. Tai̱ë
ie'pa suane. Es Skëkëpa Jesús tté kí̱ buneka̱ tai̱ë.
[18] Tai̱ë pë' e̱rblé Jesús mik esepa debitu̱ ì ko̱s
wamblë'rakitö suluë e' chökka̱ sulitane kukua. [19] E'pa
shu̱a̱ tai̱ë ie'pa awápa tso'ñak. E'pa ko̱s wa̱ iyëkkuö
tso'rak iwa̱ wakanewè̱, ese debitu̱ ta̱ iña'wé̱wa sulitane
wösha̱ë. Ie'pa tö iyéttsa̱ ko̱s yëkkuö e' ské dör ta̱ idettsa̱
inuköl tai̱ë. E' dör ie'pa inuköl döka̱ 50.000 ekkë. [20] Es
Skëkëpa Jesús tté kí̱ buneka̱ tai̱ë. Sulitane tö isué̱ tö ttè e'
diché ta̱' tai̱ë.

21 E' ukuöki̱ ta̱ Pablo ibikeitsé: “Ye' mi'ke ká̱ kiè Mace-
donia ena Acaya e' wakpa pakök. E' ukuöki̱ ta̱ ye' michoë
dò̈ Jerusalén. Ee̱ ta̱ ye' ka̱wöta̱ shkök dò̈ Roma ñies.”
22 E' ukuöki̱ ta̱ ie' ki̱mukwakpa böl, Timoteo ena Erasto,
e'pa patkémiitö dò̈ Macedonia, e' dalewa ie' a̱te̱ia̱ Asia
ekuölö.

Éfeso wakpa shu̱ti̱neka̱ tai̱ë

23 E' ké̱wö ska' Éfeso wakpa shu̱ti̱neka̱ tai̱ë Jesús dör Se'
ña̱la̱ e' tté kue̱ki̱. 24 Wëm tso' eköl kiè Demetrio e' dör
íyi diököl yuök inukölchka wa e' stḗ. E' tö Éfeso wakpa
Këköl kiè Artemisa wak dör alakölie, e' wé diököl yueke
inukölchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mésopa inuköl
klö'u̱ke tai̱ë. 25 Ikanè mésopa dapa'wé̱ka̱itö imale̱pa
kaneblöke kanè ese ë̀ a̱ e'pa ta̱, ta̱ ichéitö: “A këkëpa,
a' wa̱ ijche̱r tö kanè i' wa se' inuköl klö'u̱ke. 26 Erë a'
isué̱, a' ittsé tö Pablo e' tso' ichök tö íyi diököl yuekesö
dalöiè skëkölie, e' kè̈ dör skëköl moki̱. Tai̱ë pë' tö ttè e'
klö'wé̱tke íe̱ Éfeso ñies Asia ko̱s e' a̱. 27 E' dör suluë. E' tö
se' kanè sulu'wè̱miwa̱. Ñies Artemisa, se' këköl tai̱ë, e' wé
dalöse̱wè̱wa̱miitö. Se' këköl tai̱ë dalöiërta̱' tai̱ë Asia ena
ká̱ wa'ñe, e' dalöse̱we̱wa̱raitö.”
28 Mik ttè e' ttsérakitö, eta̱ ilunekarak tai̱ë. Eta̱
ia̱nekarak: “Artemisa dör Éfeso wakpa këköl, e' dör këköl
tai̱ë.”
29 Eta̱ Éfeso wakpa ko̱s aláneka̱ tai̱ë. Wëpa datse̱ böl
Macedonia. Eköl kiè Gayo iëköl kiè Aristarco, e'pa dör
Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak ee̱. Éfeso wakpa tö ie'pa böl
klö'wé̱wa̱ kué̱mi dò̈ wé̱ ie'pa ñì dapa'u̱ke e' wé a̱. 30 Eta̱
Pablo shkakwa̱ ee̱ ttök ie'pa ta̱, erë Jesús ttökatapa male̱pa
kè̈ wa̱ ianemi. 31 Ñies Asia wökirpa we̱lepa é̱na Pablo
dalër tai̱ë, e'pa tö ttè patké Pablo a̱: “Kè̈ be' minukwa̱
ee̱.” 32 E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shu̱ti̱neka̱

tai̱ë. Ie'pa a̱rkeka̱rak tai̱ë. Ikibiiepa kë̀ é̱na iwà a̱ne iö́k
ie̱' dapa'wé̱rak. E' kue̱ki̱ eköltëpa a̱rke kua̱'ki̱, iëköltëpa
a̱rke kua̱'ki̱. [33] Eta̱ judiowak tö wëm kiè Alejandro e' tsé̱mi
patkëule duése̱r sulitane wörki̱, e' kue̱ki̱ pë' we̱lepa tö
ibikeitsé tö ie' wöki̱ iwërke. Eta̱ ie' tö ikkaché ulà wa tö
“A' siwa̱'blö́. Ye' ttöke judiowak tsa̱tkoie.” [34] Erë mik ie'pa
wa̱ ijche̱newa̱ tö ie' dör judiowak, eta̱ ie'pa skà e̱' kéka̱ne
a̱nuk: “Artemisa dör Éfeso këköl. E' dör këköl tai̱ë.” Es
ie'pa a̱rkerak dö̀ hora böt.
[35] E' ukuöki̱ ta̱ ká̱ wökirpa yëkkuö shtökwak, e' tö pë'
ké siwa̱'blökwa̱. Ie' tö iché ie'pa a̱: “A Éfeso wakpa, ká̱
ulitane wakpa wa̱ ijche̱r tö se' dör Éfeso wakpa e'pa dör
se' këköl tai̱ë Artemisa e' wé kkö'nukwakpa, ñies ie' diököl
anebitu̱ ká̱ jaì a̱, e' kkö'nukwakpa. [36] Kë̀ yi a̱ iyërpa tö kë̀
idör es. E' kue̱ki̱ a' siwa̱'blö́lur. Kë̀ ì wamblar kë̀ bikeitsule
buaë. [37] Wëpa i' debitu̱ a' wa̱, e'pa kë̀ wa̱ ì blëulewa̱ se'
këköl wé a̱. Ie'pa kë̀ wa̱ se' këköl yëule suluë. [38] E' kue̱ki̱
Demetrio ena ikanè mésopa, ie'pa é̱na yile kkatak, e' ta̱ a̱s
imi'rak ikkatök ttè shu̱lökwakpa a̱ ena s'wökirpa a̱. E'pa
tso' kaneblök ttè shu̱lo wé a̱. Ee̱ ie̱' tsa̱tkömirak ñì wösha̱ë.
[39] Erë ì skà kianeia̱ a' ki̱ yënoie, e' ta̱ e' choie a' ka̱wöta̱ mik
se' daparke we̱s ikanewe̱kesö es eta̱. [40] Ì tka íe̱rö i̱'ñe, e' ki̱
s'wökirpa tö se' kkatèmi. Kë̀ iwà ta̱' moki̱ë, e' kue̱ki̱ ie'pa
tö se' kkaté iki̱, e' ta̱ kë̀ se' a̱ e̱' tsa̱tkënuk iyöki̱.” [41] Ie' tté
o̱ne ta̱ ichéitö ie'pa a̱, “A' yúshka.”

20

Pablo mía̱ Macedonia ena Grecia

[1] Éfeso wakpa shu̱ti̱neka̱, e' olone ta̱ Pablo tö Jesús
ttökatapa kiéttsa̱ pattè. E' ukuöki̱ ta̱ ie' e̱' chéa̱t ie'pa
a̱ ta̱ imía̱ Macedonia. [2] Ie' tkami ká̱ e' wa'ñe iyamipa
pattök, e' tö ie'pa e̱r kuwé̱ tai̱ë. E' ukuöki̱ ta̱ ie' mía̱ Grecia.

[3] Ee̱ ie' se̱né si' mañat. Ie' tso'tke kanò klö'u̱k shkomi dö̀
Siria, e' shu̱a̱ ta̱ ie' wa̱ ijche̱newa̱ tö judiowak ileritsétke
ie' ttowa̱. E' kue̱ki̱ ie' mía̱ne klö̀ wa tkamine Macedonia.
[4] Ie' wapiepa dör kul. Eköl kiè Sópatro, e' dör Berea wak,
iyé̱ kiè Pirro. Iëköl kiè Aristarco. Iëköl kiè Segundo, e' dör
Tesalónica wak. Iëköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Iëköl kiè
Timoteo. Ñies wëpa böl dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico
ena Trófimo. [5] Wëpa ekkëpa mía̱ ke̱we sa' yöki̱ sa' ki̱nuk
ká̱ kiè Tróade ee̱. [6] Pan Kë̀ Yöule Iwölöwo̱ka̱ Wa e' ké̱wö
tka, eta̱ sa' e̱' yélur Filipos mía̱ kanò ki̱ dö̀ Tróade. Ká̱ ske̱l
ukuöki̱ ta̱ sa' demi Tróade, eta̱ ie'pa kué̱ sa' tö ee̱. Ee̱ sa' e̱'
tsé̱a̱t ká̱ kul.

Pablo tö ttè bata paké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a̱

[7] E̱no diwö tuinetke ta̱ sa' e̱' dapa'wé̱ka̱ ñita̱ Jesús
köte̱wa̱ e' ké̱wö tkö'u̱k. Pablo tso' iyamipa ta̱ ka̱pakök. Ie'
ka̱wöta̱ e̱' yöktsa̱ bule es, e' kue̱ki̱ ie' ka̱paké dö̀ ká̱ sha̱böts.
[8] Sa' dapaneka̱ u ka̱kke̱ë e' a̱. Tai̱ë bö'wö tso' wötskiuleka̱
ee̱. [9] Duladula tkër eköl ukkö tsitsir ki̱, e' kiè Eutico. Pablo
tso' ka̱pakök tai̱ë e' dalewa Eutico shtrinewa̱tke kapak-
wa̱tke. Bata ekkë ta̱ ikapowa̱ ta̱ ibruta̱nemi döttsa̱ i̱ski̱.
Eta̱ ikéka̱ ie'pa tö erë iduowa̱ie. [10] Eta̱ Pablo dur ká̱kke̱,
e' e̱' éwa ta̱ ie' e̱' méka̱ duladula bata ki̱, ipaklö'wé̱wa̱itö ta̱
ichéitö:

—Kë̀ a' tkinukia̱. Itso' ttsë'ka.

[11] E' ukuöki̱ ta̱ Pablo tkaka̱ne ká̱kke̱ ta̱ Jesús köte̱wa̱ e'
ké̱wö tkö'wé̱itö ie'pa ta̱. Eta̱ ie' ka̱pakéia̱ dö̀ ká̱ ñine ekkë
ta̱ imía̱. [12] Eta̱ duladula tsé̱mirakitö ttsë'ka iu a̱. E' tö ie'pa
ulitane kí̱ ttsë'wé̱ka̱ buaë.

Pablo e̱' yéttsa̱ Tróade mía̱ Mileto

[13] Sa' míyal ke̱we Pablo yöki̱ kanò ki̱ dö̀ ká̱ kiè Aso ee̱.
Pablo wák shkak klö̀ wa dö̀ ee̱, e' kue̱ki̱ sa' ka̱wö me'a̱ttke

ie' ta̠ ñì ki̠nuk ee̠. 14 Mik sa' tö ie' kué̠, eta̠ ie' e̠' iéka̠
sa' ta̠ kanò ki̠ ta̠ sa' míyal ká̠ kiè Mitilene ee̠. 15 Ta̠ sa'
michoë. Bule es ta̠ sa' tkami ká̠ kiè Quío, e' wösha̠ë. E'
bule es ta̠ sa' demi wé̠ kanò irirke kiè Samos ee̠. E' bule
es ta̠ sa' mía̠ Mileto. 16 Pablo shkakmi bet dö̀ Jerusalén
Pentecostés ké̠wö tkö'u̠k, e' kue̠ki̠ sa' mineyal es. Pablo
kë̀ e̠' wöklö'wa̠k tai̠ë Asia, e' kue̠ki̠ ie' kë̀ dë' Éfeso.

Pablo ka̠paké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa ta̠

17 Pablo tso' Mileto e' tö Skëkëpa Jesús icha erule tso'
Éfeso e' wökirpa tsu̠k patké ñì dapa'u̠k ie' ta̠. 18 Mik
idebitu̠rak, eta̠ Pablo tö iché ia̠rak:

—We̠s ye' se̠né a' shu̠a̠ ye' tsá̠ dë'bitu̠ Asia e'ta̠mi, e'
jche̠r buaë a' wa̠. 19 Eré̠ judiowak ileritseke ye' tsa̠iök e' ye'
rrewe̠ke tai̠ë, erë ke̠kraë ye' e̠' wöawa diöshe̠t ta̠ Skëkëpa
Jesús kanè u̠k ye' bak a' shu̠a̠ iè̠ wa ì wa. 20 Ñies a' wa̠ ijche̠r
tö ttè buaë a' ki̠moie, ese kë̀ blënewa̠ ye' wa̠ yës a' yöki̠.
Ese wa ye' bak a' wöbla'u̠k sulitane wörki̠, ñies u a̠ u a̠.
21 Ye' bak ichök wö yësyësë wa judiowak a̠ ena pë' kë̀ dör
judiowak esepa a̠: ‘A' ké e̠r mane'u̠k Skëköl a̠. A' ké e̠rblök
Skëkëpa Jesús mik moki̠ë.’ 22 I̠'ñe ye' mitke Jerusalén. Ye'
ittsé tö es Wiköl Batse'r ki̠ ikiane. Kë̀ ye' wa̠ ijche̠r we̠s ye'
wè̠mirakitö ee̠. 23 Ká̠ wa'ñe wé̠ ye' dë'ule ee̠ Wiköl Batse'r
tö ye' a̠ icheke: ‘be' wötërdaë, be' weirdaë sia̠rë,’ e' è̠ jche̠r
ye' wa̠. 24 Ye' a̠ ta̠ ye' ttèwa̠ ö ye' tso' ttsë'ka, kë̀ e' ki̠ ye'
tkine. Kanè me' ye' a̠ Skëkëpa Jesús tö, e' è̠ e̠wa̠kwa ye'
é̠na e̠r bua' wa. Kanè e' dör Skëköl e̠r buaë chöke sia̠, e'
tté buaë pakök.

25 Ì blúie Skëköl tso' e' tté pakéyö a' a̠. I̠'ñe ye' wa̠ ijche̠r
buaë tö a' ulitane kë̀ tö ye' sue̠paia̠ne. 26 E' kue̠ki̠ i̠'ñe ta̠
yö ichè a' a̠ moki̠ë tö a' wé̠pa kë̀ tsa̠tkëne, e' ta̠ kë̀ ye' iane

iwiie. 27 Ì kiane kanewè̱ Skëköl ki̱, e' tté pakéyö a' a̱ se̱.
Kè̈ ye' wa̱ ttè wé̱ne blënewa̱ yës a' yöki̱. 28 E' kue̱ki̱ a' e̱'
kkö'nú. Ñies Wiköl Batse'r tö a' tkë'ka̱ Skëköl ichapa erule
e'pa wökirpaie ikkö'nukrak, e' kue̱ki̱ ie'pa kkö'nú buaë a'
tö. Ie'pa to̱'ttsa̱ Skëköl tö iwák pé̈ wa. 29 Ye' wa̱ ijche̱r tö
mik ye' mía̱ e' ukuöki̱ ta̱ pë' döraë s'yamipa e̱u̱kwa we̱s
chichi sulusi tö iyiwak e̱wè̱wa es. 30 Ñies a' shu̱a̱ we̱lepa
e̱' köraka̱ s'wöbla'u̱k ka̱che tté wa a̱s s'yamipa e̱rblé Jesús
mik e'pa mi' ie'pa è̈ itöki̱. 31 A' tso' e̱rki̱. A' é̱na ia̱nú tö duas
mañal, ñiwe nañewe, ke̱kraë ye' bak a' ulitane pattök eköl
eköl iè̱ wa ì wa.

32 Es ye' tö a' méa̱t Skëköl ulà a̱. Ñies a' méa̱työ Skëköl
e̱r buaë chöke se' a̱ e' ttè a̱. Ie' wa̱ diché ta̱' a' e̱r diché kí̱
ioie. Ñies ie' wa̱ diché ta̱' ì ko̱s buaë moie a' a̱ we̱s ikablë'
imuk ie' icha batse'r esepa a̱ es. 33 Kè̈ ye' wa̱ yi inuköl ena
yi datsi' kkeyëule yës. 34 Erë a' wa̱ ijche̱r buaë tö ye' kè̈ bak
se̱nuk yi ulà mik. E' skéie ye' kaneblë' ye' wák ulà i' wa e̱'
kkö'noie. Ñies e' wa ye' tö ye' wapiepa ki̱mé. 35 Es ye' bak
a' wöbla'u̱k ke̱kraë tö s'ka̱wöta̱ kaneblök darërëë wé̱pa kè̈
a̱ kaneblër, esepa ki̱moie. Kè̈ se' é̱na ichökwa tö Skëkëpa
Jesús wák tö iyë': "Se' tö ikakmè e' dör ibua'ie se' a̱, kè̈ dör
ikaktsè̱."

36 Mik Pablo tté o̱ne, eta̱ ie' e̱' tkéwa̱ kuchë ki̱ ta̱ itté
Skëköl ta̱ ie'pa ulitane ta̱. 37 Ie'pa ulitane tso' e̱' chöka̱t
Pablo a̱ iu̱ke tai̱ë ta̱ ie'pa tö ipaklö'wé̱mi iwöalattsémi.
38 Pablo tö ichétke ie'pa a̱: "A' kè̈ tö ye' sue̱paia̱ne." E' tö
ie'pa e̱riawé̱ tai̱ë. E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa mía̱ iñale̱muk dò̈ wé̱
kanò irirke ee̱.

21

Pablo mía̱ Jerusalén

1 Mik sa' tö sa' yamipa méa̱t, eta̱ sa' e̱' iéka̱ kanò a̱. Sa'
míyal yësyësë ká̱ kiè Cos ee̱. E' bule es ta̱ sa' míyal ká̱ kiè
Rodas ee̱ ta̱ sa' míyal ká̱ kiè Pátara ee̱. 2 Eta̱ sa' tö kanò kué̱
Pátara mi'ke ká̱ kiè Fenicia, e' a̱ sa' e̱' iéka̱ ta̱ sa' míyal. 3 Sa'
tkami ta̱ sa' tö ká̱ kiè Chipre e' sué̱, e' a̱te̱ ulà bakli̱'kka. Eta̱
sa' mir dö̀ Siria. Dalì mir kanò a̱ e' mekea̱t Tiro, e' kue̱ki̱
sa' demi ee̱. 4 Eta̱ Jesús mik e̱rblökwakpa se̱rke ee̱, e'pa
yulé sa' tö ta̱ ikué̱ sa' tö. Sa' se̱né ká̱ kul ie'pa ska'. Ie'pa tö
iché Pablo a̱ Skëköl Wiköl wa: “Be' mú kë̀ mi' Jerusalén.”
5 Erë ká̱ kul tka sa' ki̱ eta̱ sa' e̱' yéttsa̱ne. Ie'pa ko̱s, ilakölpa
ena ila'r, e̱' yéttsa̱ ie'pa ká̱ a̱ míyal sa' ñale̱muk dö̀mi dayë
kkömik. Ee̱ sa' e̱' tuléwa̱ kuchë ki̱ ttök Skëköl ta̱. 6 E'
ukuöki̱ ta̱ sa' e̱' chéa̱t ie'pa a̱ ta̱ sa' e̱' iéka̱ kanò a̱. Eta̱ ie'pa
míyalne iu a̱.

7 Sa' e̱' yéttsa̱ Tiro demi ká̱ kiè Tolemaida ee̱. Sa' tö
s'yamipa se̱rke ee̱ e'pa shke̱'wé̱. Sa' e̱' tsé̱a̱t ie'pa ska' ká̱ et.
8 E' bule es ta̱ sa' e̱' yéttsa̱ne demi klö̀ wa Cesarea. Ee̱ sa' mí
Felipe dör Jesús tté buaë pakökwak e' u a̱. Ie' dör wëpa kul
shu̱kitulebak Jesús ttekölpa tsá̱ e'pa ki̱muk, e' eköl. Ie' ska'
sa' e̱' tsé̱a̱t. 9 Ie' ala'r busipa döka̱ tkël ka̱m ise̱rdak wëpa ta̱.
Ie'pa ko̱s dör Skëköl ttekölpa. 10 Sa' se̱né ie' ska' elkeë eta̱
wëm debitu̱ eköl datse̱ Judea, e' kiè Agabo. Ie' dör Skëköl
tteköl. 11 Ie' dewa̱ sa' o̱'mik ta̱ Pablo kipamo klö'wé̱wa̱itö.
Ta̱ e' wa ie' e̱' mué̱wa̱ iklö a̱ ena iulà a̱ ta̱ ichéitö:

—Wiköl Batse'r tö ichè: “I' es judiowak tö kipamo i' wák,
e' mue̱rawa̱ Jerusalén. Ta̱ imerattsa̱ ie'pa tö pë' kë̀ dör
judiowak, esepa ulà a̱.”

12 Mik sa' tö ttè e' ttsé, eta̱ sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak
sa' ta̱, e'pa ulitane kköché tai̱ë Pablo a̱: “Kë̀ be' minuk
Jerusalén.” 13 Erë Pablo tö iiu̱té:

—¿Ì kue̱ki̱ a' i̱u̱ke? E' tso' ye' e̱riau̱k tai̱ë. Ye' e̱'
méttsa̱tke monukwa̱, ñies ttèwa̱ Skëkëpa Jesús tté kue̱ki̱

Jerusalén.
14 Ie' kë̀ wa̠ sa' ttö̀ iu̠tëne, e' kue̠ki̠ kë̀ sa' wa̠ ì kí̠ yëne ia̠.
Sa' iché:
—A̠s Skëkëpa tö iù̠ we̠s ie' ki̠ ikiane es.
15 E' ukuöki̠ ta̠ sa' dalì ié míyal Jerusalén. 16 Jesús
ttökatapa tso' Cesarea, e'pa we̠lepa míyal sa' ta̠. Ie'pa wa̠
sa' mítse̠r wëm kiè Mnasón, e' u a̠ kapökrö. Wëm e' datse̠
ká̠ kiè Chipre ee̠. Ie' dör wé̠pa tsá̠ e̠rblë' Jesús mik esepa
eköl.

Pablo mía̠ Santiago pakök

17 Mik sa' deka̠ Jerusalén, eta̠ s'yamipa tso' ee̠, e'pa tö
sa' kiéwa̠ buaë, ittsë'nerak buaë. 18 E' bule es ta̠ Pablo mía̠
sa' ta̠ Santiago pakök. Ñies Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir
kibipa tso'ñak Santiago ska' se̠raa̠. 19 Ie' tö ie'pa shke̠'wé̠
ta̠ ì ko̠s wé̠itö Skëköl batamik, pë' kë̀ dör judiowak, esepa
shu̠a̠, e' pakéitö ie'pa a̠ yësyësë. 20 Mik e' ttsé ie'pa tö, eta̠
Skëköl ki̠kéka̠rakitö tai̠ë. Ie'pa tö iché ia̠:
—A yami Pablo, be' isué̠ buaë tö íe̠ judiowak döka̠ miles
e'pa e̠rblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e̠' mettsa̠ da'a̠
Moisés ttè dalöiëno e' tsa̠tkök. 21 Ie'pa a̠ iyëne tö be' tö
judiowak tso' ká̠ kua̠'ki̠ kua̠'ki̠ ki̠, esepa wöbla'we̠ke tö ttè
e' olo'yö́. Ñies ichekerakitö tö be' tö icheke tö ila'r ku̠rke
wëpa, esepa tottola kkuölit kë̀ tar. Ñies ichekerakitö tö be'
tö s'wöbla'we̠ke tö se' judiowak se̠r e' kë̀ dalöiari̠a̠. 22 Ie'pa
ulitane wa̠ ijche̠rdawa̠ tö be' dë'bitu̠. E' kue̠ki̠ ¿ì wè̠mi
be' tö ie'pa siwa̠'blöwo̠wa̠? 23 Ì cheke sa' tö be' a̠ e' ú̠. Íe̠
sa' shu̠a̠ wëpa tso' tkël ka̠wö me'bak Skëköl a̠, e' o̠rketke.
24 E'pa tsú̠mi e̠' ta̠, ta̠ be' e̠' batse'ú̠ ie'pa ta̠. Ko̠s e' patuè̠ e'
pataú̠bö a̠s ie'pa tsà̠ tö̀ttsa̠ manene iwà kkachoie tö ka̠wö
me' ie'pa tö Skëköl a̠ e' o̠ne. Be' tö iwé̠ es, e' ta̠ judiowak
ulitane isue̠raë tö ì ko̠s ki̠ pë' tso' be' chök suluë e' dör
ka̠che. Ie'pa tö isuè̠mi tö Moisés ttè dalöiëno e' dalöieta̠'

be' tö ñies. 25 Erë s'yamipa kë̀ dör judiowak, esepa a̱ ì
bikeitsé sa' tö e' kitmibak sa' tö yëkkuö ki̱. E' ki̱ sa' tö ie'pa
a̱ iyë' tö ie'pa kë̀ kàne chkè meule íyi diököl tso' dalöiè ese
a̱ ese katök. Iyiwak pë́ kë̀ katar. Iyiwak ttéwa̱ kuli' siuleka̱
ese chkà kë̀ katar. Ñies ie'pa kë̀ kàne trënuk.

Pablo klö'wé̱wa̱rakitö Skëköl wé pamik

26 Es Pablo e̱' yéttsa̱ wëpa tkël, e'pa ta̱. E' bule es ta̱ ie'
e̱' batse'wé̱ ie'pa ta̱. E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa tkawa̱ Skëköl wé a̱.
Ee̱ Pablo tö ibiyö́ ché tö mik ta̱ ie'pa batse'ne e' diwö e̱ne
ta̱ ie'pa íyi meke Skëköl a̱ iwakpa bil ekkë.
27 Ka̱wö kul shu̱a̱ ie'pa tso' batse'ne e' e̱rkewatke eta̱
judiowak we̱lepa datse̱ Asia, e'pa tö Pablo sué̱ Skëköl wé
a̱. Ie'pa tö imale̱pa shu̱ti̱wé̱ka̱ ta̱ imishkarak Pablo ki̱
iklö'wé̱wa̱rakitö. 28 Ie'pa a̱neka̱rak: “A yamipa, sa' ki̱mú.
Wëm i' shköke ká̱ wa'ñe s'wöbla'u̱k tö se' judiowak se̱r,
e' kë̀ dör buaë. Ie' icherami tö Moisés ttè dalöiëno ena
Skëköl wé i' kë̀ dör buaë. I̱'ñe ta̱ pë' kë̀ dör judiowak esepa
we̱lepa debitu̱ ie' wa̱ íe̱ Skëköl wé a̱. E' tö ká̱ i' dör batse'r
e' ia'wé̱ka̱.”
29 Wëm kiè Trófimo e' su̱' ie'pa tö Jerusalén ie' dör Éfeso
wak. Ie'pa tö ibikeitsé tö Pablo wa̱ imí Skëköl wé a̱, e' kue̱ki̱
ie'pa tö iché es.
30 Ká̱ e' wakpa ko̱s shu̱ti̱neka̱ debitu̱ tu̱neule. Ta̱ Pablo
klö'wé̱wa̱rakitö kue̱mi u'rki̱. E' bet Skëköl wé wékkö
ulitane wötéwa̱rakitö. 31 Ie'pa tö ittekewa̱tke eta̱ ttè de
Roma ñippökwakpa eruleë e' comandante a̱ tö Jerusalén
wakpa ulitane shu̱ti̱neka̱ tai̱ë. 32 Eta̱ ie' tö iñippökwakpa
dapa'wé̱ ikayuapa ta̱, eta̱ itu̱nemirak wé̱ pë' daparke ee̱.
Mik pë' tö ñippökwakpa ena icomandante sué̱, eta̱ ie'pa
tö Pablo méa̱t, kë̀ ippèia̱. 33 Eta̱ comandante debitu̱, e' tö
Pablo klö'wé̱wa̱ ta̱ imau̱kwa̱ ké tabechka kichaie bötö wa.
E' ukuöki̱ ta̱ ie'pa a̱ ichakéitö: “¿I' dör yi? ¿Ì wambléitö?”

34 Erë we̱lepa tö iché kua̱'ki̱ a̱neule, iëltëpa iché kua̱'ki̱
a̱neule. Tai̱ë ie'pa a̱rkerak kua̱'ki̱ kua̱'ki̱, e' wa kë̀ ishu̱lir,
e' kue̱ki̱ ie' tö itsu̱kmi ké ñippökwakpa wé a̱. 35 Pë' é̱na ie'
klö'wa̱kwa̱ kësik wa, e' kue̱ki̱ mik idemirak ñippökwakpa
wé klékata ki̱, eta̱ ñippökwakpa tö Pablo batséka̱mi. 36 Pë'
ko̱s a̱rke Pablo itöki̱: "¡Ittö́wa̱!"

Pablo e̱' tsa̱tké judiowak wörki̱

37 Mik Pablo dökewa̱tke ñippökwakpa wé a̱ eta̱ ie' tö
comandante a̱ iché:
—Ka̱wö mú ña ttök be' ta̱.
Eta̱ comandante tö iiu̱té:
—Ye' kë̀ wa̱ ijche̱r tö be' ttö̀ griegoie. 38 E̱'ma be' kë̀ dör
Egipto wak dë'bitu̱ eköl e̱' ka'ka̱ ñippök sa' ta̱ e'. Ie' mía̱ ká̱
wé̱ kë̀ yi ku̱' ee̱ s'ttökwa̱ wakpa ta̱ döka̱ mil tkëyök (4000).
39 Eta̱ ie' tö iché ia̱:
—Au, ye' dör judiowak ku̱ne Tarso, ká̱ e' dör ká̱ kibi a̱te̱
Cilicia. Ka̱wö mú ye' a̱ ttoie ie'pa ta̱.
40 Eta̱ comandante tö ka̱wö mé ia̱. Eta̱ ie' dur shkë'ka
ñippökwakpa wé klékata ki̱ ta̱ iulà kkaché pë' tso' tai̱ë,
e'pa a̱ tö a' siwa̱'blö́lur. Mik isiwa̱'bléwa̱rak, eta̱ ie' tté ie'pa
ta̱ hebreoie. Ta̱ ichéitö ia̱rak:

22

1 "A yamipa, a këkëpa, ye' e̱' tsa̱tköke, e' ttsö́."
2 Mik ie'pa tö ittsé tö Pablo ttöke ie'pa ta̱ iwákpa ttö̀ wa,
eta̱ ie'pa kí̱ siwa̱'blélur. Ie' tö iché:
3 "Ye' dör ñies judiowak we̱s a' es. Ye' ku̱ne' Tarso a̱te̱
Cilicia ee̱. Erë ye' talane íe̱ Jerusalén. Gamaliel tö ye'
yö' yësyësë we̱s se' ttè dalöiëno kite̱at ia̱ia̱ë e' tö ichè es.
Ke̱kraë ye' tso'ie Skëköl dalöiök ye' e̱r ko̱s wa ko̱s a' ulitane
tö idalöieke i̱'ñe ekkë. 4 Mik se' wé̱pa tö Jesús dör Se' ñala̱
e' tté klö'wé̱, eta̱ esepa tötiu̱k ye' bak ttèwa̱, klö'wè̱wa̱,

wötèwa̱ s'wöto wé a̱. Kȅ ye' tkine tö wëm idir ö alaköl idir.
5 Ñies sacerdote kibi ena s'kue̱blupa ulitane, e'pa tö a' a̱
ichèmi tö e' dör moki̱ë. Ie'pa tö ye' a̱ yëkkuö me' tsèmi
s'yamipa tso' Damasco e'pa a̱. Yëkkuö e' tö ka̱wö me' ye' a̱
Jesús mik e̱rblökwakpa esepa tso̱bitu̱ dȍ Jerusalén we'ikè.

6 "Erë ye' miria̱ ñala̱ ki̱. Diwö de bata a̱ ta̱ ye' dökemitke
Damasco tsi̱net, e' bet ta̱ ì bite̱shka ká̱ jaì a̱ bö'wöie e' olo
bune tai̱ë ye' pamik. 7 Ee̱ ye' a̱nere i̱ski̱. Eta̱ ittȍ ttséyö tö
iché ña: 'A Saulo, a Saulo ¿ióo̱k be' tö ye' we'ikeke?' 8 Eta̱
ichakéyö: 'A Skëkëpa, ¿be' dör yi?' Eta̱ ie' tö iiu̱té: 'Ye' dör
Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tö.' 9 Itso'rak ye' ta̱, e'pa
tö bö'wö sué̱, erë ì yëne ye' a̱, e' wà kȅ a̱ne ie'pa é̱na. 10 Eta̱
ye' tö ie' a̱ ichaké: 'A Skëkëpa Jesús, ¿ì wè̱miyö?' Ta̱ ie' tö
iché ye' a̱: 'Be' e̱' kó̱ka̱. Be' yú Damasco. Ee̱ ì ko̱s wè̱mi be'
tö, e' yërdaë be' a̱.' 11 Bö'wö olo tö ye' wöbla batuwé̱wa̱, e'
kue̱ki̱ ye' wapiepa tö ye' ulà iémirak dȍ Damasco.

12 "Ee̱ wëm tso' eköl kiè Ananías, e' tö Skëköl dalöieke
tai̱ë. Moisés ttè dalöiëno kitule e' dalöiekeitö yësyësë.
Judiowak ko̱s se̱rke Damasco e'pa tö icheke tö ie' dör wëm
buaë. 13 Ie' debitu̱ ye' ska' ta̱ ye' a̱ iché: 'A yami Saulo, be'
wöbla buanú.' E' wösha̱ë ta̱ ye' wöbla buanene iwawënene
Ananías sué̱yö iwa. 14 E' ukuöki̱ ta̱ ie' tö ye' a̱ iché: 'Skëköl
dalöiök se' yé̱pa bak ká̱ ia̱ia̱ë, e' tö be' shu̱kita̱tbak a̱s ì
kiane wè̱ ie' ki̱ e' jche̱r be' wa̱. Ñies be' shu̱kititö a̱s yi dör
Yësyësë e' sa̱ȕbö ena ie' wák ttȍ ttsȍbö. 15 Be' döraë ie'
ttekölie. Ì ko̱s su̱' be' tö, ì ko̱s ttsë' be' tö, e' cheraëbö
sulitane a̱. 16 I' ta̱ kȅ bö ipanukia̱. Be' e̱' kó̱ka̱. Be'
e̱' wöskuó̱. Skëköl a̱ ikió̱ a̱s ì sulu ko̱s wamblébö e' nuí̱
olo'yȍitö be' ki̱.'

17 "Mik ye' dene Jerusalén eta̱, ye' mía̱ ttök Skëköl ta̱ iwé
a̱, ee̱ ye' tö ì sué̱ kabsue̱ie. 18 Skëkëpa Jesús sué̱yö ta̱ ichéitö

ña: ‘Be' tö ye' tté pakèmi judiowak a̱, e' kë̀ klö'we̱pa ie'pa
tö. E' kue̱ki̱ be' e̱' yö́ttsa̱ bet Jerusalén.’ 19 Eta̱ ye' iché ia̱: ‘A
Skëkëpa, ie'pa wákpa wa̱ ijche̱r tö ye' bak ie'pa ñì dapa'wo̱
wé ko̱s a̱, be' mik e̱rblökwakpa, esepa yulök ppè, wötèwa̱
s'wöto wé a̱. 20 Mik Esteban dör be' kanè méso bak be' tté
pakök, e' kötwa̱ ie'pa tö, eta̱ ye' tso' ee̱. E' wëne buaë ye'
wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi' kkö'nuk.’ 21 Erë ie' tö ye'
a̱ iché: ‘Be' shkö́mitke ñala̱ ki̱. Ye' be' patkeke ka̱mië pë'
kë̀ dör judiowak esepa a̱.’ ”

Pablo a̱te̱ comandante ulà a̱

22 Pablo ttöke e' ttsök ie'pa tso' buaë, erë mik pë' kë̀
dör judiowak e' a̱ritséitö, eta̱ ie'pa ñì kéka̱ a̱nuk darërëë:
“¡Wëm ese kë̀ ka̱wöta̱ se̱nukia̱! ¡Ittöwa̱sö!” 23 Ie'pa
a̱rkeka̱rak tai̱ë, ta̱ idatsi' wöti̱'we̱kerakitö ka̱shu̱k a̱, ñies ká̱
po u̱yekerakitö ka̱shu̱k a̱ kësik wa. 24 E' kue̱ki̱ comandante
tö Pablo tsu̱kmi ké we̱shke̱ ñippökwakpa wé a̱ ta̱ ippök ké
a̱s itö ichö̀ka̱ ì kue̱ki̱ pë' wöñarke ie' ki̱ tai̱ë. 25 Erë mik
ie'pa tö Pablo mué̱wa̱tke ppè ttsa'bata daloie wa, eta̱ ie' tö
capitán dur ee̱, e' a̱ ichaké:

—¿A' a̱ ka̱wö mène wé̱pa dör romawak esepa ppök ka̱m
ishu̱lir e' yöki̱?

26 Mik e' ttsé capitán dur ee̱ e' tö, eta̱ imía̱ icomandante
a̱ ibiyö́ chök ta̱ iché ia̱:

—¿We̱s be' iwè̱mi? Wëm e' dör romawak.

27 Eta̱ comandante debitu̱ Pablo ska' ta̱ ie' tö ie' a̱ ichaké:

—¿Moki̱ be' dör romawak?

Pablo iiu̱té:

—Tö́, es idir.

28 Eta̱ comandante tö iché:

—Ñies ye' dör romawak, e' pato̱'yö inuköl tai̱ë wa.

Ta̱ Pablo iiu̱té:

—Erë ye' dör romawak ye' ku̱ne' es e' kue̱ki̱.

[29] Mik ittsérakitö, eta̱ ippökwakpa tö Pablo méa̱t bë̀rë.
Mik comandante wa̱ ijche̱newa̱ tö Pablo dör romawak, eta̱
ie' suane tö iö́k ie' tö imau̱kwa̱ patkë'.

Pablo e̱' tsa̱tké judiowak wökirpa wörki̱

[30] Comandante ki̱ ikiane jche̱nowa̱ moki̱ë tö ì ki̱ Pablo
kkateke judiowak tö. E' kue̱ki̱ bule es ta̱ ie' tö sacerdotepa
wökirpa ena judiowak wökir male̱pa ké e̱' dapa'u̱kka̱. E'
ukuöki̱ ta̱ ie' tö Pablo wötsöök patké ta̱ iyéttsa̱itö tsé̱mi
duése̱r ie'pa wörki̱.

23

[1] Eta̱ Pablo tö ie'pa sué̱wa̱ krereë iwö ki̱ ta̱ iché ia̱rak:
—A yamipa, ikkë ye' se̱nére, eta̱ ye' e̱r kë̀ wa̱ ye' kkatëne
ì ki̱ Skëköl wöa̱.
[2] Eta̱ sacerdote kibi kiè Ananías, e' tö, itso'rak Pablo
o̱'mik, e'pa ké Pablo ppök ikkö̀ ki̱. [3] Erë Pablo tö iiu̱té:
—¡Be' dör e̱' ökwak, e' pperaë Skëköl tö! Se̱ be' tkër ye'
shu̱lök Moisés ttè dalöiëno e' wa. Erë ¿iö́k ye' ppök kébö?
E' wa ttè ñe' dalöse̱wé̱wa̱ be' tö.
[4] Itso'rak ee̱, e'pa tö iché Pablo a̱:
—¡Be' tso' Skëköl sacerdote kibi e' chök suluë!
[5] Pablo tö iché:
—A yamipa, ye' kë̀ wa̱ ijche̱r tö ie' dör sacerdote kibi.
Skëköl yëkkuö tö ichè: 'Yi tso' s'wökirie, ese kë̀ char
suluë.'
[6] Mik Pablo wa̱ ijche̱newa̱ tö iwökirpa sha̱bötspa dör
saduceowakpa, sha̱bötspa dör fariseowakpa, eta̱ ie' tö
ie'pa a̱ iché a̱neule:
—A yamipa, ye' dör fariseowak. Ñies ye' yé̱pa ko̱s
dör fariseowakpa. S'duowa̱ shke̱rka̱ne, e' wà panekeyö
kröröë, e' ki̱ a' tso' ye' kkatök.

7 Mik Pablo tö ttè e' ché, eta̱ fariseowakpa ena saduce-
owakpa e'pa wöñanemi ñì ki̱. Eta̱ ie'pa ñì blabatsélor.
8 Saduceowakpa tö icheke tö s'duowa̱ kë̀ shke̱rta̱'ka̱ne.
Ñies ichekerakitö tö Skëköl biyöchökwakpa kë̀ ta̱', wim-
blupa sulusi kë̀ ta̱'. Erë fariseowakpa tö íyi ekkë ko̱s klö'wé̱
tö itso'. E' kue̱ki̱ ie'pa ñì blabatsélor. 9 Ie'pa ulitane
a̱rkerak tai̱ë. Fariseowakpa dör s'wöbla'u̱k ttè dalöiëno wa
wakpa we̱lepa e̱' kéka̱ ta̱ ichérakitö:

—Wëm i' kë̀ wa̱ ì sulu wamblëne. Isalema wimblu ö Skëköl biyöchökwak we̱le utule ie' ta̱.

10 Erë ie'pa kí̱ shu̱ti̱rkeka̱ tai̱ë kësik wa, e' kue̱ki̱ coman-
dante suane dö' Pablo ttèwa̱rakitö. E' kue̱ki̱ iñippökwakpa
tsu̱k patkéitö Pablo yottsa̱ ee̱ tsè̱mi ñippökwakpa wé a̱.

11 E' nañewe ta̱ Skëkëpa Jesús debitu̱ e' tö Pablo a̱ iché:
“Be' e̱r kuú̱. We̱s be' tö ye' tté paké íe̱ Jerusalén es ñies be'
ka̱wöta̱ ipakök Roma.”

Judiowak ka̱wö mé ñì a̱ Pablo ttökwa̱

12 E' bule es ta̱ judiowak we̱lepa tö ka̱wö mé ñì a̱ Pablo
ttökwa̱. Ie'pa tö ittè mé Skëköl a̱ ttè i' wa: “Kë̀ sa' chkö̀pa,
kë̀ sa' di' yö̀pa dö̀ mik Pablo ttèwa̱ sa' tö eta̱.” 13 Wëpa tö
ittè mé es, e'pa döka̱ dabom tkëyök (40). 14 Eta̱ ie'pa míyal
sacerdotepa wökirpa ena judiowak kue̱blupa, e'pa ska' ta̱
iché ia̱rak:

—Sa' tö ttè me' Skëköl a̱ tö kë̀ sa' chkö̀pa, Pablo ka̱m
ttö̀wa̱ sa' tö e' yöki̱. E' kë̀ wà o̱ne sa' wa̱, e' ta̱ a̱s Skëköl
tö sa' we'ikö̀. 15 E' kue̱ki̱ a' ena s'wökirpa male̱pa, a' ichő́
comandante a̱ tö Pablo tsú̱bitu̱ bule. A' e̱' ő́ tö a' ki̱ ie' kiane
chakè bua'iewa̱ ishu̱loie. E' dalewa sa' tso'tke iki̱nuk ñala̱
ki̱ ttèwa̱ ka̱m idö̀ a' ska' e' yöki̱.

16 Erë Pablo nau̱yö wa̱ ijche̱newa̱ ta̱ imía̱ ñippökwakpa
wé a̱ ta̱ ibiyő méitö Pablo a̱. 17 Eta̱ Pablo tö capitán kié eköl
ta̱ iché ia̱:
—Duladula i' tsú̱mi comandante ska'. Ie' wa̱ ilè tso'
yënoie ie' a̱.
18 Eta̱ capitán e' tö itsé̱mi comandante ska' ta̱ iché ia̱:
—Pablo tso' wötëule, e' tö ye' kié ta̱ ikköché ye' a̱ tö
duladula i' tsú̱mi be' ska'. Ie' wa̱ ilè tso' yënoie be' a̱.
19 Eta̱ comandante tö iklö'wé̱wa̱ iulà a̱ ta̱ itsé̱mi bánet.
Ee̱ ie' a̱ ichakéitö:
—¿Ì cheke be' tö ye' a̱?
20 Ie' tö iché ia̱:
—Judiowak ka̱wö métke ñì a̱ be' a̱ ichök tö bulepa Pablo
tsú̱mi wé̱ judiowak wökirpa e̱' dapa'u̱ke ee̱. Ie'pa e̱' öke
tö Pablo ttè kiane shu̱lè bua'ie ie'pa ki̱. 21 Erë ie'pa ttè kȅ
klö'wa̱r. Judiowak wëpa döka̱ dabom tkëyök (40) ki̱ta̱, e'pa
tso' blëule Pablo panuk. Ie'pa kablë' Skëköl a̱ ttè i' wa: "Kȅ
sa' chkȍpa, kȅ sa' di' yȍpa dȍ mik sa' tö Pablo ttèwa̱ eta̱."
Ie'pa tso'tke, i̱ma be' icheke, e' ȅ panuk.
22 Eta̱ comandante tö ipatkémine ta̱ iché ia̱: "Kȅ yi a̱
ichar tö e' ché be' tö ye' a̱."

Pablo patkémi Judea wökir kiè Félix e' ska'

23 Eta̱ comandante tö iki̱mukwakpa kié böl ta̱ ichéitö
ie'pa a̱: "Ñippökwakpa mi'ke klȍ wa esepa klö'ú̱ döka̱ cien
böyök (200). Ñies ñippökwakpa mi'ke kabaio ki̱ esepa
shtő döka̱ dabom kuryök (70). Ñies ñippökwakpa wa̱ kët
mi'ke esepa klö'ú̱ döka̱ cien böyök (200). Ka̱tuine de su̱li̱tu
(9:00 pm) eta̱ e'pa ko̱s dapa'ú̱ a̱s imi'rak Cesarea." 24 Ñies
ichéitö: "Kabaio yulő Pablo tso̱mi. Itsú̱mi kkö'nú buaë
dȍmi s'wökir Félix ska'." 25 Ie'pa ta̱ comandante tö yëkkuö
patkémi mè Félix a̱. Ikitule yëkkuö ki̱ e' tö iché i' es:

26 “A Félix, s'wökir kibi. Ye' dör Claudio Lisias.
Yëkkuö i' shtéyö be' a̱. Be' shke̱'wé̱yö. 27 Judiowak
wökirpa tö wëm i' klöo̱'wa̱ iminerak ittökwa̱. Erë mik
ye' wa̱ ijche̱newa̱ tö ie' dör romawak, eta̱ ye' mía̱ ye'
ñippökwakpa ta̱ ta̱ itsa̱tkée sa' tö. 28 Ye' ki̱ ikiane
jche̱nukwa̱ tö ì ki̱ ie'pa tö ikkateke. E' kue̱ki̱ itsé̱miyö
judiowak wökirpa wörki̱. 29 Ie'pa tö ikkaté ie'pa ttè
dalöiëno kitule, ese ki̱. Erë kȅ ye' wa̱ ì sulu ku̱ne ie' ki̱
ittowa̱ie ö iwötoie s'wöto wé a̱. 30 Erë ye' wa̱ ijche̱newa̱
tö judiowak we̱lepa ka̱wö mé ñì a̱ ittowa̱ie, e' kue̱ki̱ ye'
tö ipatkébitu̱ be' a̱. Ñies ye' tö ichétke ikkatökwakpa a̱
tö ì ki̱ ie'pa é̱na ikkatak, e' chő be' wösha̱ë.”

31 Eta̱ ñippökwakpa wa̱ Pablo mítse̱r nañewe we̱s ie'pa
a̱ iké̱wö mène es. Ie'pa demi ká̱ kiè Antípatris ee̱. 32 Bule
es ta̱ ñippökwakpa dami klȍ wa, e' ëltëpa bite̱a̱ne ñippök-
wakpa wé a̱. Eta̱ iëltëpa dami kabaio ki̱, e'pa wa̱ Pablo
mítse̱r. 33 Mik ie'pa demirak Cesarea ee̱, eta̱ ie'pa tö
yëkkuö mé iwökir kibi a̱. Ñies Pablo méitörak ia̱. 34 Iwökir
kibi tö yëkkuö sué̱ o̱ne eta̱ ie' tö Pablo a̱ ichaké: “¿Wé̱ be'
datse̱?” Mik ie' wa̱ ijche̱newa̱ tö idatse̱ Cilicia, 35 eta̱ iché
ia̱:

—Mik be' kkatökwakpa debitu̱ eta̱ be' ttè ttseraëyö.

Eta̱ ie' tö Pablo wötökwa̱ patké s'wöto wé tso' u bërie yö' blu' Herodes tö ká̱ e' wökirpa a̱ e' a̱. Ee̱ iwötéwa̱rakitö.

24

Pablo e̱' tsa̱tké Félix wörki̱

1 Ká̱ de ske̱l eta̱ sacerdote kibi kiè Ananías, e' demi
Cesarea judiowak kue̱blupa we̱lepa ta̱ Pablo kkatök. Ñies
wëm eköl kiè Tértulo, e' de ie'pa wa̱ ie'pa ttekölie Pablo
kkatök Félix a̱. 2 Mik Pablo debitu̱ eta̱ Tértulo tö ikkatémi.
Ie' tö Félix a̱ iché:

A këkëpa s'wökir kibi, be' ttè diki̱a̱ ká̱ tai̱ë sa' se̱rke bë̀rë
ñita̱. Be' e̱rbikö̀ buaë, e' wa be' tö sa' wakpa ki̱mé tai̱ë.
E' kue̱ki̱ sa' tö wëstela chè be' a̱. 3 A Félix, këkëpa tai̱ë,
be' tö sa' ki̱meke tai̱ë, e' kue̱ki̱ ke̱kraë ká̱ ulitane ki̱ sa' tö
wëstela chè tai̱ë be' a̱. 4 Kë̀ ye' é̱na be' ka̱wö chöwa̱k tai̱ë,
erë be' we'ikèyö, sa' ttö̀ ttsö́ bërbër ë̀ e̱r bua' wa. 5 Sa' wa̱
ijche̱newa̱ tö wëm i' dör pë' suluë. Ie' shköke ká̱ wa'ñe
judiowak shu̱tiu̱k ñì ki̱ a̱s iñi blabatsö̀lor. Ie' dör Jesús
Nazaret wak e' klépa eruleë e' wökir eköl. 6-7 Ñies ie' é̱na
Skëköl wé ia'wa̱kka̱ ñáie. E' kue̱ki̱ sa' tö iklö'wé̱wa̱.* 8 Be'
wák a̱ ie' chakirmi, es be' wa̱ ijche̱rmi tö ì ki̱ sa' tö ikkateke,
e' dör moki̱ë.

9 Judiowak tso' ee̱, e'pa ulitane tö Pablo kkateke ñittsëë.
10 Eta̱ Félix tö ie' a̱ ka̱wö mé ttoie ta̱ ie' tö iché:

—Ye' wa̱ ijche̱r tö ká̱ ia̱ia̱ë be' dör ká̱ i' wakpa ttè
shu̱lökwak. E' kue̱ki̱ ye' ttsë'ne buaë e̱' tsa̱tkök be' wörki̱.
11 Be' wák wa̱ ijche̱rmi tö ye' dë'röka̱ Jerusalén Skëköl
dalöiök, e' ki̱ ká̱ detke dabom eyök ki̱ böt (12). 12 Ie'pa
kë̀ wa̱ ye' ku̱ne yi ta̱ ñì chök. Ie'pa kë̀ wa̱ ye' su̱ne
pë' shu̱tiu̱kka̱ Skëköl wé a̱, ñies judiowak ñì dapa'wo̱ wé
male̱pa a̱, ñies Jerusalén ko̱s a̱. 13 Ì ko̱s ki̱ ie'pa tö ye'
kkateke, e' kë̀ yërpa ie'pa a̱ yësyësë be' a̱. 14 Erë ye' tö
be' a̱ ichè tö Jesús dör ñala̱ chökle, e' tté wa ye' tso' sa'
yé̱pa bak ká̱ ia̱ia̱ë e'pa Këköl dalöiök. Ie'pa tö ichè tö ttè
e' kë̀ dör buaë. Erë ñies ì ko̱s kita̱tbak yëkkuö ki̱ Moisés
ena Skëköl ttekölpa tö, e' klö'wé̱ ye' tö. 15 Ñies ye' e̱rblöke
Skëköl mik we̱s ie'pa es tö se' yësyësë ena se' suluë duowa̱

* 24:6-7 Yëkkuö kitule ká̱ ia̱ia̱ë we̱lepa tö ttè i' kí̱ méka̱ ttè i' wa: Sa' ki̱ ikiane shu̱lè we̱s sa' ttè dalöiëno tö ichè es. 7 Erë shkëkipa wökir kibi kiè Lisias, e' debitu̱ ta̱ iyéttsa̱ sa' ulà a̱ kësik wa. 8 Ie' tö sa' a̱ iché tö Pablo kkatökwakpa ka̱wöta̱ ikkatök be' wörki̱.

e' shke̱rdaka̱ne. [16] E' kue̱ki̱ ke̱kraë ye' e̱' chöke se̱nuk buaë
Skëköl wöa̱ ena sulitane wöa̱ a̱s kë̀ ye' e̱r tö ye' kkatö̀ ì ki̱.

[17] “Ye' mìne se̱né duas tai̱ë kë̀ dë'ia̱ íe̱, e' ukuöki̱ ta̱ ye'
dene íe̱ ye' wakpa shu̱a̱ inuköl kakmuk s'sia̱rëpa a̱. Ñies
ye' dene íyi muk Skëköl a̱ idalöioie. [18] E' kanéu̱k ye' tso'
Skëköl wé a̱ e' dalewa ye' sué̱ ie'pa tö. Ye' e̱' batse'wé̱tke
we̱s sa' ttè kitule tö ichè es. Ee̱ pë' kë̀ ku̱' tai̱ë. Kë̀ yi
shu̱ti̱neka̱. [19] Erë judiowak we̱lepa datse̱ Asia, e'pa tso'
ee̱. E'pa é̱na ye' kkatak ilè ki̱, e' ta̱ warma ie'pa ka̱wöta̱
shkökrö íe̱ ye' kkatök. [20] Ie'pa kë̀ shkakrö, e' ta̱ a̱s íe̱
itso'rak e'pa tö ichö̀ tö ì sulu kué̱ ie'pa tö ye' ki̱ mik ye'
dë' e̱' tsa̱tkök judiowak wökirpa wörki̱ eta̱. [21] Erë mik ye'
bak ie'pa wörki̱, eta̱ ttè i' ë̀ yë' ye' tö a̱neule: ‘S'duowa̱ e'
shke̱rka̱ne e' klö'wé̱yö, e' ki̱ a' tso' ye' kkatök i̱'ñe.’ ”

[22] Jesús dör ñala̱ chökle e' ttè jche̱rtke buaë Félix wa̱. E'
kue̱ki̱ mik ì ché Pablo tö, e' ttséitö ta̱ ie' kë̀ ki̱ ttè i' kianeia̱
ttsè. Ie' iché ie'pa a̱:

—Mik comandante kiè Lisias, e' de, e' wa ye' tö a' ttè shu̱lè.

[23] Eta̱ Félix tö capitán eköl ké Pablo wötökwa̱ne s'wöto
wé a̱, erë ichéitö ia̱:

—Ikkö'nú e̱r bua' wa we̱s kë̀ s'wötëule es. Ka̱wö mú ie' a̱ a̱s iyamipa bitu̱ ikané u̱k.

[24] Bökki̱ es ta̱ Félix debitu̱ne ilaköl kiè Drusila e' ta̱. E'
dör judiowak. Félix tö Pablo tsu̱k patké. Pablo tö s'ka̱wöta̱
e̱rblök Jesucristo ë̀ mik e' wà paké Félix a̱. E' ttsök ie'
tso'. [25] Erë mik Pablo tö se̱ne yësyësë ena e̱' kkö'nè se̱ne
sulu yöki̱ ena s'shu̱lir aishkuö ta̱ e' wà paké, eta̱ e' tö Félix
tkiwé̱wa̱. Ie' tö iché Pablo a̱:

—Be' yúne. Mik ye' ka̱wö ku̱ne e' wa ye' tö be' kiène.

[26] Ñies Félix tö ipaneke tö Pablo mú tö inuköl watkè
ia̱ iomine bër, e' kue̱ki̱ ie' tö Pablo kiekerö ke̱kraë ttök

ie' ta̱. 27 Es itka dö̀ duas bök. E' ukuöki̱ ta̱ Félix kë̀
kaneblö̀ia̱ s'wökirie. Ie' skéie wëm kiè Porcio Festo, e'
de s'wökirie. Félix a̱ta̱k buaë judiowak ta̱, e' kue̱ki̱ Pablo
méa̱titö wötëule s'wöto wé a̱.

25

Pablo e̱' tsa̱tké Festo wörki̱

1 Festo demi Cesarea kaneblök s'wökirie e' ki̱ ká̱ de
mañat ta̱ imía̱ Jerusalén. 2 Ee̱ ta̱ sacerdotepa wökirpa ena
judiowak wëpa kibipa, e'pa tö Pablo kkaté Festo a̱. 3 Ie'pa
tö ikié ie' a̱: “Sa' ki̱mú e̱r bua' wa. Ka̱wö mú Pablo tso̱bitu̱
íe̱ Jerusalén.” E' dör Pablo ttowa̱ ñala̱ ki̱. 4 Erë Festo tö
iiu̱té:
—Pablo tso' Cesarea wötëulewa̱ s'wöto wé a̱. Ee̱ ye'
mi'ke kukuie. 5 Ì sulu wamblé ie' tö, e' ta̱ a̱s a' wökirpa
mi' ye' ta̱ Cesarea ie' kkatök ee̱.
6 Festo se̱né Jerusalén ká̱ pàköl (8) ká̱ dabom (10) e'
ulatök ta̱ imía̱ne Cesarea. E' bule es ta̱ ie' e̱' tkéka̱ ikula'
ki̱ ttè shu̱lo wé a̱. Eta̱ Pablo tsu̱k patkéitö shu̱lè. 7 Mik
Pablo dewa̱, eta̱ judiowak datse̱ Festo ta̱ Jerusalén, e'pa
dewa̱ ie' o̱'mik ta̱ ikkaté íyi suluë taië ese ki̱. Erë ie'pa kë̀
a̱ iwöklönuk yës tö e' dör moki̱. 8 E' ukuöki̱ ta̱ Pablo tté e̱'
tsa̱tkoie. Ie' tö iché ia̱:
—Ye' kë̀ wa̱ ì sulu wamblëne yës judiowak ttè dalöiëno
ki̱, ñies Skëköl wé ki̱, ñies Roma wökir kibi e' ta̱. Ekkëpa
kë̀ yëule ye' wa̱ suluë.
9 Erë Festo a̱ta̱k buaë judiowak ta̱, e' kue̱ki̱ ie' tö Pablo a̱
ichaké:
—¿Be' shkak Jerusalén a̱s ye' tö be' shu̱lö̀ ee̱?
10 Ie' tö iiu̱té:
—Au. Ye' tso'tke Roma wökir kibi e' ttè shu̱lo wé a̱. Íe̱
a' ka̱wöta̱ ye' shu̱lök. Be' wa̱ ijche̱r buaë tö ye' kë̀ wa̱ ì
sulu wamblëule judiowak ta̱. 11 Erë ilè sulu wambléyö, ese

kué̠ a' tö, e' ki̠ ye' ka̠wöta̠ ttèwa̠, e' ta̠ ye' ttö́wa̠. Erë ì ko̠s
ki̠ ie'pa tö ye' kkateke, e' kë̀ yëne, e' ta̠ kë̀ yi ka̠wöta̠ ye'
muktsa̠ ie'pa ulà a̠. E' kue̠ki̠ ye' tö ikié tö Roma wökir kibi
a̠s e' wák tö ye' shu̠lö̀*
12 Eta̠ Festo tté ipattökwakpa ta̠ eta̠ ichéitö Pablo a̠:
—Buaë be' ikiétke tö Roma wökir kibi tö be' shu̠lö̀. E'
kue̠ki̠ ye' tö be' patkekemi Roma a̠s ie' be' shu̠lö̀.

Festo tö Pablo tté paké blu' Agripa a̠

13 Ká̠ tka we̠kkë alè e' ukuöki̠ ta̠ blu' kiè Agripa e' demi
Cesarea ikutà kiè Berenice e' ta̠ Festo tkëneka̠ ká̠ wökirie
e' ké̠wö tkö'u̠k. 14 Ie'pa e̠' tsé̠a̠t ká̠ tai̠ë. E' dalewa Festo tö
ì tköke Pablo ta̠ e' paké blu' Agripa a̠: Ie' tö iché ia̠:
—Í̠e̠ wëm tso' eköl mée̠a̠t Félix tö wötëule s'wöto wé
a̠. 15 Mik ye' bak Jerusalén, eta̠ sacerdotepa wökirpa
ena judiowak kue̠blupa, e'pa debitu̠ wëm e' kkatök ye' a̠.
Ye' a̠ ikiérakitö a̠s ye' iwömùttsa̠ ttèwa̠. 16 Ye' tö ie'pa
iu̠té tö romawak wökirpa kë̀ yi tteta̠'wa̠, ka̠m ie̠' tsa̠tkö̀
ikkatökwakpa ta̠ ñì wöshaë e' yöki̠. 17 E' kue̠ki̠ mik ie'pa
debitu̠ íe̠, eta̠ kë̀ ye' ka̠wö chöo̠ne. E' bule es ta̠ ye' e̠' tkéka̠
ye' kula' ki̠ ttè shu̠lo wé a̠ ta̠ wëm e' tsu̠k patkéyö. 18 Erë
mik ikkatökwakpa debitu̠, eta̠ ie'pa kë̀ wa̠ ikkatëne íyi sulu
ki̠ we̠s ye' ibikeits es. 19 Ie'pa tö ikkaté we̠s ie'pa Skëköl
dalöieke ese ki̠. Ñies wëm köte̠wa̠ kiè Jesús, e' ché Pablo
tö tö itso' ttsë'ka, ese è̠ ki̠ ie'pa tö ikkaté. 20 Ye' kë̀ wa̠ ijche̠r
we̠s yö ttè e' wè̠, e' kue̠ki̠ ye' tö Pablo a̠ ichaké: “¿Be' shkak
Jerusalén a̠s ee̠ be' shu̠lir ttè i' ki̠?” 21 Erë ie' ikié tö a̠s se'
wökir kibi tö ishu̠lö̀. E' kue̠ki̠ ye' tö iké̠wö mé tö a̠s itkër
wötëule dö̀ mik ye' tö ipatkekemi eta̠.
22 Eta̠ Agripa tö iché Festo a̠:

---

* 25:11 Pablo dör romawak e' kue̠ki̠ ie' a̠ ka̠wö ta̠' ikiök Roma wökir kibi a̠ tö e' tö ishu̠lö̀. Roma wökirpa tsitsir kë̀ a̠ iwöklönuk.

—Ye' é̱na wëm e' ttö̀ ttsak ñies.

Ta̱ Festo tö iiu̱té:

—Bule bö ittseraë.

[23] Bule es ta̱ Agripa ena Berenice, e'pa debitu̱, tkawa̱ u
a̱ shkörami we̱s këkë tai̱ë es. Ñippökwakpa wökirpa ena
ká̱ e' këkëpa dalöiërta̱' tai̱ë, esepa debitu̱ ie'pa ta̱ ñies. Eta̱
Festo tö Pablo tsu̱k patké [24] ta̱ ichéitö:

—A blu' Agripa ena këkëpa ulitane tso' í̱e̱ se' ta̱, í̱e̱ wëm
dur eköl kiè Pablo. Judiowak ko̱s tö ie' kkateke ye' a̱
Jerusalén ñies í̱e̱ Cesarea. Ie'pa kë̀ shtrirta̱'wa̱ ye' a̱ ikiök
a̱neule tö iké̱wö múttsa̱ ttèwa̱. [25] Erë ye' a̱ ta̱ ie' kë̀ wa̱ ì
wamblëne ì ki̱ yö ittökwa̱ ipatkèmi. Erë ie' wák tö ikié
a̱s Roma wökir kibi tö ishu̱lö̀. E' kue̱ki̱ ye' tö ibikeitsbak
patkèmi ee̱. [26] Erë kë̀ ì ku̱ne ye' wa̱ shtèmi yëkkuö ki̱ mèmi
s'wökir kibi a̱ ikkatoie. A Agripa, e' kue̱ki̱ ye' wa̱ idebitu̱
a' wörki̱, bua'ie be' wörki̱, a̱s be' ichakö̀. I̱ma be' ichè, e'
ukuöki̱ ta̱ iyëkkuö shtèmiyö. [27] ¿We̱s ye' tö yi patkemimi
shu̱lè kë̀ wayëule tö ì ki̱ ikkatërke?

26

Pablo e̱' tsa̱tké blu' Agripa wörki̱

[1] E' ukuöki̱ ta̱ Agripa tö Pablo a̱ iché:

—Be' ttö́ e̱' tsa̱tkoie.

Eta̱ Pablo ulà kéka̱ ta̱ ittémitke i' es: [2-3] “A blu' tai̱ë
Agripa. Se' judiowak se̱r, e' jche̱r buaë be' wa̱. Ñies ttè
i' ki̱ sa' ñì chöke, e' jche̱r buaë be' wa̱. E' kue̱ki̱ i̱'ñe ta̱ ye'
ttsë'ne buaë e̱' tsa̱tkök be' wörki̱ ì ko̱s ki̱ judiowak tö ye'
kkateke, e' yöki̱. Es ikiéyö be' a̱ tö ye' ttö̀ ttsö́ e̱naë.

[4] “Se' wakpa ko̱s wa̱ ijche̱r buaë tö we̱s ye' se̱r ye'
ka̱ska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula eta̱. [5] Ñies
ie'pa wa̱ ijche̱r buaë tö ke̱kraë ye' dör fariseowak. Ese
wakpa e̱' tiu̱ke Skëköl ttè diki̱a̱ yësyësë se' wakpa male̱pa

tsa̱ta̱. Ie'pa ki̱ ikiane, e' ta̱ ie'pa tö ichèmi tö moki̱ ye'
dör fariseowak. 6 Skëköl kablë' se' yḗpa bak ká̱ ia̱ia̱ë e'pa
a̱ tö s'duowa̱ e' shke̱rdaka̱ne, e' wà panekeyö moki̱, e'
ki̱ ie'pa tso' ye' kkatök i̱'ñe ta̱. 7 Se' dör Israel aleripa
e' ditséwöpa döka̱ dabom eyök ki̱ böl (12), e'pa tö iwà
paneke ñies e̱r moki̱ wa. E' kue̱ki̱ ie'pa tö Skëköl dalöiè
e' wakanewe̱kerakitö ñië nañeë ke̱kraë. A blu' Agripa,
s'duowa̱ shke̱rdaka̱ne, e' panekeyö we̱s se' wakpa male̱pa
es, e' ta̱ ¿ì ki̱ ie'pa tso' ye' kkatök? 8 ¿Ì kue̱ki̱ a' ibikeitseke
tö s'duowa̱ e' kḕ shke̱nukka̱ne Skëköl a̱?

9 “Ye' wák bak ibikeitsök tö ye' ka̱wöta̱ ì ko̱s o̱r ye' a̱
e' u̱k Jesús Nazaret wak e' tté wöklö'wo̱ie. 10 Es ye' tö
iwamblë' Jerusalén. Sacerdotepa wökirpa tö ye' a̱ ka̱wö
me' iwambloie. S'batse'rpa ta̱ië wötë'wa̱ ye' tö s'wöto wé
a̱. Kḕ dör e' ḕ, ñies mik ie'pa ttekerakitö, eta̱ ye' a̱ ta̱ e'
dör buaë. 11 Ta̱ië ie'pa we'ikyö se' ñì dapa'wo̱ wé ulitane
a̱ ie'pa koie ie'pa e̱rblö̀ Jesús mik e' olo'yök. Ye' kësik blë'
ie'pa ki̱ ta̱ië. Ye' tö ie'pa töte̱'rö tkörö ká̱ bár ki̱ we'ikè.

12 “Sacerdotepa wökirpa tö ye' a̱ ka̱wö me' ena ye'
patkë' ese wamblök Damasco, e' wakanéu̱k ye' mirwa̱.
13 Erë, a blu', ñala̱ ki̱ dibata a̱ ta̱ ká̱ jaì a̱ ye' tö ì sué̱ bö'wöie
e' tkö̀ka̱ diwö olo tsa̱ta̱. Bö'wö e' olo bune ye' pamik ena
imirwa̱rak ye' ta̱ e'pa pamik ñies. 14 Sa' ko̱s a̱nere i̱ski̱ ta̱
ittö̀ ttséyö e' tö iché ña hebreoie: ‘A Saulo, a Saulo, ¿iö́k
be' ye' we'ikeke? Ì sulu wamblekebö ye' ki̱ e' wa be' wák
e̱' mukettsa̱ we'ikè we̱s iyiwak kḕ shkak ppèsö kal wa es.’
15 Ye' tö ie' a̱ ichaké: ‘A Skëkëpa, ¿be' dör yi?’ Ie' ye' iu̱té:
‘Ye' dör Jesús, e' we'ikekebö. 16 Erë be' e̱' duö́ka̱. Ye' e̱'
kkaché be' a̱ be' patkoie kaneblök ye' a̱. Ì ko̱s sué̱bö i̱'ñe
ena ì ko̱s kkacheraëyö be' a̱, e' pakerabö sulitane a̱. 17 Ye'
tö be' patkeraë be' yamipa a̱ ena pë' kḕ dör judiowak esepa

a̱. Ye' tö be' tsa̱tkeraë ie'pa ulà a̱. 18 Ye' tö be' patkeraë
ie'pa wöa̱ ká̱ ñi'u̱k a̱s ishkö̀rak Skëköl ta̱ ká̱ ñí a̱, kë̀ ku̱'ia̱
klöulewa̱ stui a̱ Satanás ulà a̱; ñies a̱s inuì̱ olo'yardak iki̱
a̱s idörak Skëköl icha batse'r e'pa kí̱ie ie̱rblérak ye' mik e'
wa.’
19 “A blu' Agripa, ì yëne ña ká̱ jaì a̱ e' wawé̱yö. 20 Jesús tté
buaë tsá̱ pakéyö Damasco wakpa a̱, e' ukuöki̱ ta̱ yö ipaké
Jerusalén wakpa a̱ ñies ká̱ malè̱ tso' Judea e' ko̱s wakpa
a̱. Ñies ipakéyö pë' kë̀ dör judiowak esepa a̱. Ye' tö ie'pa
ko̱s patté: “A' e̱r mane'ú̱ Skëköl a̱. A' se̱nú buaë yësyësë
ikkachoie tö moki̱ a' e̱r mane'wé̱tke ie' a̱.” 21 E' kue̱ki̱ se'
yamipa judiowak e'pa tö ye' klöo̱'wa̱ Skëköl wé a̱ ttèwa̱.
22 Erë dö̀ ikkë ta̱ Skëköl tö ye' ki̱mé, e' kue̱ki̱ ye' tso'ia̱ ie' tté
pakök sulitane a̱, s'dalöiërta̱' tai̱ë esepa a̱, ñies se' ësepa a̱.
Ì yë'a̱tbak Skëköl ttekölpa ena Moisés, e'pa tö tö itköraë,
e' ë̀ pakekeyö. Kë̀ ye' wa̱ ttè kua̱'ki̱ pakane. 23 Ie'pa tö
iyë'a̱t tö wé̱ pairine'bitu̱ idi' wa s'blúie e' ka̱wöta̱ ttèwa̱. E'
ukuöki̱ ta̱ ie' shke̱rdaka̱ne ke̱weie sulitane yöki̱, ta̱ s'tsa̱tko
tté pakeraëitö judiowak a̱ ena ká̱ ulitane wakpa a̱. Ttè e'
dör we̱s bö'wö es se' e̱r ñi'wo̱ie.”

Pablo tö Agripa shke̱ñé e̱rblök Jesús mik

24 Es Pablo e̱' tsa̱tköke e' shu̱a̱ Festo tö iché ie' a̱ a̱neule:
—¡A Pablo, be' a̱li̱neka̱! Be' e̱' yué yëkkuö wa tai̱ë, e' tö
be' a̱li̱wé̱ka̱.
25 Erë ie' iiu̱té:
—A këkëpa Festo. Ye' kë̀ a̱li̱neka̱. Ì chéyö e' kë̀ dör a̱li̱pa
ttè, e' dör ttè moki̱. 26 Se̱ blu' Agripa tkër. Ie' wa̱ ttè ikkë
su̱ule buaë. E' kue̱ki̱ kë̀ ye' tkine ttök ie' wörki̱. Íyi ikkë ko̱s
kë̀ wamblëne blëulewa̱. E' kue̱ki̱ ye' wa̱ ijche̱r tö ie' wa̱ íyi
ikkë jche̱r buaë. 27 A blu' tai̱ë Agripa, ye' wa̱ ijche̱r buaë tö
be' tö ì yë'a̱tbak Skëköl ttekölpa tö, e' klö'wé̱.
28 Agripa tö iiu̱té:

—Kë̀ be' ibikeitsök tö be' ye' kèmi e̱' mane'u̱k Cristo
kléie i' ta̱.
29 Pablo tö iché:
—I' ta̱ ö i' ukuöki̱ ta̱, erë Skëköl mú ki̱ ikiar tö be' ena a'
ko̱s tso' i̱'ñe ye' ttö̀ ttsök, e'pa mú dör we̱s ye' es, erë kë̀
moulewa̱ tabechka kicha wa we̱s ye' es.
30-31 Eta̱ blu' ena s'wökir kibi ena Berenice ena ko̱s itulur
ee̱, e'pa ulitane e̱' kéka̱ míyal bánet ttök ñita̱ Pablo tté ki̱.
Ie'pa tö iché ñì a̱:
—Wëm i' kë̀ wa̱ ì sulu wamblëne ì ki̱ ittèwa̱sö, warma kë̀
ie' ka̱wöta̱ wötèwa̱.
32 Eta̱ Agripa tö iché Festo a̱:
—Wëm i' kë̀ tö ichő̀pa: ‘ye' patkő̀mi Roma wökir kibi a̱
shu̱lè’, e̱'ma sö ièmimi.

27

Pablo patkémirakitö Roma

1 Mik ie'pa tö ibikeitsétke tö sa' patkekemi Italia, eta̱
Pablo ena pë' skà tso' wötëule, e'pa mérakitö wëm eköl
kiè Julio e' ulà a̱. Wëm e' dör ñippökwakpa eruleë kiè
Emperador Icha, e' capitán. 2 Eta̱ sa' e̱' iéka̱ kanò a̱. Kanò
e' datse̱ ká̱ kiè Adramitio ee̱ michoë Asia wé̱ kanò irirke
dayë kkömik ese a̱. Wëm kiè Aristarco, e' tso'ñak sa' ta̱
ñies. Ie' datse̱ Tesalónica a̱te̱ Macedonia ee̱. 3 Bule es ta̱
sa' demi Sidón. Julio tö Pablo sué̱ e̱r bua' wa. Ie' tö iémi
s'yamipa se̱rke ee̱, e'pa pakök a̱s ì kiane ie' ki̱ e' mù ie'pa
tö ie' a̱. 4 Sa' e̱' yéttsa̱ Sidón mir wöwí̱, erë siwa̱' bitsi̱rke
darërëë wöiá̱. E' kue̱ki̱ sa' míyal dayë nane kiè Chipre e'
kke̱ wé̱ siwa̱' kë̀ bitsi̱rku̱' tai̱ë e' ëka̱. 5 Sa' tkami Cilicia ena
Panfilia demi Mira a̱te̱ Licia ee̱.
6 Eta̱ ee̱ capitán tö kanò datse̱ Alejandría, e' kué̱ etö. E'
mi'ke Italia. Ee̱ sa' e̱' mane'wé̱ kanò e' ëtö a̱ ta̱ sa' míyal.
7 Siwa̱' kue̱ki̱ sa' mirwa̱ kanò ki̱ e̱naë, kanè tai̱ë wa. Ká̱ böt

ö ká̱ mañat alè eta̱ sa' demi ká̱ kiè Cnido wösha̱ë. Siwa̱'
bitsi̱rkeia̱ sa' kke̱, e' kue̱ki̱ sa' tkami Salmona wösha̱ë ta̱
sa' tkami dayë nane kiè Creta e' wi̱she̱t. 8 Sa' mí kanò ki̱
dayë kkȍ ȅ wa kanè tai̱ë wa. Eta̱ sa' demi ká̱ kiè Buenos
Puertos (kiè e' wà kiane chè wé̱ kanò irirke buaë), e' a̱te̱
tsi̱net ká̱ kiè Lasea ee̱.

9 Sa' ki̱ ka̱wö chó tai̱ë ta̱ yuëdiö dewa̱tke. E' ké̱ska' ta̱ kȅ
se' a̱ shkanukia̱ dayë ki̱ dö' ì sulu tkȍ s'ta̱. E' kue̱ki̱ Pablo
tö ipattérak:

10 —A këkëpa, yö isué̱ tö se' mirwa̱ i' eta̱ ì sulu tkȍmi.
Kanò i' ena dalì i', e' weirwami, ñies dö' se' wákpa duȍlur.

11 Erë capitán kȅ wa̱ Pablo ttȍ iu̱tëne. Ie' tö kanò wák
ena kanò ñakökwakpa wökir, e'pa ttȍ iu̱té. 12 Wé̱ ie'pa
kanò irine e' kȅ dör buaë yuëdiö tkö'wo̱ie. E' kue̱ki̱ kanò
wakpa kibiiepa tö ibikeitseke tö se' mú dȍmi Fenice yuëdiö
tkö'u̱k ee̱, e' dör bua'ie. Ká̱ e' a̱te̱ dayë nane kiè Creta ee̱.
Ee̱ dayë a̱te̱ noroeste ena sudoeste.

Siwa̱' bitsi̱rke tai̱ë dayë ki̱

13 Eta̱ siwa̱' datse̱ sur kke̱, e' bitsi̱nemitke bërëbërë.
Ie'pa tö ibikeitsè tö se' tkömimi, e' kue̱ki̱ ie'pa e̱' yéttsa̱
míyal Creta dayë kkȍ ȅ mik kanò ki̱. 14 E' ukuöki̱ bet ta̱
sërkë bitsi̱neka̱ tai̱ë datse̱ nordeste kke̱, e' tërke kanò mik.
15 E' tö kanò u̱yémi. Sa' kȅ a̱ kanò wöklöneia̱ siwa̱' kke̱. E'
kue̱ki̱ sa' tö iémi a̱s siwa̱' wa̱ imítse̱r sa' ta̱. 16 Sa' tkami
dayë nane tsitsir kiè Cauda, e' tsi̱kka, wé̱ kȅ siwa̱' bitsi̱rku̱'
darërë shu̱te̱ ee̱. Sa' kaneblé darërëë, e' wa sa' tö kanóla
tso' s'tsa̱tkoie e' mué̱wa̱ buaë a̱s kȅ imi'a̱ dayë a̱. 17 E'
ukuöki̱ ta̱ ie'pa tö kanò kibi ëtö kí̱ payuéwa̱ buaë ttsa' wa.
Ie'pa suane dö' kanò tkërka̱ ttsa̱'wö tso' tai̱ë kiè Sirte, e'
ki̱. E' kue̱ki̱ ie'pa tö datsi' ukuö tso' kanò shköwo̱ie, e'
iéwa̱ dayë a̱ kanò wöklö'wo̱ie a̱s imi' e̱naë. Ta̱ ie'pa tö

iémi a̱s siwa̱' wa̱ imi'. 18 Bule es ta̱ siwa̱' bitsi̱rkeia̱ tai̱ë, e'
kue̱ki̱ ie'pa tö dalì damirak iwa̱ kanò a̱, e' tuléttsa̱mi dayë
a̱. 19 Böiki es ta̱ ie'pa tö íyi tai̱ë tso' kanò shköwo̱ie, e' kibiie
tuléttsa̱ dayë a̱ iwákpa ulà wa. 20 Ká̱ tka tai̱ë eta̱ diwö kȅ
wëneia̱ bëkwö kȅ wëneia̱. Sërkë tai̱ë tërkeia̱ sa' ki̱. E' kue̱ki̱
sa' tö ibikeitsé tö sa' duölurdaë, kȅ sa' tsa̱tkërpaia̱.

21 Sa' tka ká̱ tai̱ë kȅ chkaule. E' kue̱ki̱ Pablo e̱' kéka̱ ie'pa
tso' ko̱s e' shu̱a̱ ta̱ ichéitö:

—A këkëpa, a' tö ye' ttȍ ttsṍpa, e̱'ma kȅ se' e̱' yënettsa̱
Creta ena ì sulu tka se' ta̱, e' kȅ bak se' ta̱. Ñies kȅ se' íyi
weinewa. 22 Erë i̱'ñe ta̱ a' e̱r kuú̱. Kȅ yi duȍpawa̱. Erë kanò
ȅ weirwami. 23 E̱nia̱ nañewe Skëköl dör ye' blú dalöieke
ye' tö, e' tö ibiyöchökwak patké ye' ska', 24 e' tö ye' a̱ iché:
'A Pablo, kȅ be' suanukia̱. Be' ka̱wöta̱ shkökrö Roma wökir
kibi e' ska'. Skëköl e̱r buaë ché be' a̱. E' kue̱ki̱ pë' ko̱s tso'
be' ta̱ kanò a̱, e'pa tsa̱tkeraëitö.' 25 A këkëpa, e' kue̱ki̱ a'
e̱r kuú̱. Ye' e̱rblöke Skëköl mik. Ye' wa̱ ijche̱r buaë tö ì
ko̱s tköraë we̱s Skëköl biyöchökwak tö ye' a̱ iché es. 26 Erë
siwa̱' tö se' patkeraë dȍ ká̱ we̱le dayë kkömik.

27 Dayë kiè Adriático e' ki̱ sa' dami siwa̱' wa̱ wi̱'kë io̱'kë.
E' ki̱ ká̱ de domingo bötö e' nañewe ká̱ sha̱böts eta̱ kanò
ñakökwakpa é̱na ia̱ne tö sa' döketke ká̱ sí ki̱. 28 Ie'pa tö
dayë shu̱ ma'wé̱ tö we̱kkë idir döttsa̱ i̱ski̱ ta̱ ide metro
döka̱ dabom mañayök ki̱ teröl (36). E' ukuöki̱ ta̱ wi̱'kie
iskà ma'wé̱nerakitö ta̱ ide metro dabom böyök ki̱ kul (27).
29 Ie'pa suane dö' ák tso' blubluë ese mik kanò tër, e'
kue̱ki̱ tabechka tso' kanò wöklö'wo̱ie e' émirakitö tkël
kanò ñakka dayë shu̱a̱. Ta̱ ikiérakitö Skëköl a̱ tö sa' ki̱mú
ká̱ ñirke e' dalewa. 30 Erë kanò ñakökwakpa tö ibikeitsé:
se' tkȍyalmi a̱s se' e̱' tsa̱tkȍ. E' kue̱ki̱ ie'pa tö kanóla
éwami dayë a̱. Ie'pa e̱' é tö ie'pa mí tabechka tso' kanò
wöklö'wo̱ie, e' ökmi kanò wökka dayë shu̱a̱. 31 Erë ì we̱ke

ie'pa tö e' biyö́ ché Pablo tö ñippökwakpa a̱ ena capitán a̱.
Ie' tö iché:
—Ie'pa tkayal, e' ta̱ a' kë̀ tsa̱tkërpa.
32 Eta̱ ñippökwakpa tö kanóla e' ttsé télor ta̱ iémirak
dayë a̱.
33 Ká̱ ñirketke eta̱ Pablo tö ie'pa ulitane a̱ iché:
—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tö ì tkö̀mi, e' ki̱ domingo de bötö
e' dalewa kë̀ ì ñane a' wa̱ yës. 34 A' kéyö ilè ñuk. A' e̱'
tsa̱tkak, e' ta̱ a' ka̱wöta̱ ilè ñuk. Kë̀ a' weirpa yës. 35 Pablo
tté o̱ne, eta̱ pan klö'wé̱itö et, ta̱ wëstela chéitö Skëköl a̱.
Sulitane wörki̱ iblatéitö ta̱ ie' wák tö itsá̱ ñé. 36 Eta̱ e' tö
imale̱pa e̱rkiöwé̱ ta̱ ichkérak ñies. 37 Sa' döka̱ cien böyök
ki̱ dabom kuryök ki̱ teröl (276) se̱raa̱. 38 Ie'pa chké o̱ne ko̱s
ie'pa ki̱ kiane ekkë ta̱ dalì ëyök a̱te̱ e' tuléttsa̱rakitö dayë a̱
a̱s kanò a̱t öböbla. Dalì e' dör trigowö.

Kanò jchënane

39 Ká̱ ñine ta̱ kanò ñaköjkwakpa kë̀ wa̱ dayë kkö̀ su̱ule.
Erë ie'pa tö isué̱ tö ttsa̱'wö buaë ulat tër kanò iklo̱ka̱. E'
kue̱ki̱ ie'pa tö ibikeitsétke tö kanò ma'ù̱sö klèka̱ ee̱. 40 Eta̱
íyi tso' kanò wöklö'wo̱ie, e' ttsé télor ie'pa tö émi dayë a̱.
Eta̱ kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttsélor ie'pa tö. E' ukuöki̱
ta̱ datsi'kuö skéka̱rakitö kanò wökka ta̱ idökemitke dayë
kkömik. 41 Erë ttsa̱'wö tkërka̱ dayë diki̱a̱, e' ki̱ kanò tkëne
kuj. Ta̱ kanò wökka bunewa̱ ttsa̱'wö a̱, kë̀ yënettsa̱i̱a̱. E'
dalewa dayë tërke kanò ñakka e' tö kanò tskélor tai̱ë.
42 Wé̱pa mir klöulewa̱ e'pa kiane ñippökwakpa ki̱ ttèlur
a̱s kë̀ itköyal ùkule. 43 Erë capitán é̱na Pablo tsa̱tkak, e'
kue̱ki̱ ie' kë̀ wa̱ iké̱wö mène ittökulur. Ie' tö iché: “Wé̱pa
ukuo, e'pa e̱' ppö́lur ke̱we dayë a̱ a̱s e'pa döttsa̱ ká̱ sí ki̱.
44 A̱s imale̱pa mi' kanò tak ki̱.” Es sa' ulitane dettsa̱ ká̱ sí
ki̱ buaë.

28

Pablo se̱né si' mañat ká̱ kiè Malta ee̱

1 Mik sa' dettsa̱ eta̱ sa' wa̱ ijche̱newa̱ tö ká̱ e' kiè Malta.
2 Ká̱ e' wakpa tö sa' kiéwa̱ buaë se̱raa̱. Ka̱se̱ suluë ena ka̱li̱
yërke, e' kue̱ki̱ bö' batséka̱rakitö tai̱ë ta̱ sa' kiérakitö bö'
baiklök. 3 Eta̱ Pablo tö bö' ulatska shté, e' tuleke bö' a̱.
E' wösha̱ë ta̱ tkabë̀ sulusi e̱' yéttsa̱ bö'ba yöki̱, e' tö Pablo
kuéwa̱ iulà kkue a̱, kë̀ èwa. 4 Mik ká̱ e' wakpa tö isué̱ tö
tkabë̀ moar Pablo ulà mik, eta̱ ichérakitö ñì a̱: “Wëm i' wa̱
s'kötulewa̱ alè. Erë́ dayë a̱ itsa̱tkëne, erë s'shu̱lökwak tso'
ká̱ jaì a̱ e' kë̀ wa̱ ka̱wö mène ia̱ a̱s ise̱r.”
5 Erë Pablo ulà wöppé ta̱ tkabë̀ a̱newa bö' a̱. Kë̀ we̱s
Pablo dë'. 6 We̱kkë Pablo iërkeka̱ ö we̱kkë Pablo duömiwa̱
etkëme, e' panuk ie'pa tso' se̱raa̱. Erë ie'pa tö ipané tai̱ë.
Mik ie'pa tö isué̱ tö kë̀ ì bak ie' ta̱, eta̱ ie'pa ibikeitséne
kua̱'ki̱. Ie'pa tö ichémi tö Pablo dör këköl we̱le.
7 Ee̱ tsi̱net ká̱ tso', e' dör Malta wökir kibi kiè Publio, e'
icha. Ie' tö sa' kiéwa̱ ena sa' sué̱ buaë dò̀ ká̱ mañat. 8 Ta̱
Publio yë́, e' duöke duè dalölö wa̱ ena ishu̱tërke tai̱ë. E' ie'
teme'r. Eta̱ Pablo mía̱ iweblök ta̱ ie' tö ikié S'yë́ a̱ ta̱ iulà
méka̱ iki̱ ta̱ ibua'wé̱neitö. 9 E' ukuöki̱ ta̱ imale̱pa kirirke
tso' ká̱ e' a̱, e'pa ko̱s debitu̱ ta̱ ibuanerak ñies. 10 E' kue̱ki̱
ká̱ e' wakpa tö íyi kakmé sa' a̱ tai̱ë. Mik sa' mitkene kanò
ki̱ ta̱ ì ko̱s kiane sa' ki̱ shkoie, e' kakmé ie'pa tö sa' a̱.

Pablo demi Roma

11 Sa' se̱né ká̱ e' a̱ si' mañat ta̱ sa' e̱' iéne kanò iëtö a̱.
Ee̱ kanò e' tö yuëdiö tköo̱'. E' datse̱ Alejandría. Kanò e'
kiè ie'pa këkölpa dalöiekerakitö dör klò̀ e'pa kiè wa. 12 Sa'
míyal kanò e' ki̱ ká̱ kiè Siracusa ee̱. Ee̱ sa' se̱né ká̱ mañat.
13 E' ukuöki̱ ta̱ sa' míyal ká̱ kiè Regio ee̱. E' bule es ta̱ sa'
e̱' yélur Regio a̱. Siwa̱' bitsi̱rke buaë datse̱ sur kke̱, e' wa

ká̱ böt ta̱ sa' demi Pozzuoli wé̱ kanò irirke ee̱. 14 Ee̱ sa'
tö s'yamipa we̱lepa kué̱. Ie'pa tö sa' ké e̱' tsu̱ka̱t ie'pa ta̱
domingo etö. Bata ekkë ta̱ sa' demi Roma. 15 S'yamipa tso'
Roma, e'pa wa̱ ijche̱rtke tö sa' datse̱. E' kue̱ki̱ ie'pa de sa'
ñale̱tsu̱k dö̀ wé̱ dalì wé tso' tai̱ë kiekerakitö Apio ee̱. Ñies
ie'pa skà de sa' ñale̱tsu̱k ká̱ kiè S'kaporö Wé Mañat ee̱. Mik
Pablo tö ie'pa sué̱ ta̱ wëstela chéitö Skëköl a̱ ta̱ ittsë'neka̱
buaë. 16 Mik sa' demi Roma, eta̱ Roma wökirpa tö ie' ké
se̱nuk u etkue a̱ ekörla, erë ishkëki méa̱rakitö eköl Pablo
kkö'nuk.

Pablo tö Jesús tté paké Roma

17 Pablo demi Roma, e' ki̱ ká̱ de mañat, eta̱ ie' tö
judiowak wökirpa tso' Roma, e'pa kiök patkè. Mik ie'pa
e̱' dapa'wé̱ka̱ ie' ska' ta̱ ie' tö iché ia̱rak:

—A yamipa judiowak, kë̀ ye' wa̱ ì sulu wamblëne se'
wakpa ki̱. Ñies kë̀ ye' wa̱ ì sulu wamblëne se' yë́pa bak ká̱
ia̱ia̱ë e'pa se̱ne e' ki̱. Erë ye' tso' Jerusalén e' me'ttsa̱rakitö
Roma wakpa ulà a̱. 18 Roma wakpa tö ye' ichaké i̱ski̱ë, erë
kë̀ ie'pa wa̱ ì sulu ku̱ne ye' ki̱ ye' ttowa̱ie. E' kue̱ki̱ ie'pa é̱na
ye' akmi. 19 Erë judiowak kë̀ ki̱ ikiane tö ye' èmi ie'pa tö.
E' kue̱ki̱ ye' ka̱wöta̱ ikiök tö ye' patkö́ Roma wökir kibi a̱
a̱s ie' tö ye' shu̱lö̀. Erë ye' kë̀ wa̱ ì ta̱' se' judiowak kkatoie.
20 Ì paneke se' dör Israel aleripa e'pa tö, e' kue̱ki̱ ye' tkër í̱e̱
moule. Ñies e' kue̱ki̱ ye' tö a' kiök patké a' suo̱ie ena ttoie
a' ta̱.
21 Ie'pa tö iché ia̱:

—Judea wakpa kë̀ wa̱ yëkkuö patkëule sa' a̱ be' choie
yës. Ñies sa' yamipa datse̱ Judea, e'pa kë̀ wa̱ ì sulu yëule sa'
a̱ be' ki̱. 22 Sa' wa̱ ijche̱r tö ttè pa̱'a̱li̱ i' pakè be' tö e' cheke
suluë sulitane tö ká̱ wa'ñe. E' kue̱ki̱ sa' ki̱ ikiane ttsè tö
¿i̱ma be' tö ibikeitseke?

23 Ie'pa tö ka̠wö skà mé ñì a̠ ka̠pakoie. Mik e' ké̠wö de,
eta̠ ie'pa dapaneka̠ tai̠ë Pablo ska'. Ie' tö ì blúie Skëköl tso'
e' tté paké bla'mi dö̀ tsá̠li̠. Ì kit Moisés ena Skëköl ttekölpa
tö yëkkuö ki̠ e' wa ie' tö ie'pa pablé tai̠ë a̠s ie'pa tö iklö'ù̠ tö
Jesús dör wé̠ pairine'bitu̠ idi' wa s'blúie e'. 24 Ie'pa we̠lepa
tö ttè paké Pablo tö, e' klö'wé̠. Erë we̠lepa kë̀ wa̠ iklöo̠ne.
25 Ie'pa kë̀ wa̠ ibikeitse̠ ñikkëë, e' kue̠ki̠ imítkerak erë Pablo
tö ttè i' bata ché ia̠rak:
—Ì yë' Wiköl Batse'r tö a' yë́pa bak ia̠ia̠ë, e'pa a̠, itteköl
bak kiè Isaías e' wa, e' dör moki̠. Skëköl tö iché ia̠:
26 'Be' yú ta̠ ichṓ ká̠ i' wakpa a̠.
A' tö ittseraë je', erë kë̀ a' é̠na iwà a̠nuk.
A' tö iwebleraë je', erë kë̀ a' tö isue̠pa.
27 Es ie'pa dör, ie'pa wökir suluë, e' kue̠ki̠.
Ie'pa tö ikukuö̀ wötéwa̠ a̠s kë̀ iwattsër.
Ie'pa tö iwöbla tsi̠miwé̠wa̠ a̠s kë̀ iwawër.
Ie'pa kë̀ é̠na iwà a̠nak.
Ie'pa kë̀ shkakne ye' ska' a̠s ye' tö ibua'ù̠ne.'*
Es Isaías tö iyë'a̠t. 28-29 A' wa̠ ijche̠nú tö i' ukuöki̠ ta̠ Skëköl
tö s'tsa̠tkè e' tté tso'tke pakè pë' kë̀ dör judiowak esepa a̠.
Ie'pa e' tö iklö'we̠raë.
30 Pablo e̠' tsé̠a̠t duas bök wa'ñe wé̠ u patue̠keitö ee̠.
Sulitane mi'ke ie' weblök ta̠ ee̠ ie' tö ikiéwa̠. 31 Ie' tso'ie
ì blúie Skëköl tso' e' tté pakök ena s'wöbla'u̠k Skëkëpa
Jesucristo tté wa. Kè̀ yi wa̠ ie' wöklöo̠ne. Kè̀ yi wa̠ ie'
tsirio̠ne yës.

* 28:27 Isaías 6.9-10

Tte Pa̠'a̠li̠ Me' Skëköl tö Se' a̠

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri (CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective

copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Mar 2019 from source files dated 5 Mar 2019
70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca